

Universitetskanslersämbetets granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete - självvärdering

Lärosäte: Stockholms universitet

Reg. Nr: 411-00436-19

Innehåll

Del 1 i självvärderingen: lärosätets kvalitetssystem.....	1
Del 2 i självvärderingen: bedömningsområdena	9
Bedömningsområde: Styrning och organisation.....	9
Bedömningsområde: Förutsättningar	31
Bedömningsområde: Utformning, genomförande och resultat	47
Bedömningsområde: Jämställdhet	69
Bedömningsområde: Student- och doktorandperspektiv.....	76
Bedömningsområde: Arbetsliv och samverkan	81

Förkortningar som förekommer i självvärderingen

AACSB	The Association to Advance Collegiate School of Business	GN	Grundnivå
ALC	Active Learning Classroom	GÅR	Gruppen för åtgärdsredovisning
AMBA	The Associations of MBAs	JiHU	Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet
AN	Avancerad nivå	K 2.1 GN/AN (m.fl.)	Kvalitetskriterium 2.1 grundnivå och avancerad nivå
AOSU	Anställningsordning för anställning som och befordran till lärare vid Stockholms universitet	LOGG	Läs- och granskningsgrupp
BIG	Institutionen för biologisk grundutbildning	LUS	Läraryrkesutbildningsberedning (Naturvetenskapliga området)
BUF	Beredning för utbildning på forskarnivå (Humanvetenskapliga området)	MFS	Minor Field Studies
BUGA	Beredning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (Humanvetenskapliga området)	MONA	Microdata Online Access
BULA	Beredning för lärarutbildning (Humanvetenskapliga området)	NKS	Nya Karolinska Solna
CeUL	Centrum för universitetslärarutbildning	OR	Områdesövergripande rådet
Civis	European Civic University Alliance	Rebus	Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring
DISK	Studentkåren DISK vid Institutionen för data- och systemvetenskap	SUBIC	Stockholm University Brain Imaging Centre
DiVA	Digitala vetenskapliga arkivet	SUHF	Sveriges universitets- och högskoleförbund
ESG	Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area	SUS	Stockholms universitets studentkår
FN	Forskarnivå	UKÄ	Universitetskanslersämbetet
FUB	Forskarutbildningsberedning (Naturvetenskapliga området)	VFU	Verksamhetsförlagd utbildning
GB	Grundutbildningsberedning (Naturvetenskapliga området)	WHO	World Health Organization

Del 1 i självvärderingen: lärosätets kvalitetssystem

Syftet med denna inledande del i självvärderingen är att möjliggöra för lärosätet att på en övergripande nivå beskriva hur kvalitetssystemet är uppbyggt och tänkt att fungera.

I den första delen av självvärderingen ska lärosätet på en övergripande nivå redogöra för lärosätets kvalitetssystem. Den inledande delen ska vara på 3-5 sidor, tolv punkters textstorlek. Följande ska ingå:

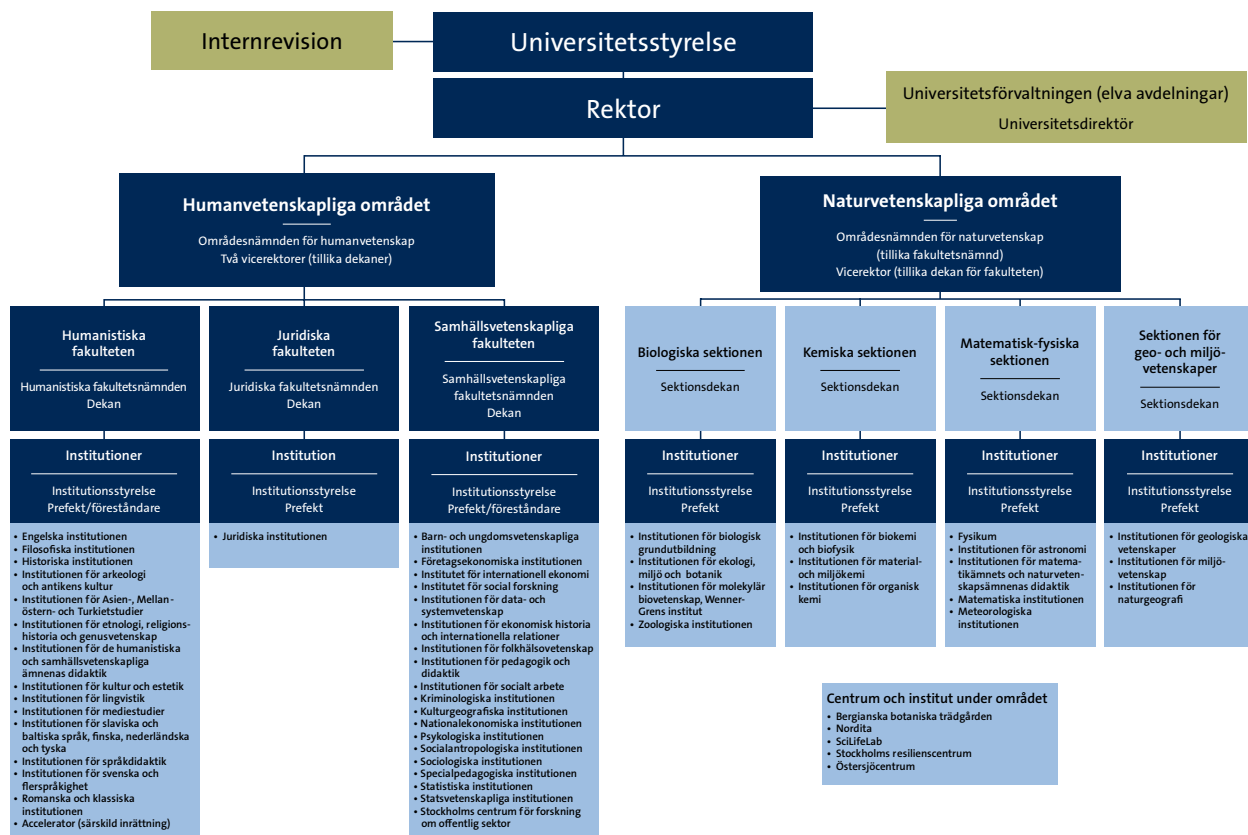
- en övergripande redogörelse för hur kvalitetssystemet är uppbyggt, inklusive en processbild som illustrerar samtliga nivåer av kvalitetssystemet
- hur länge det nuvarande systemet för att kvalitetssäkra och utveckla utbildningarna varit i bruk, hur det har utvecklats över tid och vilka principer det bygger på
- en redogörelse för den övergripande planen för kvalitetssäkring av utbildningarna och vilka metoder som används, exempelvis kollegial granskning.

Organisation och styrningsmodell

Stockholms universitet är ett av Sveriges och Nordens största universitet vad gäller såväl forskning som utbildning. När det gäller utbildning på grundnivå och avancerad nivå är Stockholms universitet det enskilt största, med flest registrerade studenter av landets alla lärosäten (drygt 33 000 vårterminen 2019 motsvarande drygt 27 000 helårsstudenter 2019).

Universitetet har en ämnesbaserad organisation som utgår från att utbildningen och forskningen bedrivs inom två breda vetenskapsområden: det humanvetenskapliga och det naturvetenskapliga. Det humanvetenskapliga området består av tre fakulteter: humanistisk, juridisk och samhällsvetenskaplig medan det naturvetenskapliga området består av den naturvetenskapliga fakulteten som är indelad i fyra sektioner. Fakulteterna i sin tur består av 14 till 16 institutioner var, med undantag för den juridiska som består av en institution. Storleksmässigt är de båda vetenskapsområdena jämförbara när det gäller personal, ekonomi och forskningsverksamhet, men den absoluta majoriteten av utbildningen (88 % av helårsstudenterna) finns inom det humanvetenskapliga området. Utöver institutionerna finns också ett antal centrumbildningar, institut och särskilda inrättningar, huvudsakligen inom specifika forsknings- eller samverkansområden.

Verksamhetsstödet är organiserat dels centralt inom universitetsförvaltningen som består av elva avdelningar, dels lokalt på universitetets olika institutioner, centrum och institut. Universitetets organisation framgår av figur 1.

Figur 1. Organisationsskiss för Stockholms universitet.

Stockholms universitets styrningsmodell är tillitsbaserad och dialoginriktad och bygger på principen att beslut ska fattas så nära verksamheten som möjligt (subsidiaritetsprincipen). Universitetet har därför delegerat beslutanderätt och därmed ansvar inom organisationen i syfte att främja snabba och effektiva beslutsprocesser. Modellen utgår från en kombination av kollegial styrning och linjestyrning. Vid universitetet ansvarar de kollegiala organen inte bara för kvaliteten i utbildningen utan även för resursfördelningen inom respektive ansvarsområde. I de kollegiala organen, som institutionsstyrelser och fakultets- och områdesnämnder, säkras kvaliteten i beredning och beslut genom den kompetens och erfarenhet som ledamöterna tillsammans besitter. Varje beslutande kollegialt organ leds av en ordförande som också är linjeförman, exempelvis dekanus eller prefekt, med ansvar för att i dialog med, och via, underställda linjeförmaner och kollegiala organ, organisera verksamheten och leda uppföljning och utveckling av den. I samtliga organ finns även studentrepresentanter¹ som utses av studentkåren. De olika beslutsnivåerna inom organisationen synliggörs i arbetsordningen² och i universitetets olika besluts- och delegationsordningar.³ Besluts- och delegationsordningarna omfattar besluts- och ansvarsfördelning för både kollegiala organ och chefer. Universitetets samtliga beslutande organ och deras sammansättning beskrivs närmare under bedömningsgrund 1.3.

¹ Försättningsvis i självvärderingen inkluderas doktorander och doktorandrepresentanter i "studenter" och "studentrepresentanter", om ett resonemang inte specifikt rör den ena av grupperna.

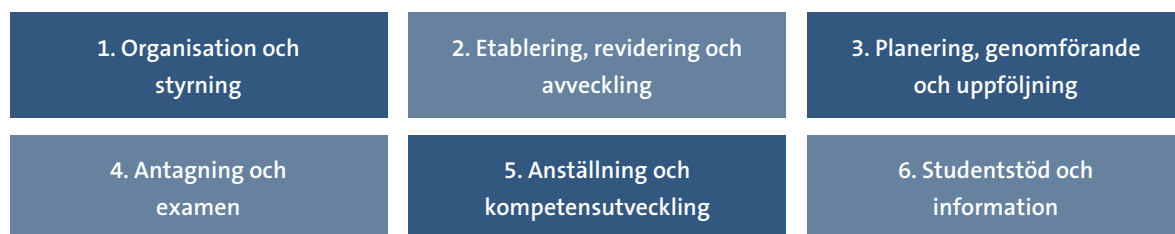
² Bilaga 5. Arbetsordning vid Stockholms universitet.

³ Den övergripande är Bilaga 6. Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

Förutom linjeorganisationens beslutande organ finns på universitetet ett antal rådgivande organ till rektor.⁴ De rådgivande organen är inrättade för att säkerställa att det finns arenor för bred diskussion och förankring av frågor av områdesövergripande karaktär inför beslut i de formella organen. Områdesövergripande rådet (hädanefter OR), i vilket strategiska frågor diskuteras, intar en särställning bland dessa genom att samla universitetets ledningar på olika nivåer och studentrepresentanter. Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (hädanefter Rebus) är av särskild vikt för kvalitetsarbetet som rör utbildning, eftersom det är där som frågor rörande universitetets kvalitetssystem för utbildning bereds. Rebus arbete beskrivs närmare på flera ställen i självvärderingen. I de rådgivande organen finns representation (ofta på ledningsnivå) från båda vetenskapsområdena, studentkåren, och universitetsförvaltningen.⁵

Kvalitetssystemets uppbyggnad

Stockholms universitet har valt att definiera kvalitetssystemet för utbildning i ett brett perspektiv. Kvalitetssystemet för utbildning omfattar sex delområden, se figur 2. Varje delområde inrymmer förutsättningar, processer och aktiviteter för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av universitetets utbildningar. Tillsammans täcker dessa in de krav som ställs i högskolelag och högskoleförordning, samt tillgodoser *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (ESG). Dessutom täcker delområdena in de interna kvalitetskrav som universitetet ställer på verksamheten och som uttrycks i styrande dokument som rör utbildning.

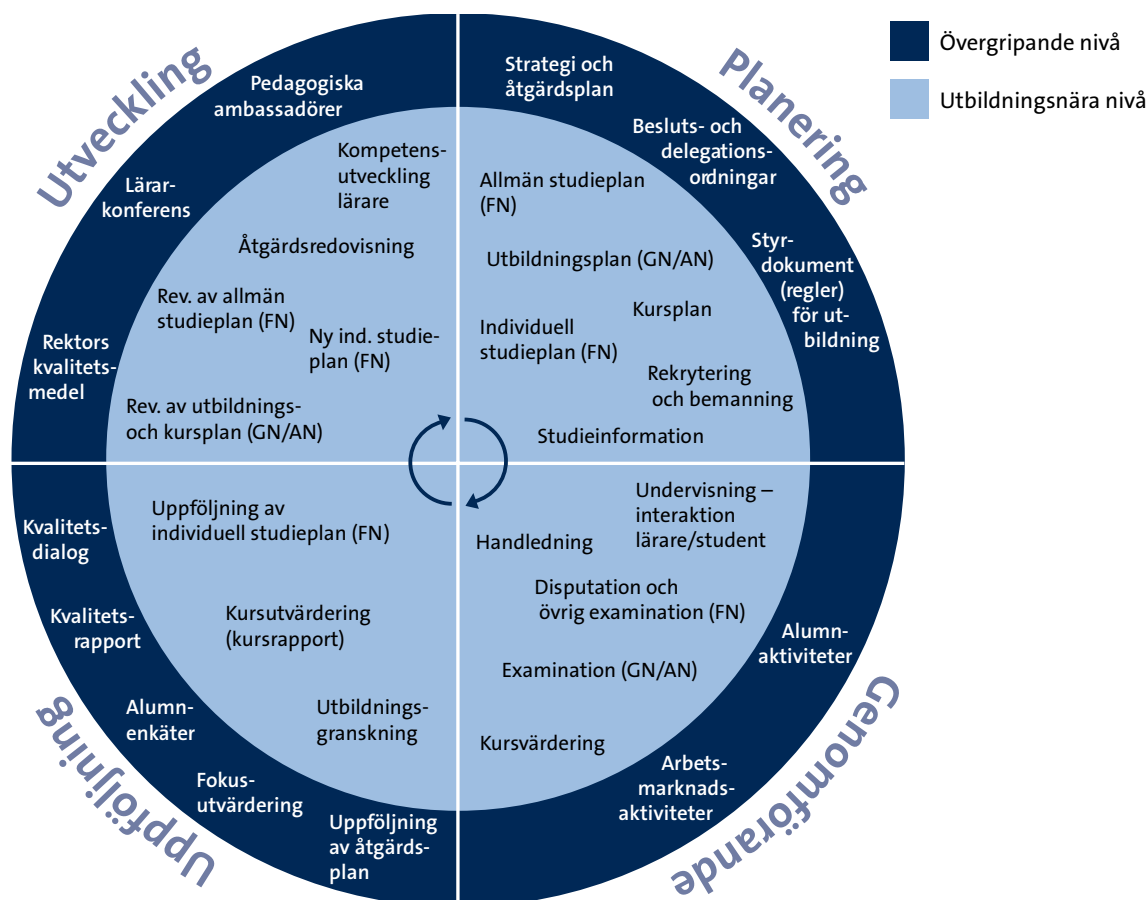
Figur 2. De sex delområdena i Stockholms universitets kvalitetssystem.

Delområdena återkommer under relevanta bedömningsområden och bedömningsgrunder i del 2 av självvärderingen.

Kvalitetssystemet för utbildning utgörs av återkommande och systematiska aktiviteter på både övergripande och utbildningsnära nivå, vilka ytterst syftar till kvalitetsutveckling. I figur 3 åskådliggörs dessa indelade i aktiviteter som rör det kontinuerliga utvecklingsarbetet för utbildning. Aktiviteterna på den övergripande nivån i figur 3 beskrivs huvudsakligen under bedömningsområde 1 och de på utbildningsnära nivå huvudsakligen under bedömningsområde 3.

⁴ De rådgivande organen är: Områdesövergripande rådet (OR), Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (Rebus), Rådet för god forskningssed, IT-samordningsgruppen, Miljörådet samt Rådet för arbetsmiljö och lika villkor (RALV).

⁵ Rådet för god forskningssed särskiljer sig genom att studeranderepresentant endast ingår när student-/doktorandären tas upp och representant från universitetsförvaltningen ingår inte som ordinarie ledamot utan i en stödjande roll.

Figur 3. Olika kvalitetsutvecklande aktiviteter i Stockholms universitets kontinuerliga utvecklingsarbete för utbildning.

Utveckling av kvalitetssystemet

Kvalitetssystemet för utbildning är utarbetat i dialog mellan universitetets ledning, de två vetenskapsområdena, förvaltningen och studentkåren och med en uttalad strävan att därigenom skapa ett enhetligt system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning inom universitetet, som inkorporerar de två vetenskapsområdenas olika karaktär och organisation.

Den vägledande principen vid utvecklingen av universitetets kvalitetssystem har varit att på ett resurseffektivt sätt utnyttja redan pågående kvalitetsarbete inom institutioner, fakulteter och vetenskapsområden, men även att revidera delar av det och införa nya aktiviteter.

Kvalitetssystemet har utvecklats över tid utifrån universitetets erfarenheter från tidigare nationella kvalitetssystem. Resultatet från de utbildningsutvärderingar som gjordes under det nationella kvalitetsutvärderingssystemet 2011-2014 visade att Stockholms universitets utbildningar på grundnivå och avancerad nivå generellt håller hög kvalitet.⁶ I samband med denna nationella utvärderingscykel utvecklades ett stödsystem som blivit en viktig del av universitetets kvalitetssystem, med exempelvis ett centralt universitetsgemensamt stöd och kollegial granskning av självvärderingar innan de skickas in till UKÄ (se vidare under rubriken

⁶ 85 procent (132 av 156) av de granskade utbildningarna vid Stockholms universitet fick omdömet hög eller mycket hög kvalitet; en hög siffra i ett nationellt perspektiv.

”Nationell utbildningsutvärdering, nationell lärosätesgranskning och lärosätetillsyn” och figur 4 nedan).

Inför UKÄ:s nuvarande nationella kvalitetssäkringssystem (2017-2022) beslutade rektor 2015 att inrätta ett rådgivande organ för kvalitetssäkring av utbildning, Rebus, som leds av prorektor som ordförande och vars sammansättning speglar ansvarsstrukturen för kvalitetsarbetet (se bedömningsgrund 1.3). Rebus fick två uppdrag, att kartlägga och beskriva det rådande kvalitetssystemet (se figur 2 ovan) och att utveckla kvalitetssäkrande aktiviteter där behov av detta identifierats. En del av de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna i figur 4 nedan är utvecklade från redan existerande processer, men i januari 2018 beslutade rektor om fyra kompletterande kvalitetssäkrande aktiviteter som återkommande, systematiska delar i kvalitetssäkringssystemet: Utbildningsgranskning, kvalitetsdialog, fokusutvärdering och ett universitetsgemensamt system för kursutvärdering.

Rebus roll i utvecklingen av kvalitetssystemet för utbildning beskrivs framför allt under bedömningsgrunderna 1.1 och 1.5.

Centrala kvalitetssäkrande aktiviteter

I detta avsnitt beskrivs de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna inom kvalitetssystemet översiktligt. Med centrala kvalitetssäkrande aktiviteter menas systematiska processer som (i) är granskande och utvecklande, (ii) syftar till att säkerställa utbildningarnas kvalitet, och (iii) sker enligt universitetsgemensamma principer.

UTBILDNINGSNÄRA NIVÅ					ÖVERGRIPANDE NIVÅ		
Aktivitet	Kvalitetsprövning av utbildningens förutsättningar	Kursutvärdering	Utbildningsgranskning	Nationell utbildningsutvärdering	Kvalitetsdialog	Fokusutvärdering	Nationell lärosätesgranskning och lärosätetillsyn
Periodicitet	Vid etablering och avveckling av utbildning	Löpande	Vart sjätte år för samtliga utbildningar	Oregelbundet	Varje år	Oregelbundet	Oregelbundet
Syfte och huvudfokus	Granskning av styrdokument för utbildning, studenters rättsäkerhet	Utbildningsutveckling, studentinflytande	Utveckling och kontroll	Utveckling och kontroll	Uppföljning och återkoppling, del i verksamhetsplanering	Identifierade områden som kräver särskild utvärdering	Utveckling och kontroll av lärosätets kvalitetssystem
Underlag	Anhållan från institution med bilagor, t.ex. utbildningsplan, kursplan, allmän studieplan, lärartabell	Studenters kursvärderingar och lärarnas synpunkter analyserade i en kursrapport	Utbildningsrapport, granskningsrapport och övriga underlag	Självvärdering, bilagor, yttrande och beslut	Kvalitetsrapport och övriga underlag	Metoder och underlag varierar beroende på utvärderingsobjekt	Självvärdering, bilagor, studentinlägga, yttrande och beslut
Utförare	Fakultetskanslier, utbildningsberedningar och institutioner	Kursansvarig institution, studenter	Granskningsgrupper med representanter från områdena och studenter	Bedömargrupp rekryterad av UKÄ, Rektors kansli och institutioner	Områdesnämnder, rektor och studenter	Externa bedömare enligt uppdrag från rektor	Bedömargrupp rekryterad av UKÄ och Rektors kansli
Beslutsfattare	Områdes- och fakultetsnämnder, institutionsstyrelser	Prefekt	Områdesnämnder	UKÄ, rektor	Områdesnämnder och rektor	Rektor	UKÄ, rektor
Status	Kontinuerligt, reviderade och delvis nya regler beslutade 2020	Kontinuerligt, reviderade och delvis nya regler beslutade 2020	Pilotomgång 2018, ordinarie sedan 2019	Internt stöd sedan 2011, reviderat beslut 2016	Pilotomgång 2019, ordinarie sedan 2020	Ska pilottestas under 2021	Internt stöd sedan 2012, reviderat beslut 2019

Figur 4. Centrala kvalitetssäkrande aktiviteter inom Stockholms universitets kvalitetssystem för utbildning.

Det finns en inbyggd hierarki bland de kvalitetssäkrande aktiviteterna på så sätt att i utbildningsgranskningen ingår uppföljning av resultat från kursutvärderingar, och i kvalitetsdialogen ingår uppföljning av resultat från utbildningsgranskningar och externa utbildningsutvärderingar. Därutöver har rektor fokusutvärderingen till sitt förfogande, som kan riktas mot kvalitetsaspekter som inte täcks in genom de övriga aktiviteterna.

De olika uppföljningsaktiviteterna sker kontinuerligt och systematiskt men har skilda tidscykler. Kursutvärdering sker efter avslutad kurs (eller delkurs), kvalitetsdialog sker årligen, intern utbildningsgranskning sker löpande i en sexårscykel och UKÄ (och andra externa aktörer) följer sina egna cykler.

En mer detaljerad beskrivning av varje kvalitetssäkrande aktivitet ges under relevant bedömningsgrund i bedömningsområde 1 och 3, men beskrivs kortfattat nedan i syfte att ge en bakgrund till del 2 i självvärderingen.

Kvalitetsprövning av utbildningens förutsättningar

Sedan tidigare har utbildningens förutsättningar vid etablering och revidering systematiskt kvalitetsprövats vid universitetets fyra fakulteter utifrån separata och sinsemellan något olika men likartade styrdokument och rutiner. Studenternas rättssäkerhet vid avveckling av utbildning på grundnivå och avancerad nivå (men ej på forskarnivå) har styrts av en universitetsgemensam handlägningsordning. Under 2020 har rektor fattat beslut om enhetliga universitetsgemensamma regler för etablering och avveckling av utbildning på samtliga utbildningsnivåer i dokumentet Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

Aktiviteten beskrivs framför allt under bedömningsgrund 3.1.

Kursutvärdering

I dokumentet Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå finns universitetets regler för kursutvärdering.⁷ Vid den senaste revideringen av reglerna infördes nya regler för utformning och genomförande av kursutvärderingar, i syfte att ytterligare stärka studenternas möjlighet att påverka och utveckla kvaliteten i sin utbildning, t.ex. att samtliga kursvärderingar ska innehålla ett antal universitetsgemensamma frågor, och att studenternas och lärarnas synpunkter på kursen ska beaktas och analyseras av kursansvarig lärare i en kursrapport enligt en universitetsgemensam mall. I enlighet med ett rektorsbeslut från 2018 kommer universitetet att under vårterminen 2021 införa en kursutvärderingstjänst i form av ett delvis automatiserat IT-system, som underlättar institutionernas arbete med kursutvärderingar och som pilottestats under 2020.

Aktiviteten beskrivs framför allt under bedömningsgrunderna 1.6 och 3.5.

Utbildningsgranskning

Kollegiala utbildningsgranskningar är universitetets system för egeninitierad uppföljning av utbildningarnas kvalitet. Syftet med utbildningsgranskningarna är att regelbundet och systematiskt generera sådan kunskap som behövs för att säkerställa och utveckla kvaliteten på

⁷ Med begreppet kursutvärdering avser Stockholms universitet den fullständiga processen där enskilda kurser följs upp, inbegripet genomförandet av en kursvärdering, d.v.s. en studentenkät, sammanställning av denna, lärarnas analys av kursens genomförande och utfall i en kursrapport, samt publicering och kommunikation av resultaten.

universitetets samtliga utbildningar på alla tre utbildningsnivåerna. Den kollegiala granskningen genomförs av en granskningsgrupp med representation från olika fakulteter och sektioner inom universitetet, studentrepresentanter samt kanslistöd. Utbildningsgranskningen är ett kraftfullt verktyg för att vart sjätte år avgöra om det kvalitetsarbete som görs inom den granskade utbildningen är tillräckligt eller om det behöver utvecklas.

Det underlag som används vid utbildningsgranskningen är en utbildningsrapport som skrivs av ansvarig institution enligt en särskild mall. Till utbildningsrapporten hör även annat underlag, som exempelvis lärar-/handledartabell, examensmålsmatris samt ett sammanställt statistiskt underlag. Bedömningen av utbildningens kvalitet sker mot universitetsgemensamma kvalitetskriterier (se tabell 1 i bedömningsgrund 1.2), vilka utgör en del av reglerna för utbildningsgranskning.⁸ Härigenom säkerställs att de båda områdesnämnderna granskar sina utbildningar enligt samma principer.

Utbildningsgranskningarna beskrivs framför allt under bedömningsgrunderna 1.5, 1.6 och 3.5. Under bedömningsgrund 3.5 illustreras även i figur 10 processen för utbildningsgranskning.

Nationell utbildningsutvärdering, nationell lärosätesgranskning och lärosätetillsyn

UKÄ:s utbildningsutvärderingar, lärosätesgranskning och juridiska tillsyn har sedan 2011 varit en del i universitetets kvalitetssystem för utbildning.⁹ Hanteringen av dessa processer kvalitetssäkras med hjälp av ett internt stödsystem som bygger på kollegial granskning.¹⁰ Stödsystemet samordnas av kvalitetsfunktionen vid Rektors kansli.¹¹ Dels finns en läs- och granskningsgrupp (LOGG) som under UKÄ:s utbildningsutvärderingar är rådgivande i institutionernas självvärderingsskrivande, dels erbjuds centralt stöd för tillvaratagande av synpunkterna i utlåtanden och omdömen. I de fall UKÄ bedömt att en utbildning haft brister som behöver åtgärdas finns en grupp för åtgärdsredovisningar (GÅR) som granskar de åtgärdsredovisningar som universitetet lämnar in. Uppföljning av resultaten från de externa utvärderingarna sker också inom vetenskapsområdena.

För UKÄ:s juridiska lärosätetillsyn har universitetet en central samordning. Såväl vid förra lärosätetillsynen (2010) som vid den nyligen genomförda (2020) har universitetet haft en särskilt utsedd arbetsgrupp som arbetat med planering, inventering, framtagande av underlag och uppföljning av beslut. Detta arbete har samordnats av kvalitetsfunktionen.

Genom att formalisera och systematisera universitetets arbete med UKÄ:s granskningar integreras dessa i kvalitetssystemet och resultaten av granskningarna tillvaratas på ett effektivt sätt.

Tillvaratagandet av resultaten av aktiviteterna beskrivs framför allt under bedömningsgrund 1.5.

⁸ Regler för utbildningsgranskningar.

⁹ Se rektorsbeslut 2011 om nytt system för att hantera Högskoleverkets utvärderingar.

¹⁰ Rektor fattade 2016 beslut om stödsystemet, till vilket även finns en manual.

¹¹ Universitetets centrala "kvalitetsfunktion" återfinns vid Rektors kansli, inom Ledningssekretariatet. Kvalitetsfunktionen består av två utbildningsledare (varav en är universitetets kvalitetssamordnare) och två utredare. Kvalitetsfunktionen ger stöd åt Rebus i diverse arbetsgrupper och utredningar samt i utvecklingen av kvalitetssystemet.

Kvalitetsdialog

Syftet med kvalitetsdialogen är att mellan rektor/prorektor och ledningen för respektive områdesnämnd årligen utbyta information och diskutera kvalitetsfrågor som rör utbildning, samt för rektor att följa upp vetenskapsområdenas kvalitetsarbete inom utbildning. Underlag för dialogen utgörs av en kvalitetsrapport som respektive områdesnämnd skriver utifrån en av rektor fastställd mall.¹² Resultaten från kvalitetsdialogerna används som underlag inom ramen för universitetets ordinarie verksamhetsplanering, d.v.s. i universitetets övergripande strategier och i områdesnämndernas och förvaltningens respektive åtgärdsplaner (se bedömningsgrund 1.1), och i det löpande kvalitetsarbetet som rör utbildning på alla organisatoriska nivåer.

Kvalitetsdialogerna beskrivs framför allt under bedömningsgrunderna 1.1, 1.5 och 1.6.

Fokusutvärdering

Syftet med fokusutvärderingen är att genom områdesöverskridande samarbete samt extern granskning genomlysas olika kvalitetsaspekter av utbildningarna. Den utgör ett komplement till de ordinarie utbildningsgranskningarna som sker inom vardera vetenskapsområdet.

Fokusutvärderingar riktas mot strategiska teman som rektor anser särskilt viktiga för att utveckla och säkra kvaliteten i universitetets utbildningar, i synnerhet problem som identifierats genom kvalitetsrapporter och kvalitetsdialoger. Utvärderingen genomförs av en bedömargrupp som består av minst en representant för varje vetenskapsområde samt i normalfallet minst en extern bedömare. Fokusutvärdering fanns med som en åtgärd i universitetets åtgärdsplan för 2019-2020 och var planerad att pilottestas under 2020, men p.g.a. covid-19-pandemin har pilottestningen skjutits upp till 2021.

Fokusutvärderingar beskrivs framför allt under bedömningsgrund 1.5.

Bilagor, länkar och övriga dokument

I samband med att universitetet laddar upp självvärderingen i UKÄ Direkt laddas även de efterfrågade bilagorna 1-6 upp för bedömargruppen att ta del av. I bilagelistan finns även förtecknat övriga centrala styrdokument, sorterade enligt de sex delområdena i universitetets kvalitetssystem (se figur 2). För att underlätta för bedömargruppen att ta del av dessa övriga styrdokument har de gjorts tillgängliga i en Box-mapp, som är åtkomlig utan lösenord på följande adress: <https://stockholmuniiversity.box.com/s/kf64hbm67cdfcay2xydbhh3va8djqr3l>.

På de ställen i självvärderingen där det hänvisas till dessa styrdokument, liksom i förekommande fall även till internetsidor på universitetets webb, är dessa utformade som hyperlänkar markerade med understruken svart text. Ett exempel: [Stockholms universitets strategier](#).

¹² Mall för kvalitetsrapport.

Del 2 i självvärderingen: bedömningsområdena

I den andra delen av självvärderingen ska lärosätet beskriva och analysera sitt kvalitetssystem och kvalitetsarbete utifrån de sex bedömningsområdena. Lärosätet ska analysera och visa hur kvalitetssystemet och kvalitetsarbetet uppfyller bedömningsgrunderna för respektive bedömningsområde. Lärosätet ska kunna belägga att det valda tillvägagångssättet säkerställer kvaliteten i utbildningarna och identifierar ytterligare förbättringsbehov. Lärosätet ska även förhålla sig till utfallet av tidigare granskningar, såväl egeninitierade som externa utvärderingar. Lärosätet ska också förhålla sig till resultatet av UKÄ:s lärosätetsinsyn. Utöver bedömningsgrunderna kan det även finnas andra delar som är relevanta att beskriva inom ett bedömningsområde. Bedömningsgrunderna behöver inte redovisas i någon särskild ordning.

Varje bedömningsområde inleds med en beskrivande text av området följt av de bedömningsgrunder som ingår i området. Därefter följer en vägledande text som syftar till att tydliggöra hur lärosätena ska visa att bedömningsområdet är uppfyllt.

Självvärderingen bör som mest omfatta 70 A4-sidor i 12 punkters textstorlek.¹³

Bedömningsområde: Styrning och organisation

Lärosätets kvalitetssystem är uppbyggt med strukturer, rutiner och processer för att säkra hög kvalitet i utbildningarna. Kvalitetssystemet för utbildning relaterar till lärosätets övergripande mål och strategier.

Kvalitetssystemet inbegriper all utbildning på samtliga nivåer inom lärosätet och det finns en tydlig ansvarsfördelning. Regelverk, policyer och rutiner är väl dokumenterade och lättillgängliga för medarbetare, studenter, doktorander och avnämare. Kvalitetssystemet är utformat så att det främjar delaktighet, engagemang och ansvar hos såväl lärare och övrig personal som studenter och doktorander.

Kvalitetssystemet är effektivt, välfungerande och används konsekvent inom hela verksamheten. Lärosätet har en välfungerande förbättringscykel, vilket innebär att lärosätet på central nivå arbetar systematiskt med att följa upp, utvärdera och utveckla kvalitetssystemet och kvalitetsarbetet. Den information som tas fram inom kvalitetssystemet ger underlag till den strategiska styrningen av lärosätets utbildningsverksamhet. Med hjälp av kvalitetssystemet identifierar lärosätet utvecklingsbehov och utvecklar utbildningsverksamheten. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att informationen publiceras och kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa, och att den får en god spridning inom organisationen.

Bedömningsområdet Styrning och organisation innehåller följande bedömningsgrunder:

- 1.1 Lärosätets kvalitetssystem är uppbyggt för att säkerställa kvaliteten i utbildningarna och det relaterar till övergripande mål och strategier som lärosätet fastställt för sin utbildningsverksamhet.
- 1.2 Lärosätets har en kvalitetssäkringspolicy, eller motsvarande, som är offentlig och en del av den strategiska styrningen.
- 1.3 Lärosätet har en ändamålsenlig och tydligt definierad ansvarsfördelning för kvalitetsarbetet
- 1.4 Lärosätet har systematiska processer som uppmuntrar till delaktighet, engagemang och ansvar hos lärare, övrig personal samt studenter och doktorander.

¹³ Exklusive UKÄ:s text för respektive avsnitt.

- 1.5 Lärosätet säkerställer att de resultat och slutsatser som genereras av kvalitetssystemet systematiskt tas tillvara i den strategiska styrningen, kvalitetsarbetet och i utvecklingen av kvalitetssystemet.
- 1.6 Lärosätet säkerställer att den information som genereras av kvalitetssystemet publiceras och kommuniceras på ett ändamålsenligt sätt med relevanta intressenter och får en spridning inom organisationen.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur kvalitetssystemet uppfyller bedömningsgrunderna för området, bland annat genom att beskriva vilka policyer, eller motsvarande, rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska visa hur kvalitetssystemet stöder lärosätets profil, genomförandet av lärosätets strategi och hur systemet hjälper lärosätet att uppnå målen för utbildningsverksamheten. Visa även hur lärosätets kvalitetssystem bidrar till att identifiera utvecklingsområden och vidta relevanta åtgärder.

Om lärosätet har flera olika kvalitetssäkringspolicyer, eller motsvarande, för olika delar av sin utbildningsverksamhet, ska i de fall det är relevant samtliga kvalitetssäkringspolicyer beskrivas. Det ska framgå om lärosätet har en centraliserad eller decentraliserad organisation för kvalitetsarbetet. En beskrivning av och motivering för den valda organisationen ska ges. Ge gärna exempel på en fråga som lärosätet har arbetat med och som åskådliggör hur kvalitetssystemet fungerar i sin helhet.

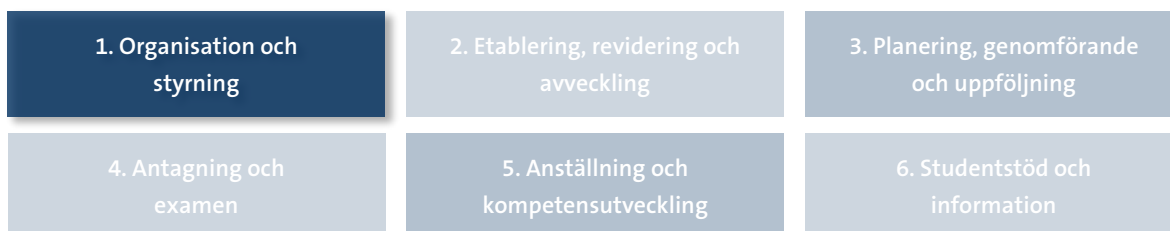
Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för den systematiska utvecklingen av kvalitetssystemet vid lärosätet.

Ge belägg för att kvalitetssystemet är välfungerande, effektivt och att det utvecklas systematiskt utifrån den information som genereras inom kvalitetssystemet.

Lärosätets redogörelse:

- 1.1 Lärosätets kvalitetssystem är uppbyggt för att säkerställa kvaliteten i utbildningarna och det relaterar till övergripande mål och strategier som lärosätet fastställt för sin utbildningsverksamhet.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks bedömningsgrund 1.1 in framför allt av delområde 1. Organisation och styrning och olika aktiviteter inom detta.

Under denna bedömningsgrund beskrivs Stockholms universitets övergripande princip för strategiskt arbete, d.v.s. delegerad beslutanderätt och därmed ansvar, där varje beslutsnivå har

ett ansvar för att utveckla och utvärdera sin verksamhet, och hur den genomsyrar utvecklingen av kvalitetssystemet och verksamhetsplaneringen.

Strategier: mål och principer för strategiskt arbete

I Stockholms universitets strategier¹⁴ framhålls att forskning och utbildning ska hålla högsta internationella kvalitet och att de kvalitetssäkrande systemen för utbildning och forskning ”ska täcka hela universitetet, verka kvalitetsdrivande och vara resurseffektiva”. Likaså understryks att ett övergripande mål för universitetet är att det strategiska arbetet ska genomsyra alla beslutsnivåer, ”från rektor till Stockholms universitets två vetenskapsområden med sina fakulteter och sektioner och vidare till institutionsnivån, respektive till förvaltningschefen [numera universitetsdirektören] och förvaltningsavdelningarna.”¹⁵ Denna målsättning kommer till uttryck i universitetets tillitsbaserade och dialoginriktade styrningsmodell, vilken bygger på delegerad beslutanderätt och därmed ansvar för kvaliteten i både utbildning och forskning.

Universitetets linjeorganisation innehåller relativt få beslutsnivåer (se figur 1) och beslutsvägarna inom universitetet kan därigenom hållas korta. Mycket av såväl övergripande kommunikation mellan beslutsnivåerna som diskussioner om för universitetet strategiska frågor sker inom Områdesövergripande rådet (OR), vars sammansättning av universitetsledning, områdes- och fakultetsledningar, studentrepresentanter och företrädare för förvaltningen skapar förutsättningar för kollegialt strategiskt samarbete över linjeorganisationens interna gränser.

Beslutanderätten för de flesta utbildningsfrågor, liksom för kvalitetsarbetet, är delegerad till områdesnämnderna.¹⁶ Utbildningsfrågor av strategiskt övergripande karaktär, liksom universitetsgemensamma frågor som rör kvalitetssystemet för utbildning, diskuteras dock alltid i områdesgemensamma organ som Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (Rebus) och OR innan de beslutas av antingen universitetsstyrelse, rektor eller områdesnämnder.

I enlighet med principen om kollegialt ansvar är Rebus sammansättning strategiskt vald. Utifrån ovan nämnda delegationer är ordförandena i områdesnämndernas utbildningsberedningar (se bedömningsgrund 1.3) självskrivna som ordinarie ledamöter. Även chefen för Studentavdelningen och kvalitetssamordnaren vid Rektors kansli är ordinarie ledamöter i Rebus. För att ta tillvara den breda kompetensen i förvaltningen om universitetets utbildningar och dess regelverk kan vetenskapsområdena adjungera kanslichefer eller utbildningsledare till Rebus (se bedömningsgrunderna 1.3 och 3.5 för närmare beskrivning av vetenskapsområdenas organisation).

Trots att Stockholms universitet är ett lärosäte med omfattande utbildningsverksamhet finns effektiva processer för utveckling av kvalitetssystemet, inte minst som en följd av Rebus sammansättning och arbetssätt. Ett exempel: När Rebus inledde sitt arbete identifierades ett antal förbättringspunkter inom kvalitetssystemet, t.ex. processer som behövde genomlysas och förbättras (exempelvis kursutvärdering, lärares pedagogiska kompetensutveckling) och styrdokument som behövde revideras eller sammanställas till nya (exempelvis Regler för studentinflytande, Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning samt Regler och handläggningsordning för tillgodoräknanden). För arbetet med att

¹⁴ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 4.

¹⁵ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 2.

¹⁶ Bilaga 6. Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

ta fram nya processer och rutiner tillsattes kollegialt sammansatta arbetsgrupper under Rebus, som också ansvarade för att ta fram förslag till beslutsunderlag. Ett tydligt resultat av detta är exempelvis rektorsbeslutet 2018 om de kvalitetssäkrande aktiviteterna (se inledningen).

I utvecklingen av de kvalitetssäkrande aktiviteterna har ambitionen varit att knyta samman resultat från dessa och övriga delar av kvalitetssystemet med den ordinarie verksamhetsplaneringen. Nedan beskrivs kort verksamhetsplaneringsmodellen och de principer den vilar på samt hur resultat från kvalitetssystemet och verksamhetsplaneringen integreras via den för bedömningsgrunden centrala kvalitetssäkrande aktiviteten kvalitetsdialog.

Modell för verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljning

Enligt universitetets modell för verksamhetsplanering bryts de av universitetsstyrelsen beslutade övergripande fyraåriga strategierna (2019-2022) ned i av rektor beslutade tvååriga åtgärdsplaner, där den nuvarande omfattar 2019-2020.¹⁷ Respektive vetenskapsområde har därutöver egna strategiska dokument som anpassats till de övergripande strategierna: Humanvetenskapliga området 2019-2022,¹⁸ Strategier för Naturvetenskapliga området 2017-2022 och Åtgärdsplan för det naturvetenskapliga området 2019-2020.

Verksamhetsplaneringsmodellen infördes år 2015 och justeringar görs löpande. En nyligen införd förändring är att arbetet med intern styrning och kontroll integreras i ordinarie verksamhetsplaneringsmodell. Inför 2021 införs ytterligare några ändringar (se figur 5 nedan) som bl.a. innebär att resultat från kvalitetssystemet integreras i verksamhetsplaneringen. Utifrån nuvarande strategier beslutar rektor om ett urval av strategiska områden (strävansmål) och de övergripande målsättningarna för universitetet under 2021-2022. En föreslagen övergripande målsättning är t.ex. att ”kvaliteten säkras genom att utbildningen ges i nära samspel med forskningen och genom ett systematiskt kvalitetsarbete”.

Varje övergripande målsättning är i sin tur på vetenskapsområdesnivå respektive inom förvaltningen nedbruten till målsättningar och konkreta åtgärder som inkluderas i lokala åtgärdsplaner, samt i förekommande fall även kopplade till risker inom universitetets riskanalys.¹⁹ Inom den nya modellen blir det således tre åtgärdsplaner: två inom vetenskapsområdena (beslutas av respektive vicerektor) och en inom förvaltningen (beslutas av universitetsdirektören).

Uppföljning av de tre åtgärdsplanerna sker dels av vardera områdesnämnden och av universitetsdirektören, dels samordnat inom Rektors kansli för alla tre åtgärdsplanerna.

¹⁷ Åtgärdsplan för Stockholms universitet 2019-2020.

¹⁸ Innehåller såväl strategier som mål och åtgärder 2019-2020.

¹⁹ Riskanalys 2019-2020 – Stockholms universitet.

Figur 5. Verksamhetsplaneringen vid Stockholms universitet. Framtagande av åtgärdsplaner för 2021-2022.

För att illustrera hur integreringen av resultat från kvalitetssystemet i verksamhetsplaneringsmodellen kan ske under arbetet med åtgärdsplaner för 2020-2021 visas i figur 6 hur processen för den årliga kvalitetsdialogen ser ut. Kvalitetsdialogen samlar resultaten av vetenskapsområdenas kvalitetsarbete som rör utbildning och är därför även användbar för utvecklingen av kvalitetssystemet på övergripande nivå.

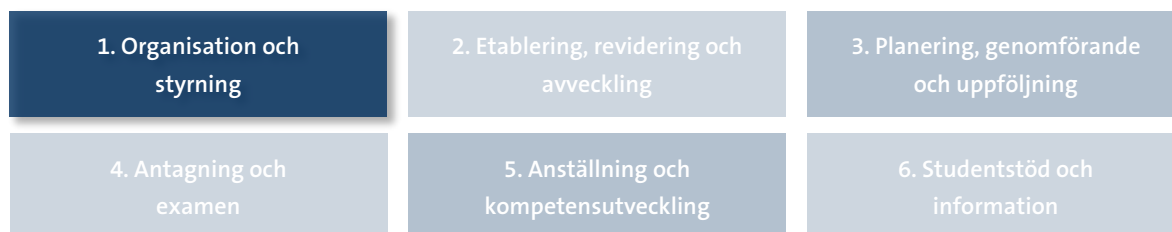

Figur 6. Process för årliga kvalitetsdialoger för utbildning.

Pilotdialogerna som genomfördes 2019-2020 visade att modellen fungerade väl. Under steg tre, vid diskussion bl.a. i OR, avgjordes vilka frågor som hamnar på områdesnivå och vilka som lyfts till rektor. Arbetet med vetenskapsområdenas och förvaltningens nya åtgärdsplaner pågår under hösten 2020 och planerna beslutas i december.

1.2 Lärosätet har en kvalitetssäkringspolicy, eller motsvarande, som är offentlig och en del av den strategiska styrningen.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområde 1. Organisation och styrning och olika aktiviteter inom detta.

Stockholms universitet antog under 2019 en kvalitetspolicy för forskning, utbildning och verksamhetsstöd.²⁰ Kvalitetspolicyn beskriver utgångspunkterna för hur universitetet säkrar och utvecklar verksamheten med målet att uppnå högsta kvalitet. Policyn är en beskrivning på övergripande nivå av organisationens arbetssätt och förhållningssätt avseende kvalitet i forskning och utbildning, och kan sägas utgöra en kodifiering av det sätt på vilket universitetet strävar efter att kvalitet ska genomsyra verksamheten.

Kvalitetspolicyn tar sin utgångspunkt i universitetets övergripande strategier. Detta innebär att det finns en tydlig koppling mellan policyn, övergripande strategier och därmed också de åtgärdsplaner som är kopplade till strategierna. Denna koppling mellan olika styrdokument kan exemplifieras med universitetets arbete med breddad rekrytering. I kvalitetspolicyn finns formuleringen ”En inkluderande miljö är en del av kvalitetskulturen. I en sådan miljö tillvaratas de resurser som personal och studenter med olika bakgrund, livssituation och kompetens tillför universitetet och alla bemöts på ett likvärdigt och respektfullt sätt.”²¹ I strategierna, som policyn bygger på, anges att universitetet aktivt ska ”... sträva efter att attrahera studenter från studieovana miljöer, vilket ökar möjligheterna att rekrytera de bästa studenterna oavsett bakgrund. Genom detta bidrar universitetet till en hållbar samhällsutveckling. Breddad rekrytering bidrar också till heterogena studerandemiljöer och till att fler perspektiv kommer till uttryck i universitetets utbildning och forskning, vilket i sin tur främjar kvaliteten inom utbildningen.”²² I universitetets åtgärdsplan för 2019-2020 finns en tillhörande åtgärd: ”Utvärdera initiativ/projekt som genomförts i syfte att stärka breddad rekrytering och breddat deltagande och baserat på identifierade utvecklingsbehov vidta åtgärder för att stärka existerande verksamheter.”²³ Denna åtgärd är i sin tur sedan nedbruten till åtgärder i vetenskapsområdenas åtgärdsplaner.²⁴

Kvalitetspolicyn operationaliseras i det kvalitetsarbete som utförs vid institutioner, fakulteter och vetenskapsområden och som regleras i olika styrdokument, exempelvis Regler för utbildningsgranskningar med dess tillhörande kvalitetskriterier (tabell 1 nedan).

²⁰ Bilaga 1. Kvalitetspolicy.

²¹ Bilaga 1. Kvalitetspolicy, s. 2.

²² Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 5.

²³ Åtgärdsplan för Stockholms universitet 2019-2020, s. 3.

²⁴ Humanvetenskapliga området 2019-2022 respektive Åtgärdsplan för det naturvetenskapliga området 2019-2020.

Kvalitetspolicyn är också viktig i universitetets interna och externa kommunikationsarbete kopplat till kvalitetsfrågor. Policyn finns därför publicerad dels för externt bruk och för studenter på universitetets webbplats, dels för medarbetare på medarbetarwebben. Arbetet med att ta fram kvalitetspolicyn präglades av stor delaktighet av olika medarbetare vid universitetet. Året innan (2018) genomfördes projektet *Living values*, som syftade till att formulera universitetets kärnvärden inför fastställande av de nya strategierna för 2019-2022. Även detta projekt engagerade en stor mängd medarbetare på alla nivåer vid fakulteterna och inom förvaltningen. En positiv bieffekt av båda dessa processer var att det väcktes många övergripande frågor kring vilka utgångspunkter som styr Stockholms universitets kvalitetsarbete. Utkast till policyn diskuterades upprepade gånger i t.ex. Rebus, OR, universitetsledning, förvaltning och studentkår. Denna process bidrog till att skapa en ökad medvetenhet i frågor kring ansvar och organisation av universitetets kvalitetsarbete.

Eftersom kvalitetspolicyn är framtagen i bred diskussion med företrädare för hela universitetet speglar den en samsyn kring Stockholms universitets akademiska traditioner, och därmed medarbetarnas arbetssätt och förhållningssätt. Policyn är dock inte utformad för att utgöra ett konkret och praktiskt underlag för den dagliga verksamheten på institutionsnivå.

För att på ett mer operativt och vägledande sätt beskriva vad universitetet avser med kvalitet i utbildningarna har konkreta kvalitetskriterier för grundnivå och avancerad nivå, respektive forskarnivå, tagits fram (tabell 1). Kriterierna används som bedömningsgrunder inom utbildningsgranskningarna. De avspeglar även de krav som kan ställas på utbildningar utifrån högskolelag, högskoleförordning och ESG. Kvalitetskriterierna beslutas av rektor och utgör en del av reglerna för utbildningsgranskningar.²⁵

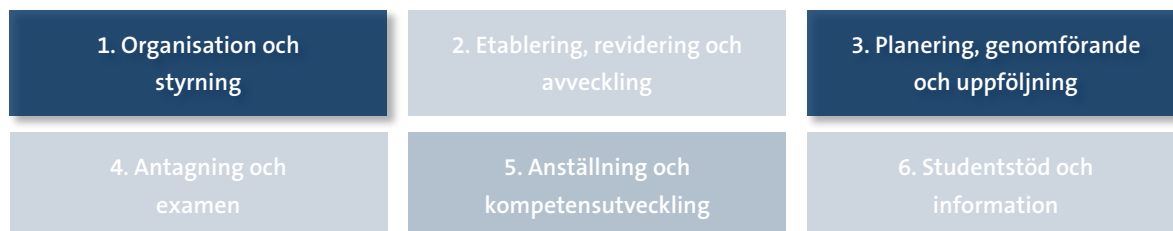
²⁵ Regler för utbildningsgranskningar, s. 7-8.

Tabell 1. Kvalitetskriterier inom utbildning på grundnivå (GN) och avancerad nivå (AN) respektive utbildning på forskarnivå (FN). Kriterierna används som bedömningsgrunder inom universitetets utbildningsgranskningar.

Grundnivå och avancerad nivå (GN / AN)	Forskarnivå (FN)
K 1.2 GN/AN. Det finns rutiner för uppföljning och analys av genomströmning, och åtgärder vidtas då sådana krävs.	K 1.3 FN. Det vidtas åtgärder och det ges stöd, vid behov, för att skapa goda förutsättningar för doktoranden att genomföra utbildningen inom planerad studietid.
K 1.3 GN/AN. Lärarna (och annan undervisande personal) och deras sammantagna vetenskapliga, professionsrelaterade och pedagogiska kompetens är adekvat och står i relation till den granskade utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.	K 1.4 FN. Lärarna/handledarna och deras sammantagna vetenskapliga och pedagogiska kompetens är adekvat och står i relation till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.
K 1.4 GN/AN. Utbildningen präglas av ett nära samband mellan forskning och utbildning.	K 1.5 FN. Forskningsmiljön har en sådan kvalitet och omfattning att utbildningen kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå och med ämnesmässig bredd.
K 1.5 GN/AN. Administration, infrastruktur och studentstöd kring utbildningen är ändamålsenlig och främjar kvalitetsutveckling.	K 1.6 FN. Administration, infrastruktur och doktorandstöd kring utbildningen är ändamålsenlig och främjar kvalitetsutveckling.
K 1.6 GN/AN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer som säkrar de självständiga arbetenas (examensarbetenas) kvalitet.	K 1.7 FN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer kring utlysning av utbildningsplatser så att rekrytering sker öppet och brett, och antagningsprocessen sker med omsorg och på ett rättssäkert sätt.
K 2.1 GN/AN. Utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställer att studenterna ges möjlighet att uppnå examensmålen.	K 1.8 FN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer för utseende av och byte av handledare.
K 3.1 GN/AN. Utbildningen följs kontinuerligt upp, resultaten återkopplas till relevanta intressenter, och utifrån resultaten vidtas de åtgärder som krävs för att förbättra och utveckla utbildningarna.	K 2.1 FN. Utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställer att doktoranderna ges möjlighet att uppnå examensmålen.
K 3.2 GN/AN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer där studenterna ges möjlighet att utöva inflytande över utbildningen och studiemiljön, både som individ och kollektiv.	K 2.2 FN. Den individuella studieplanen används på ett ändamålsenligt och systematiskt sätt för att utforma, planera och följa upp den enskilda doktorandens utbildning i relation till examensmålen.
K 3.3 GN/AN. Arbetet med jämställdhet i utbildningen är relevant och ändamålsenligt.	K 3.1 FN. Utbildningen följs kontinuerligt upp, resultaten återkopplas till relevanta intressenter, och utifrån resultaten vidtas de åtgärder som krävs för att förbättra och utveckla utbildningarna.
K 3.4 GN/AN. Arbetet med breddad rekrytering och breddat deltagande är relevant och ändamålsenligt.	K 3.2 FN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer som säkrar avhandlingarnas/uppsatsernas kvalitet.
K 3.5 GN/AN. Det finns processer som säkerställer att utbildningen är användbar och förbereder studenterna att möta förändringar i arbetslivet.	K 3.3 FN. Det finns ändamålsenliga och systematiska rutiner och processer där doktoranderna ges möjlighet att utöva inflytande över utbildningen och studiemiljön, både som individ och kollektiv.
	K 3.4 FN. Arbetet med jämställdhet i utbildningen är relevant och ändamålsenligt.
	K 3.5 FN. Det finns processer som säkerställer att utbildningen är användbar och förbereder doktoranderna att möta förändringar i arbetslivet.

1.3 Lärosätet har en ändamålsenlig och tydligt definierad ansvarsfördelning för kvalitetsarbetet.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning och 3. Planering, genomförande och uppföljning, och olika aktiviteter inom dem.

I inledningen och under bedömningsgrund 1.1 beskrivs kort Stockholms universitets interna tillitsbaserade styrningsmodell som bygger på att beslutanderätten, och därmed ansvaret för utbildnings- och kvalitetsfrågor, är delegerad till vetenskapsområdena, fakulteterna och institutionerna. Likaså lyftes betydelsen av linjeorganisationens struktur med korta beslutskedjor och att linjecheferna också är ordförandena i de beslutande kollegiala organen. Nedan förklaras mer utförligt hur ansvarsfördelningen för kvalitetsarbetet ser ut enligt denna styrningsmodell, från universitetsstyrelse och rektor till områdesnämnder, fakultetsnämnder och institutionsstyrelser.

Ansvarsfördelning för kvalitetsarbete

Universitetets berednings- och beslutsstrukturer följer den övergripande principen i arbetsordningen,²⁶ som beslutas av universitetsstyrelsen, att beslut som rör utbildning och forskning ska fattas av undervisande och forskande personal med vetenskaplig kompetens, liksom principen om att beredning och beslut ska ske så nära den verksamhet som berörs av besluten som möjligt. Denna struktur ger ett antal fördelar, som till exempel att beslut fattas av de akademiska företrädare som har bäst kännedom om verksamheten; att beslut normalt är väl förankrade på den utförande nivån; att beslut kan fattas snabbt och effektivt med korta beslutsvägar; samt att förmågan till ansvarstagande och strategisk utveckling hänger samman med mandat, befogenheter och resurser. Samtidigt sker samarbete mellan vetenskapsområdena i utbildningsfrågor som behöver hållas samman inom universitetet, t.ex. i Rebus vad gäller kvalitetssystemet och mellan lärarutbildningsberedningarna (se nedan) i områdesövergripande lärarutbildningsfrågor.

Vid Stockholms universitet finns besluts- och delegationsordningar för samtliga beslutsnivåer inom linjeorganisationen. De skiljer sig något åt vad beträffar form och innehåll men samtliga beskriver fördelningen av beslutsfattandet för utbildnings- och kvalitetsfrågor mellan beslutande organ och enskilda beslutsfattare inom respektive nivå. Den centrala besluts- och delegationsordningen beslutas av rektor och beskriver universitetsstyrelsens, rektors och universitetsdirektörens ansvarsområden samt deras delegationer till underliggande organ och beslutsfattare.²⁷ Områdesnämnderna har varsin besluts- och delegationsordning där

²⁶ Bilaga 5. Arbetsordning vid Stockholms universitet.

²⁷ Bilaga 6. Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

områdesnämndernas ansvarsområden beskrivs samt deras beslutsdelegationer till underliggande organ och beslutsfattare.²⁸ De tre fakultetsnämnderna inom det humanvetenskapliga området har på motsvarande sätt varsin besluts- och delegationsordning.²⁹ Institutionerna har också interna besluts- och delegationsordningar.

Universitetsstyrelsen ansvarar utifrån högskoleförordningen för att fatta beslut om några av universitetets övergripande styrdokument som rör utbildning: Antagningsordning för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och Antagningsordning för utbildning på forskarnivå. Rektor beslutar om övriga universitetsövergripande styrdokument för utbildning (se också bedömningsgrund 3.1). Rektor beslutar även om universitetets övergripande kvalitetssystem. Områdesnämnderna beslutar om kompletterande styrdokument som rör utbildning och utbildningskvalitet inom respektive vetenskapsområde. Ett exempel är beslutsfattande kring regelverket för universitetets utbildningsgranskningar, där rektor beslutar om det gemensamma regelverket för granskningarna,³⁰ medan områdesnämnderna beslutar om tidplan och lokala handläggningsordningar för granskningsarbetet.³¹ Ett annat exempel är fakulteternas riktlinjer och mallar för kurs- och utbildningsplaner.³²

Övergripande ansvar

Rektor har till områdesnämnderna delegerat beslutanderätten för kvalitetsarbetet inom respektive vetenskapsområde utifrån universitetets övergripande kvalitetssystem. Områdesnämnderna har arbetsutskott som bereder frågor som tas upp i nämnden. Dessutom har vardera områdesnämnd tre utbildningsberedningar som bereder utbildningsfrågor: en för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, en för utbildning på forskarnivå och en för lärarutbildning. Dessa beredningar är centrala för kvalitetsarbetet vid universitetet eftersom de har ett övergripande strategiskt ansvar att bereda frågor kring utbildningskvalitet.

Beredningarna består av lärarrepresentanter från varje fakultet (Humanvetenskapliga området), respektive sektion (Naturvetenskapliga området) och studentrepresentanter. Ordförandena i samtliga utbildningsberedningar sitter i, eller är adjungerade till, områdesnämnden och leder beredningen av samtliga beslut om utbildning och kvalitetsfrågor för områdesnämndernas räkning, inklusive beredning inför beslut inom utbildningsgranskningarna. Ordförandena är dessutom ordinarie ledamöter i Rebus vilket innebär att frågor som rör kvalitetssystemet på övergripande nivå vid behov kan kalibreras inom Rebus. Beredningarna för lärarutbildning har ett nära samarbete i olika kvalitetsfrågor som rör lärarutbildningarna (i figur 7 och 8 nedan åskådliggjort som streckade linjer), för vilka ansvaret är fördelat över båda vetenskapsområdena.

²⁸ Besluts- och delegationsordning för Områdesnämnden för humanvetenskap och Delegationsordning för det naturvetenskapliga området.

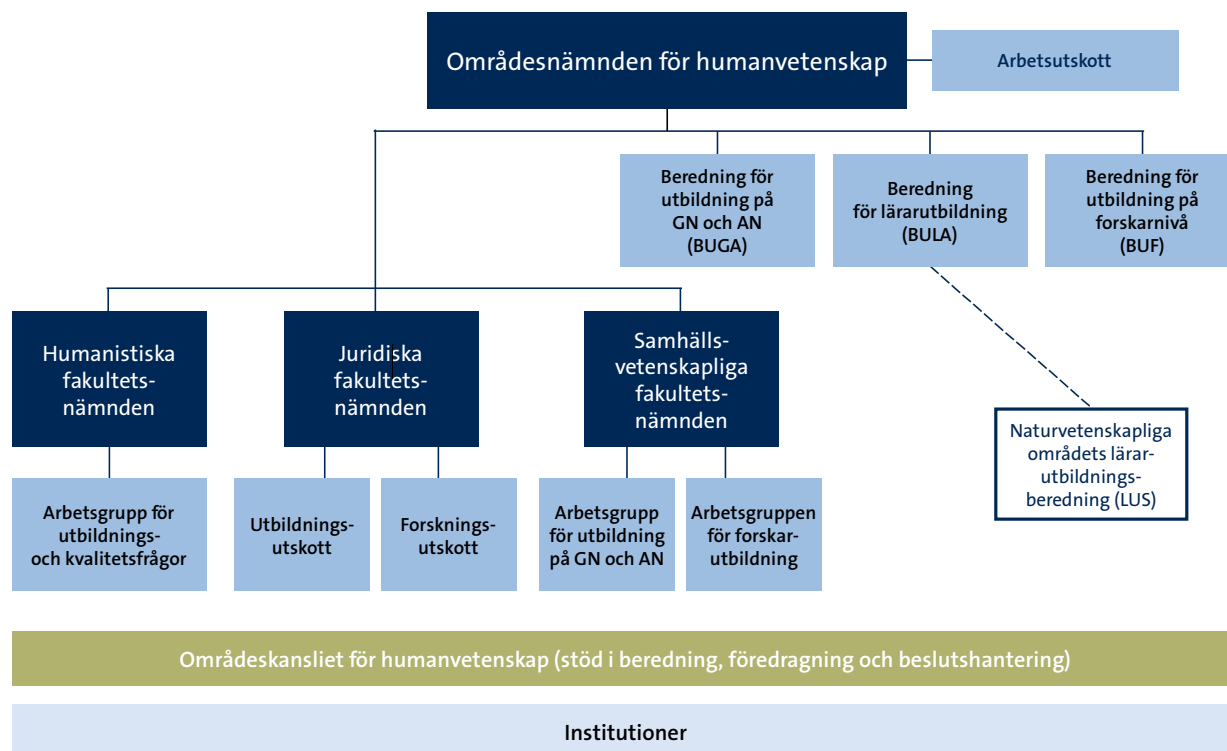
²⁹ Besluts- och delegationsordning för Humanistiska fakultetsnämndens verksamhetsområde, Besluts- och delegationsordning för Juridiska fakulteten och Besluts- och delegationsordning för Samhällsvetenskapliga fakulteten.

³⁰ Regler för utbildningsgranskningar.

³¹ Handläggningsordning för utbildningsgranskning vid det humanvetenskapliga området respektive Handläggningsordning för utbildningsgranskningar vid Naturvetenskapliga området.

³² Se vidare fakulteternas webbsidor för detta: Naturvetenskapliga fakultetens riktlinjer rörande utbildning på grundnivå och avancerad nivå, Humanistiska fakultetens riktlinjer för utbildning på grund- och avancerad nivå, Samhällsvetenskapliga fakultetens riktlinjer för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och Juridiska fakultetens webbsida Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

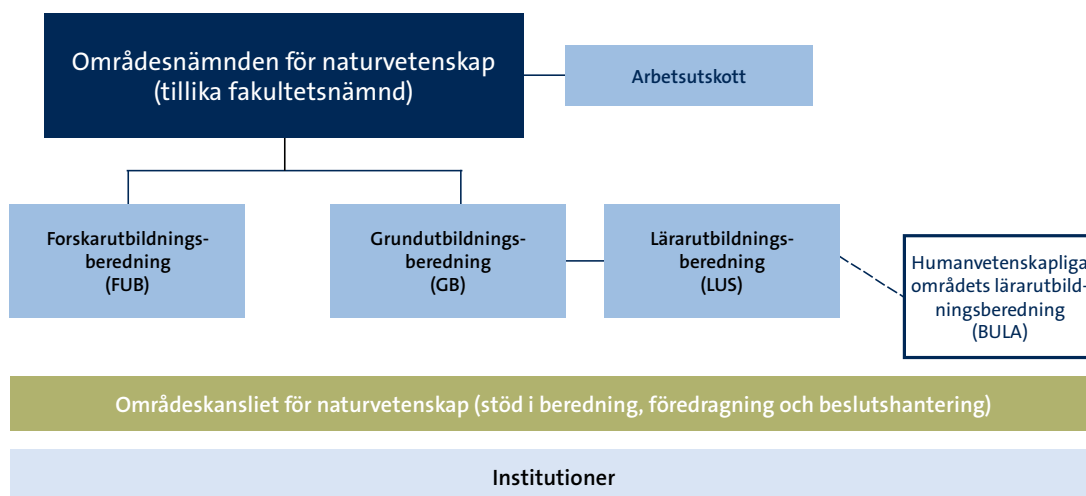
En betydelsefull skillnad mellan de två vetenskapsområdena är att det humanvetenskapliga området har ytterligare en beslutsnivå som består av de tre fakultetsnämnderna: den humanistiska, den juridiska och den samhällsvetenskapliga. Varje fakultetsnämnd har tillhörande utbildningsberedningar där utbildningsfrågor bereds (figur 7).

Figur 7. Beredningsstruktur för utbildningsfrågor vid Humanvetenskapliga området.

Områdesnämnden för humanvetenskap beslutar i samtliga frågor som rör kvalitetssystemet för utbildning inom området. När krav på åtgärder formuleras inom ramen för utbildningsgranskningarna tar emellertid respektive fakultetsnämnd över ansvaret för dialog och återrapportering för att sedan överlämna ärendet till områdesnämnden för beslut.

Majoriteten av utbildningsfrågor i övrigt inom det humanvetenskapliga området är delegerade till de tre fakultetsnämnderna, eller vidare därifrån till dekanus, institutionsstyrelse eller prefekt. Områdesnämnden fattar dock beslut som rör lärarutbildning, t.ex. utbildningsplaner och vissa kursplaner; forskarutbildning, t.ex. inrättande och avveckling av ämne för utbildning på forskarnivå; samt vissa övergripande beslut om utbildning, t.ex. gemensamma regler för inrättande av huvudområde inom området (se bedömningsgrund 3.1).

Figur 8. Beredningsstruktur för utbildningsfrågor vid Naturvetenskapliga området.

Övergripande beslut som rör utbildning och kvalitetsfrågor inom det naturvetenskapliga området fattas av områdesnämnden (tillika fakultetsnämnd) eller på delegation av dekanus, sektionsdekanus, ordförande i grundutbildningsberedningen, institutionsstyrelse, prefekt eller huvudområdesansvarig/ämnesansvarig (se vidare bedömningsgrund 3.1).

Utbildningsnära ansvar

Det utbildningsnära ansvaret för kvalitetsarbetet bärs av universitetets 46 institutioner där undervisningen och forskningen bedrivs.³³ Det innebär att det operativa ansvaret för planering, genomförande och utveckling av utbildningen ligger på institutionerna. Varje institution styrs av en kollegialt sammansatt institutionsstyrelse och leds av en prefekt (se figur 1).³⁴ I universitetets strategier³⁵ betonas att ett arbete med att stärka institutionernas strategiska förmåga att långsiktigt utveckla utbildning och forskning pågår sedan flera år och att ett led i detta är att skapa institutioner stora nog att kunna axla ett betydande strategiskt ansvar. Det varierar mellan vetenskapsområdena vilka utbildningsbeslut som delegerats till institutionsstyrelserna, framför allt rörande beslut om fastställande och revidering av kursplaner (se även bedömningsgrund 3.1). Vid det humanvetenskapliga området delegeras beslut först till fakultetsnämnderna som därefter kan delegera vidare till institutionsstyrelserna.

Vid institutionen finns förutom prefekten en ställföreträdande prefekt, en administrativ chef och studierektorer. Studierektorens ansvarsområden kan t.ex. bestå av grundnivå och avancerad nivå respektive forskarnivå eller – om institutionen är en flerämnesinstitution – av ansvaret för ett av ämnas utbildning. I institutionens besluts- och delegationsordning ska respektive beslutande organ och enskilda beslutsfattares ansvar framgå. Det dagliga kvalitetsarbetet hanteras till betydande del inom olika kollegier eller beredningsgrupper till institutionsstyrelsen, t.ex. programråd, handledarkollegier, ämneskollegier och

³³ Utöver institutionerna bedrivs utbildning även vid tre av de institut och centrumbildningar som finns vid universitet, vilka således även de har ett utbildningsnära ansvar för kvalitetsarbetet.

³⁴ Forskningsinstitutet och centrumbildningarna leds av en styrelse vars ordförande är föreståndaren med samma roll och ansvar som prefekten har. Stockholms universitet tillämpar i undantagsfall under begränsade perioder s.k. prefektstyrelse som innebär att prefekten styr utan institutionsstyrelse. Detta förekommer inom båda vetenskapsområdena.

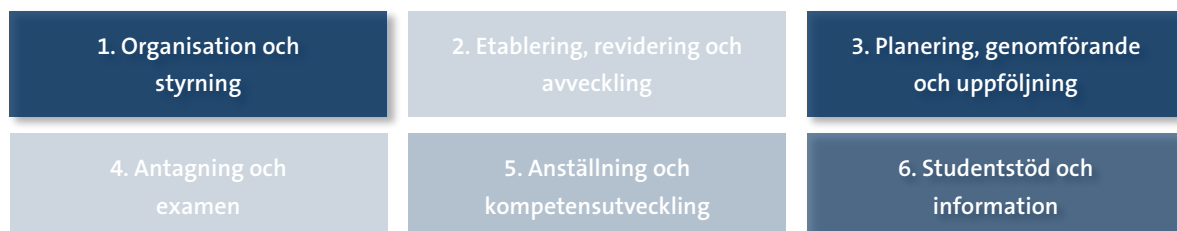
³⁵ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 2.

kursplanegrupper. Även institutionens studieadministrativa personal har en stor betydelse för det löpande kvalitetsarbetet som rör utbildning. Studentrepresentationen är i regel god på institutionsnivå (se vidare bedömningsgrund 5.1).

Ansvarsfördelningen för den centrala kvalitetssäkrande aktiviteten utbildningsgranskningar framgår i detalj i bedömningsgrund 3.5.

1.4 Lärosätet har systematiska processer som uppmuntrar till delaktighet, engagemang och ansvar hos lärare, övrig personal samt studenter och doktorander.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

Stockholms universitets organisation är utformad för att skapa delaktighet, engagemang och ansvar hos medarbetarna, bl.a. genom att beredande och beslutande organ är kollegiala på samtliga nivåer. Universitetet har som ett av få lärosäten i Sverige valt att behålla styrning på institutionsnivå genom institutionsstyrelser, både för att öka delaktigheten, engagemanget och inte minst känslan av kollegialt ansvar för verksamheten och för att öka kvaliteten i besluten.³⁶ Utöver institutionsstyrelserna finns många andra kollegiala organ på institutionsnivå, som programråd, utbildningsberedningar och handledarkollegier. Samtliga kollegiala beslutande organ som rör utbildningsfrågor inom Stockholms universitet har också studentrepresentation, och även verksamhetsstödet är representerat i många av organen. Universitetets strävan att ha starka institutioner med stort eget ansvar för strategisk utveckling av verksamheten bidrar till att skapa engagemang och ansvarstagande för de utbildningar som lärare och annan personal samt studenter inom utbildningen verkar inom.

Ett exempel på hur kollegiala organ främjar delaktighet, engagemang och ansvar är arbetet i Rebus. Frågor som bereds av Rebus är väl förankrade inom vetenskapsområden och fakulteter liksom inom relevanta delar av förvaltningen innan de beslutas av rektor eller av områdesnämnderna. Förankringsarbetet inom fakulteter sker inom ordinarie berednings- och beslutsstrukturer vid vetenskapsområdena och fakulteterna. Därutöver sker förankring inom förvaltningen via regelbundna möten mellan universitetets utbildningsledare, vilka samordnas av utbildningsledaren för kvalitetsfrågor (kvalitetssamordnaren) vid Rektors kansli, samt genom att chefen för Studentavdelningen ingår i Rebus. Kallelser, underlag och protokoll från Rebus sprids dessutom brett inom universitetet. Det löpande förankringsarbetet gör att centrala styrdokument, processer och rutiner inom kvalitetssystemet ofta redan är kända brett inom

³⁶ Utvecklad ledning av universitet och högskolor. Betänkande av Ledningsutredningen. SOU 2015:92.

universitetet när beslut fattas, eftersom Rebus har arbetat med dem under en tid och ledamöterna har haft möjlighet att diskutera dem med sina respektive organ. Universitetsgemensamma styrdokument för utbildning remitteras dessutom i allmänhet till vetenskapsområdena innan rektor fattar beslut, som ett led i förankringen och kommunikationen.

Återkoppling och dialog är centrala element i universitetets styrningsmodell. Det finns ett stort antal forum för informationsspridning/-inhämtning och diskussion av aktuella utbildningsfrågor inom universitetet. Exempel på sådana är prefekt-, studierektors- och studievägledarmöten inom respektive fakultet och vetenskapsområde (2-3 ggr/termin), vicerektorernas möten med prefekterna, institutionsbesök på fakultetsnivå, rektors terminsvisa prefektmöten, universitetsledningens regelbundna möten med personalorganisationerna respektive presidiet för Stockholms universitets studentkår (hädanefter SUS), rektors årliga kvalitetsdialoger, höstupptakt för samtliga medarbetare, förvaltningsträffar och universitetets interna lärarkonferenser.³⁷

En för universitetsledningen viktig dialogform är de besök på universitetets institutioner (och större centrum och institut) som görs enligt ett rullande schema så att varje institution besöks vartannat år. Under dessa besök, där rektor, prorektor, vicerektor(er) för området, universitetsdirektör, biträdande universitetsdirektör, fakultetskanslichef, samt institutionens ledning deltar, presenterar institutionen sin verksamhet och några på förhand givna frågor diskuteras ur ett institutionsperspektiv. Exempelvis var institutionens strategier för resursfördelning temat för den senaste besöksrundan. Som underlag för samtalen finns en sammanställning med statistiskt material gällande personal, ekonomi, utbildningsvolym, genomströmning, m.m. som hämtas från universitetets beslutsstödsystem.

Utbildningsgranskning, en av de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna i universitetets kvalitetssystem, är utformad för att engagera så stor del av universitetet som möjligt. Inom granskningsprocessen tar utbildningsansvariga vid institutionerna fram en utbildningsrapport med hjälp av lärare och studenter inom utbildningarna och deltar i samtal med granskningsgruppen, vars representanter kommer från olika fakulteter och sektioner inom universitetet. Stockholms universitet har valt att arbeta med lärosätesinterna granskningsgrupper och en viktig anledning till det är att det gynnar det kollegiala lärandet inom universitetet och ger förutsättningar för bredare kunskap och engagemang för universitetets utbildningar. Det skapar dessutom en bredare förståelse om kvalitetssystemet. Även kanslistöd finns till hands för granskningsgruppernas arbete, för att bistå granskarna med kunskap om nationella och lokala regelverk som rör utbildning. Studenter deltar i granskningarna både genom att medverka i utbildningsrapportens framtagande och som granskare i granskningsgrupperna. Systemet för utbildningsgranskningar bygger på tidigare beprövade system för utbildningsuppföljning från olika delar inom universitetet och sammantaget har systemet en stark legitimitet hos medarbetarna.

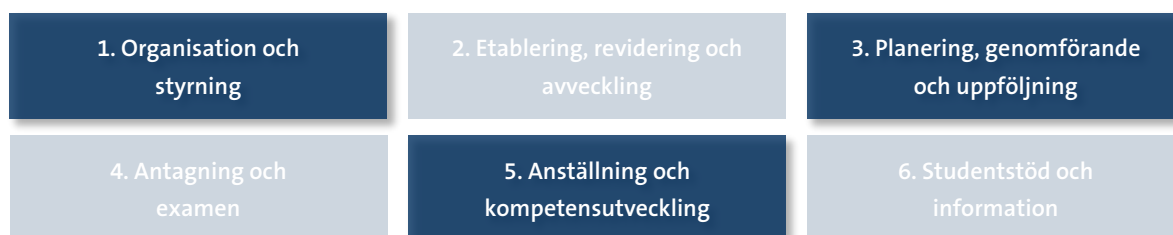
Universitetet har också under de senaste åren tillsammans med studentkåren arbetat med att öka studenternas engagemang i utbildningarna och i universitetets arbete. Detta beskrivs närmare under bedömningsområde 5, men som exempel i detta sammanhang kan nämnas styrdokumentet Regler för studentinflytande som tagits fram i nära samarbete med SUS. Av särskild vikt för studenters engagemang för sin utbildning är att systemet med

³⁷ Under covid-19-pandemin är höstupptakten och förvaltningsträffarna ersatta med digitala medarbetarträffar.

kursutvärderingar fungerar tillfredställande, d.v.s. att kursutvärderingar genomförs systematiskt och att resultaten av dessa återkopplas till studenter på ett välfungerande sätt. Flera av de åtgärder som universitetet under 2020 vidtagit för att utveckla arbetet med kursutvärderingar, t.ex. genom nya regler³⁸ och implementering av en automatiserad IT-tjänst för kursutvärderingars genomförande och resultatpublicering, syftar till just detta. Se vidare under bedömningsgrund 3.5 för en närmare beskrivning av universitetets arbete med kursutvärderingar.

1.5 Lärosätet säkerställer att de resultat och slutsatser som genereras av kvalitetssystemet systematiskt tas tillvara i den strategiska styrningen, kvalitetsarbetet och i utvecklingen av kvalitetssystemet.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

I inledningen beskrivs kort de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna i kvalitetssystemet. Under bedömningsgrund 1.1 beskrivs kvalitetsdialogen som ett exempel på hur resultat från kvalitetssystemet integreras i verksamhetsplaneringen. Nedan beskrivs på vilket sätt de olika kvalitetssäkrande aktiviteterna samordnas i den strategiska styrningen, hur utvecklingsbehov identifieras samt hur resultat omhändertas och bidrar till utvecklingen av kvalitetssystemet och kvalitetsarbetet på övergripande nivå. Hur resultat omhändertas på utbildningsnära nivå beskrivs under bedömningsgrund 3.5.

Utbildningsgranskning

Rebus ansvar för kvalitetsutveckling av utbildningsgranskningarna är följande:

Rebus ansvarar för att vid behov utveckla, revidera och föreslå rektor att besluta om att fastställa de obligatoriska mallar som används inom utbildningsgranskningarna (bilagor till reglerna). Rebus ansvarar också för att revidera det stödmaterial som finns tillgängligt.

Rebus ansvarar även för att löpande utvärdera metoden, förutsättningarna och processen för utbildningsgranskning samt för att vid behov föreslå rektor att revidera och besluta om detta regeldokument.

³⁸Se Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå, s. 11-13.

En del i utvärderingen ska utgöras av en stickprovsgranskning av examensarbeten från ett urval av de utbildningar som har granskats.³⁹

De pilottestningar som ägt rum av olika kvalitetssäkrande aktiviteter har lett till konkret utveckling av kvalitetssystemet. Efter pilottestningen av utbildningsgranskningar hösten 2018-våren 2019 har såväl mallar som regler reviderats (till skillnad från tidigare utgör mallarna nu, i form av bilagor, en del av reglerna). Den tydligaste förändringen skedde efter att både ansvariga för utbildningsrapporterna och – i synnerhet granskare – efterlyst kvalitetskriterier. Sådana har nu förts in i reglerna (se tabell 1). Andra förändringar är att granskningscykeln har ändrats från tre till sex år för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och är nu sex år för utbildning på samtliga nivåer, samt att de lärartabeller som lämnas in av utbildningsansvariga har förenklats.

Stickprovsgranskningarna kommer att genomföras på samma sätt som inom de externa granskningarna (se bedömningsgrund 3.5), d.v.s. externa granskare från andra lärosäten bedömer ett antal examensarbeten från de utvalda utbildningarna som redan har granskats internt. Stickprovsgranskningen ger en möjlighet att kontrollera systemets validitet, d.v.s. huruvida de interna utbildningsgranskningarnas resultat överensstämmer med stickprovsgranskningens och är därmed en del i vidareutvecklingen av granskningssystemet. Denna del av utvärderingen har blivit uppskjuten till följd av covid-19-pandemin.

När systemet med utbildningsgranskningar har genomförts en hel sexårscykel kommer universitetet även att utvärdera kvalitetssystemet som helhet, i syfte att utveckla systemet.

Kvalitetsdialog

Kvalitetsrapporten skrivs av områdesnämnden utifrån en av rektor fastställd mall och ligger till grund för rektors årliga kvalitetsdialoger med vetenskapsområdena. Kvalitetsdialoger pilottestades under 2019-2020. Båda områdesnämnderna lämnade hösten 2019 in kvalitetsrapporter och rektor genomförde därefter en dialog med det naturvetenskapliga området och tre dialoger med det humanvetenskapliga området. En mindre revidering av mallen för kvalitetsrapport har gjorts utifrån dessa dialoger. Framöver kommer rektor att genomföra en dialog med det naturvetenskapliga området och två dialoger med det humanvetenskapliga områdets tre fakulteter.

I kvalitetsrapporten beskrivs resultaten av de utbildningsgranskningar som genomförts under året samt hur resultat från UKÄ:s utbildningsutvärderingar omhändertas inom respektive vetenskapsområde. Även omhändertagandet av eventuella tillsynsärenden som rör utbildning under året ska beskrivas. I kvalitetsrapporten beskriver områdesnämnden vidare vilka övriga kvalitetsfrågor som hanterats och följts upp under året. Det kan t.ex. gälla utredningar som rör utbildning som genomförts, styrdokument som tillkommit eller reviderats, eller olika satsningar på utbildningskvalitet som gjorts. Erfarenheterna från pilottestningen av kvalitetsdialogerna och det tillhörande framtagandet av kvalitetsrapporterna var mycket goda, från såväl områdenas som rektors perspektiv (se även bedömningsgrund 3.5). Dialogernas format, i form av öppna samtal där såväl områdesledning som rektor spontant kan lyfta angelägna frågor, gjorde att de uppfattades som värdefulla komplement till den ordinarie berednings- och beslutshandlingen av utbildningsfrågor.

³⁹ Regler för utbildningsgranskningar, s. 6.

Som beskrivits i bedömningsgrund 1.1 omhändertas resultat från kvalitetsdialogerna inom ramen för den övergripande verksamhetsplaneringen vid universitetet. Resultat från kvalitetsdialogerna kan också bli föremål för en fokusutvärdering som rektor beslutar om.

Nationell utbildningsutvärdering, lärosätesgranskning och lärosätetillsyn

Som nämnts i inledningen används även resultaten från UKÄ:s utvärderingar i de kvalitetssäkrande aktiviteterna. Efter det förra nationella kvalitetsutvärderingssystemet genomförde universitetet under perioden 2015-2017 en egeninitierad s.k. gränsfallsanalys. Utbildningar som vid utvärderingarna 2011-2014 blev godkända men som låg på gränsen till "bristande kvalitet" identifierades genom en detaljerad analys av UKÄ:s beslutsunderlag och utbildningsansvariga fick skriva "gränsfallsanalyser", d.v.s. interna åtgärdsredovisningar, med stöd av universitetets gransknings- och åtgärdsredovisningsgrupp GÅR (som nämndes i inledningen). De åtgärdsredovisningar som skrevs för varje utbildning granskades och godkändes slutligen av respektive områdesnämnd. Bland annat mot bakgrund av de positiva erfarenheterna av detta arbete kommer de olika utbildningsberedningarna även framöver att följa upp resultaten av UKÄ:s utbildningsutvärderingar. Centralt stöd i denna uppföljning ges inom ramen för universitetets stödsystem (som beskrevs i inledningen), bl.a. genom analys av utfallet av UKÄ:s utbildningsutvärderingar.⁴⁰

Som ett direkt resultat av den senaste lärosätetillsynen⁴¹ har Samhällsvetenskapliga fakulteten påbörjat en stickprovsgranskning av kursplaner avseende examinationsformer. Likaså omhändertogs kritik i lärosätetillsynen som rör tillgängliggörandet av kursutvärderingar i den senaste revideringen av kursutvärderingsreglerna hösten 2020.⁴²

Inom universitetet förekommer även andra typer av externa kvalitetsgranskningar, t.ex. de som genomförs av internationella ackrediteringsorgan. Företagsekonomiska institutionen, som är en av universitetets största institutioner, har under de senaste åren ansökt om två ackrediteringar. Institutionen har ett chefsutvecklingsprogram som efter kollegial granskning av en självvärdering ackrediterades för en period om tre år av ett brittiskt ackrediteringsorgan 2018 (*The Association of MBAs*, AMBA). Institutionen ansöker även om ackreditering av hela institutionen och dess olika utbildningar hos ett amerikanskt ackrediteringsorgan (*The Association to Advance Collegiate School of Business*, AACSB). Processen pågår i ett andra steg efter att den första självvärderingen godkändes 2018.

Övrigt omhändertagande av resultat

Det är inte bara resultat från de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna som kommer till användning i styrningen av kvalitetsarbetet som rör utbildning. När t.ex. internrevisionen genomför granskningar av olika aspekter av utbildningsverksamheten (exempelvis genomfördes under 2020 en internrevision av universitetets arbete med disciplinärenden) tas resultaten tillvara med start i det yttrande som rektor avger och de beslut som följer av det. Detsamma gäller de granskningar som genomförs av Riksrevisionen. Ett exempel på detta är den granskning av ämneslärarutbildningens styrning och organisation som gjordes under 2019-

⁴⁰ Se rapporten Analys av Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar av nio forskarutbildningar vid Stockholms universitet 2017-2018. (2019-02-15)

⁴¹ Tillsyn av regeltillämpningen på Stockholms universitet. Rapport 2020:06. UKÄ.

⁴² Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå.

2020⁴³ och där Stockholms universitet utgjorde en av tre fallstudier. Granskningen var en starkt bidragande orsak till att rektor under våren 2020 tillsatte en intern utredning av organisationen av lärarutbildningen. Utredningen lades fram under oktober 2020 och föreslog en rad åtgärder, i linje med Riksrevisionens rekommendationer, inklusive en större omorganisation av lärarutbildningen vid universitetet. Utredningens förslag diskuteras för närvarande (senhöst 2020) inom fakulteter och verksamhetsstödet genom ett brett remissförfarande.

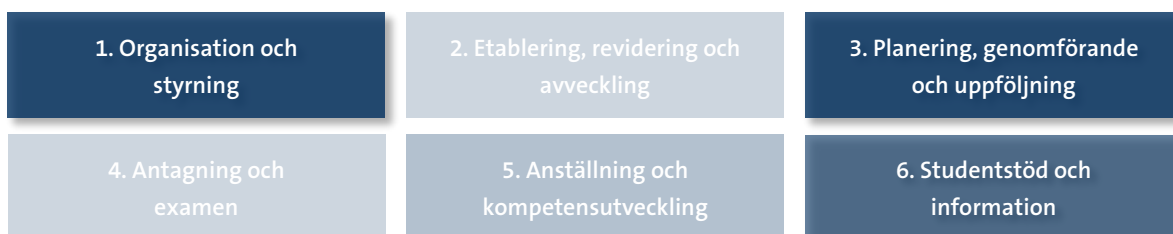
Universitetets årliga indikatorrapport för utbildning som jämför ett antal utbildningsindikatorer för de större universiteten, t.ex. gällande genomströmning i utbildningarna, kan också påverka styrningen av kvalitetsarbetet (se bedömningsgrund 2.4).

Även de aktiviteter som anordnas av Centrum för universitetslärarutbildning (CeUL) är av relevans vad gäller tillvaratagandet av resultat inom kvalitetssystemet (CeUL:s arbete beskrivs närmare i bedömningsgrund 2.2). Exempelvis har den universitetsgemensamma lärarkonferens som vartannat år anordnas av CeUL innehållit sessioner med fokus på kvalitetsarbete. I och med höstens (2020) lärarkonferens har den planerade utvecklingen mot att samordna presentationer och diskussioner om erfarenheterna från utbildningsgranskningarna med lärarkonferensen genomförts.⁴⁴

Vidare kan den årliga utlysningen av rektors kvalitetsmedel för utbildningsutveckling vid behov riktas mot utvecklingsområden av särskild vikt. Exempelvis gjordes 2016 en särskild utlysning av rektors kvalitetsmedel inriktad mot lärarutbildning, som en direkt följd av att en intern utredning av lärarutbildningens styrning och organisation lett till en omstrukturering av vissa lärarutbildningar och inrättandet av programråd för varje lärarutbildning (se även bedömningsgrund 2.2).

1.6 Lärosätet säkerställer att den information som genereras av kvalitetssystemet publiceras och kommuniceras på ett ändamålsenligt sätt med relevanta intressenter och får en spridning inom organisationen.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

⁴³ Se granskningsrapporten "Att styra utbildning till ämneslärare – en granskning av Högskolan i Gävle, Linnéuniversitetet och Stockholms universitet" (2020).

⁴⁴ Se årets (2020) program för lärarkonferensen.

Kommunikation om kvalitetssystemet

Universitetets övergripande kommunikation, och därmed även den specifika interna och externa kommunikationen av information till relevanta intressenter som genereras av kvalitetssystemet, styrs av Kommunikationspolicy för Stockholms universitet och av universitetets språkpolicy.

Kommunikationen om kvalitetssystemet har varit en viktig aspekt under tiden som nuvarande system har arbetats fram. I samband med att rektor fattade beslut om införandet av nya kvalitetssäkrande aktiviteter 2018 togs även en aktivitetsplan fram för vilka aktiviteter och via vilka kanaler som information om kvalitetssystemet skulle kommuniceras. Planen inkluderade bl.a. utveckling av universitetets webbsidor för kvalitet, artiklar/specialtema i universitetets dåvarande personaltidning "Universitetsnytt" och i universitetets nya centrala medarbetarinformation, samt en plan för vilka mötesforum som skulle utnyttjas för att föra ut information om systemets delar och hur det relaterade till det nationella kvalitetssystemet.

Universitetets webbsidor, som är under omarbetning inom projektet Webb2021, är navet för information och kommunikation när det gäller kvalitetssystemet. Utvecklingen av universitetets kvalitetswebbsidor har pågått under hela 2020 och har letts av kvalitetsfunktionen vid Rektors kansli i samarbete med Kommunikationsavdelningen. Målgrupper för universitetets externa webbsida för kvalitetsarbete är främst intresserad allmänhet, studenter och andra myndigheter. Sidan innehåller därför endast översiktlig och kort information om kvalitetssystemet samt länkar till utbildningsgranskningarnas resultat.

På den interna webbsidan för kvalitetsarbete som rör utbildning finns utförligare information om kvalitetssystemet och däri ingående aktiviteter, inklusive universitetsövergripande regler, mallar och annat stödmaterial för utbildningsgranskningar och kvalitetsdialoger samt länkar till resultat. Målgruppen är främst medarbetare vid institutioner, fakulteter och områden. Den interna webbsidan är dock öppen så att även externa intressenter kan ta del av informationen.

Våren 2020 publicerades också en ny webbsida "Påverka din utbildning" riktad till presumtiva och antagna studenter med länk till kvalitetswebben. Därigenom har studenter möjlighet att få information om resultat som genereras av kvalitetssystemet underlättats (se vidare bedömningsgrund 5.1).

På de två vetenskapsområdenas webbsidor för kvalitetsarbete⁴⁵ publiceras vetenskapsområdenas handläggningsordningar och tidplaner för utbildningsgranskningar, liksom de årliga kvalitetsrapporterna samt resultat från utbildningsgranskningarna. Målgruppen för dessa sidor är främst medarbetare vid institutioner, fakulteter och områden.

Information om och länkar till ovan nämnda webbsidor kommuniceras sedan i olika sammanhang, t.ex. under olika forum för kvalitetsarbete som nämnts under bedömningsgrunderna 1.4 och 1.5, såsom på universitetets lärarkonferens.

Institutionerna har även möjlighet att informera om och länka till aktuella utbildningsgranskningar på sina webbsidor för att nå personal och studenter på institutionsnivå. I dagsläget har dock endast ett begränsat antal utbildningsgranskningar genomförts och därmed publicerats. Publiceringen på institutionsnivå förväntas dock öka i takt med att fler utbildningsgranskningar genomförs under pågående sexårscykel.

⁴⁵ Kvalitetsarbete inom Humanvetenskapliga området och Kvalitetsarbete inom Naturvetenskapliga området.

Utbildningsgranskningar och kvalitetsdialoger

Det finns flera element som syftar till att säkerställa intern informationsspridning kring utbildningsgranskningarna.⁴⁶ Under granskningen av en specifik utbildning ska en dialog genomföras mellan granskningsgrupp och de utbildningsansvariga samt studentrepresentanter. Dialogen syftar bl.a. till att utreda om det finns eventuella oklarheter i underlagen. Efter att områdesnämnden fattat beslut om utbildningsgranskningen ska det även ske en dialog med de utbildningsansvariga och studentrepresentanter. Ansvaret för dialogen vilar på områdesnämnden och stöd ges av berört områdeskansli. Dialogens syfte är att vara kvalitetsdrivande och ska ge möjlighet till diskussion kring eventuella åtgärder (se vidare bedömningsgrund 3.5). Eftersom områdesnämnden fattar beslut innebär detta också att information om resultat expedieras och därefter kommuniceras inom respektive fakultet och vetenskapsområde.

Resultaten från utbildningsgranskningarna publiceras på de två vetenskapsområdenas webbsidor för kvalitetsarbete och redovisas i sammanfattad form som en del i den årliga kvalitetsrapporten till rektor.

Resultaten sprids även på universitetets återkommande lärarkonferenser (se bedömningsgrund 1.5) och når därmed medarbetare och studenter som inte ingår i någon formell gruppering. Vid universitetets lärarkonferens i november 2020 ingick t.ex. en session om utbildningsgranskningarnas övergripande resultat samt reflektioner från representanter från granskade utbildningar och granskningsgrupper.

Även på andra nivåer har det genomförts kvalitetskonferenser, exempelvis genomförde det naturvetenskapliga området våren 2019 en kvalitetskonferens för spridning av goda exempel, där de geovetenskapliga utbildningarna presenterade hur de arbetat med distansutbildning. Inom lärarutbildningen genomförs regelbundet hel- eller halvdagskonferenser med ordförandena för alla programråd. Vid den senaste konferensen i oktober 2020 diskuterades årets programuppföljningar tillsammans med beredningsordförandena och prorektor.

Syftet med den årliga kvalitetsdialogen är bland annat att skapa en plattform för informationsutbyte mellan universitetsledningen och respektive områdesledning kring kvalitetsfrågor. Kvalitetsrapporterna, som utgör underlag till dialogerna, beslutas av respektive områdesnämnd och sprids därmed, liksom utbildningsgranskningarnas resultat, inom respektive vetenskapsområde. Kvalitetsdialogerna sammanfattas och diskuteras sedan av OR.

Studenter har möjlighet att komma med synpunkter på kvalitetsrapporten under framtagandeprocessen genom att de är representerade i områdesnämnd och OR samt deltar vid själva kvalitetsdialogerna.

Kursutvärderingar

Studenter ska informeras om resultat från och eventuella beslut om åtgärder föranledda av kursutvärderingar.⁴⁷ Bland annat ska kursrapporter finnas lättillgängliga för studenter och anställda vid universitetet senast tio veckor efter avslutad kurs. Studenterna som har deltagit i kursen ska informeras både om sammanställningen av de kvantitativa frågorna i kursvärderingen och om den kursrapport som kursansvarig(a) lärare sammanställer.

⁴⁶ Se Regler för utbildningsgranskningar, s.10-11.

⁴⁷ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå, s. 11-13.

Kursrapporten ska även delges studenter som påbörjar kursen vid nästföljande kurstillfälle. I normalfallet publiceras resultaten på institutionens webbsida eller i den digitala utbildningskatalogen, alternativt på kursens sida i universitetets lärplattform Athena (se bedömningsgrund 2.3) som kan vara ett komplement till e-post. Nya studenter får samma information muntligt och/eller skriftligt i samband med kursstart.

Några exempel på hur resultat från kursutvärderingar kommuniceras med studenter i form av enkätsammanställningar och kursrapporter kan ses på Institutionen för biologisk grundutbildnings [webbsida för kursvärderingar](#), på Institutionen för pedagogik och didaktiks [webbsida](#) samt på Romanska och klassiska institutionens [webbsida](#). Inom universitetets pågående arbete med att implementera en universitetsgemensam digital tjänst för kursutvärderingar planeras för att resultaten från kursutvärderingar per automatik ska publiceras i universitetets digitala utbildningskatalog.

Styrdokument

En viktig del av kvalitetssystemet är styrdokument som rör utbildning, såsom ovan nämnda [Regler för utbildningsgranskningar](#), [Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå](#) respektive [Regler för utbildning och examination på forskarnivå](#). Även [Regler för studentinflytande](#) är av relevans eftersom dokumentet styr organisationen av studentinflytande. Styrdokumenten är i normalfallet översatta till engelska och publiceras på universitetets webbsida [Styrdokument – Regelboken](#). Arbetet regleras av [Handläggningsordning för styrdokument](#). Till stöd för arbetet med styrdokument finns även en [Checklista för kommunikation av styrdokument och andra beslut](#).

Syftet med handläggningsordningen för styrdokument är att göra det så enkelt som möjligt för alla medarbetare att följa de regler som styr verksamheten genom att skapa en tydligare struktur med enhetlig benämning av styrdokumenten. På så sätt skapas förutsättningar för universitetsgemensam tillämpning och uppföljning av de styrande dokumenten. En betydelsefull del av implementeringen av ett beslutat styrdokument om utbildning är att informera om, och diskutera det, t.ex. vid fakulteternas studierektorsmöten.

För studenterna finns ett särskilt styrdokument, [Handläggningsordning för hantering av klagomål från studenter rörande utbildning](#), om hur studenter ska gå tillväga när de bedömer att universitetet har brutit mot de interna reglerna i styrdokument som rör utbildning.

Samtliga styrdokument aktualitetsgranskas varje år och uppföljning sker regelbundet och anpassat till dokumentets giltighetstid.

Övrig kommunikation

Många utbildningar vid universitetet, inte minst professionsprogram, har programråd, utbildningsråd eller arbetsmarknadsråd som inkluderar eller utgörs av externa verksamhetsföreträdare. Inom lärarutbildningarna finns ett tiotal programråd som arbetar med planering, utvärdering och utveckling av ett specifikt program eller programinriktning. Vid Juridiska fakulteten finns ett arbetsmarknadsråd som består av externa ledamöter som bistår fakulteten med råd och stöd i utvecklingsarbetet av juristprogrammet och övrig utbildning. Dessa råd utgör en arena för att med externa intressenter presentera och diskutera resultat av bland annat kursutvärderingar och utbildningsgranskningar.

Vid universitetet finns dessutom en mängd olika kanaler för kommunikation, t.ex. webbsidor (se ovan), nyhetsbrev, bloggar och sociala medier, där information om kvalitetssystemet löpande publiceras. En del nyhetsbrev är universitetsövergripande såsom "Universitetets nyhetsbrev" och "Universitetets ledningsinformation", där t.ex. information om nya och uppdaterade styrdokument publiceras, andra är mer lokala eller utbildningsfokuserade, t.ex. lärarutbildningarnas nyhetsbrev som alltid tar upp både interna och externa granskningsresultat när sådana presenterats, det humanvetenskapliga områdets vicerektorsbloggar som också tar upp granskningsresultat, biologernas "BIG-nytt" som löpande rapporterat om resultaten från universitetets egna utbildningsgranskningar till studenter, alumner och andra intresserade, liksom andra nyhetsbrev från institutioner och fakulteter.

Inom institutionerna kan information om kvalitetssystemet spridas via de vanligast förekommande kanalerna, såsom mejlutskick till alla, nyhetsbrev, box och intranät. Kommunikation sker även vid regelbundna institutionsmöten eller motsvarande.

För att information om utvecklingen av kvalitetssystemet ska få så stor spridning som möjligt skickas även mötesanteckningar från Rebus möten ut till ett hundratal mottagare inom universitetet, t.ex. medarbetare vid områdeskanslier och ledamöter i utbildningsberedningar, som anmält intresse av att ta del av dessa.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Lärosätet säkerställer genom sitt kvalitetsarbete att det finns förutsättningar för utbildningarnas genomförande och studenters och doktoranders lärande. Lärosätet följer upp, vidtar åtgärder och utvecklar systematiskt förutsättningarna.

Lärosätet säkerställer att det finns goda möjligheter för undervisande personal att vidareutvecklas såväl pedagogiskt som vetenskapligt/konstnärligt inom sitt ämnesområde. Vidare säkerställer lärosätet att den undervisande personalen har såväl vetenskaplig/konstnärlig som pedagogisk och professionsinriktad kompetens som motsvarar utbildningens behov. Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet behov av rekrytering och kompetensutveckling hos personalen. Lärosätet vidtar också åtgärder för att utveckla personalens kompetens.

Lärosätet säkerställer en ändamålsenlig miljö innefattande infrastruktur (till exempel undervisningslokaler, informationstekniska resurser, utrustning och lokaler för laborationer och verkstäder), studentstöd (till exempel studenthälsa och studie- och karriärvägledning) och läranderesurser (till exempel språkverkstad, och handledarresurser i verksamhetsförlagd utbildning). Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet utvecklingsbehov för att stöda studenter och doktorander i att uppnå förväntade studieresultat.

Lärosätet samlar systematiskt in information om studenters och doktoranders studiesituation, och använder informationen för att kontinuerligt utveckla miljön. Genom rutiner och processer säkerställer lärosätet att studenter och doktorander ges goda förutsättningar att genomföra sin utbildning inom planerad studietid.

Med hjälp av informationen identifierar lärosätet utvecklingsbehov, vidtar åtgärder och förbättrar kontinuerligt förutsättningarna för utbildningarna. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att åtgärder som planeras eller genomförs på ett ändamålsenligt sätt kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa.

Bedömningsområdet Förutsättningar innehåller följande bedömningsgrunder:

2.1 Lärosätet säkerställer att den undervisande personalens kompetens motsvarar utbildningsverksamhetens behov.

2.2 Lärosätet säkerställer att det tillhandahåller en främjande miljö som ger undervisande personal möjlighet att utveckla såväl sin pedagogiska kompetens som sin ämneskompetens, samt förutsättningar att bedriva sitt arbete på ett effektivt sätt.

2.3 Lärosätet säkerställer att infrastruktur, studentstöd och läranderesurser är ändamålsenliga för studenternas och doktorandernas lärande och att dessa används på ett effektivt sätt.

2.4 Lärosätet säkerställer, genom rutiner och processer, att studenter och doktorander ges goda förutsättningar att genomföra utbildningen inom planerad studietid.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete uppfyller bedömningsgrunderna inom området, bland annat genom att beskriva rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska även innehålla mål och

strategier som har ställts upp i förhållande till bedömningsområdet och bedömningsgrunderna. Av beskrivningen ska det framgå hur lärosätet säkerställer att dessa mål uppnås, hur det avgörs om målen har uppnåtts och vad lärosätet vidtar för åtgärder om målen inte har uppnåtts. Visa hur lärosätet förhåller sig till och hanterar eventuella avvikelser rörande exempelvis genomströmning. Visa även hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar utvecklingsområden och vidtar relevanta åtgärder.

Om det finns en skillnad i hur kvalitetsarbetet bedrivs vid olika delar av lärosätet eller vid olika typer av utbildningar ska dessa skillnader beskrivas. Vid behov, hänvisa till de policyer, rutiner och processer som beskrivs i samband med bedömningsområdet ”styrning och organisation”.

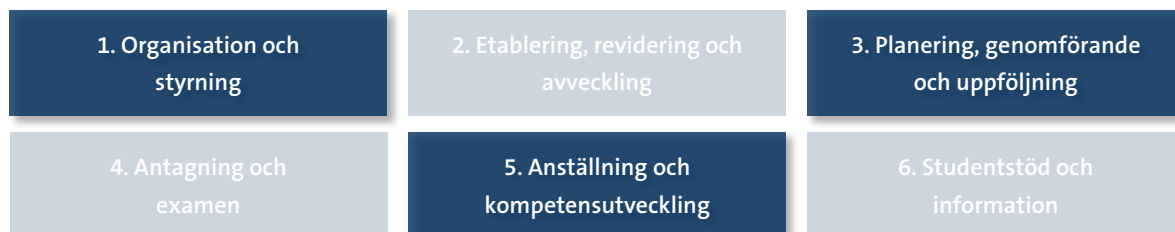
Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för lärosätets systematiska kvalitetsarbete inom bedömningsområdet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande, effektivt och att det utvecklas systematiskt utifrån information som genereras inom kvalitetssystemet inom det här bedömningsområdet.

Lärosätets redogörelse:

2.1 Lärosätet säkerställer att den undervisande personalens kompetens motsvarar utbildningsverksamhetens behov.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

Arbetet med att säkerställa den undervisande personalens kompetens så att den motsvarar utbildningarnas behov kan brytas ner i tre olika delar – planering, rekrytering och uppföljning.

Kompetensförsörjning och tjänsteplanering

Att universitetets undervisning bedrivs av personal med gedigen pedagogisk och vetenskaplig kompetens är avgörande för att utbildningen ska hålla hög kvalitet. Därför är anställning och kompetensutveckling av lärare den kanske enskilt viktigaste faktorn för att universitetet ska nå hög kvalitet i utbildningen.⁴⁸ Det är vid valet av vilka anställningar som ska utlysas och vid urvalet i öppna anställningsprocesser som grunden läggs för att den undervisande personalens kompetens motsvarar verksamhetens behov. Det innebär att beslut som rör tjänsteplanering och rekrytering av lärare är två av de viktigaste som fattas inom universitetet och som påverkar utbildningskvaliteten mest. Beslut som rör tillsvidareanställning av lärare fattas av rektor (för professorer) respektive fakultetsnämnderna (övriga lärarkategorier) medan beslut som rör

⁴⁸ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 3.

tjänsteplanering fattas på institutionsnivå. Det innebär att den utbildningsansvariga institutionen ansvarar för att säkerställa att varje utbildning bedrivs av lärare som har hög vetenskaplig och pedagogisk kompetens inom ämnesområdet. Rektor har 2020 beslutat att vetenskapsområdena ska tillse att samtliga institutioner har översiktliga rekryteringsplaner för personal.

Vid universitetsledningens institutionsbesök är bemanning, rekryteringar, befordringar och kompetensförsörjning frågor som ofta diskuteras. På så vis är även universitetsledningen delaktig i diskussioner och beslut rörande utbildningarnas kompetensförsörjning.

Utlysning av nya läraranställningar föregås normalt av ett förankringsarbete och en diskussion mellan institution (prefekt) och berörd fakultet/berört vetenskapsområde (dekan/vicerektor). Rekryteringar kan vara såväl utbildningsmässigt som forskningsmässigt drivna, d.v.s. identifierade behov av kompetensförstärkning inom en institutions undervisnings- eller forskningsprofil kan vara avgörande för att en rekrytering ska ske. I normalfallet är det dock ett samlat behov som motiverar utlysningen av en läraranställning. Alla professorer, lektorer, biträdande lektorer och universitetsadjunkter⁴⁹ vid Stockholms universitet förväntas ägna tid åt både undervisning och forskning och i såväl universitetets strategier som i kvalitetspolicyn uttrycks vikten av att läraren kombinerar undervisning och forskning samt ges goda möjligheter till kompetensutveckling inom båda fälten (se vidare bedömningsgrund 2.2).

Vad gäller konkret planering för anställdas tjänstgöring såsom att upprätta bemanningsplaner och att planera för personalförändringar på kort sikt, finns ett krav på att ett tjänstgöringsschema ska utarbetas för varje enskild lärare inför varje läsår eller annan aktuell tidsperiod, t.ex. termin eller kalenderår.⁵⁰ Universitetet tillhandahåller även IT-verktyg som ska underlätta detta arbete för institutionerna.

Kompetensförsörjning ingår som en viktig del i den kvalitetsprövning som görs när nya utbildningar etableras vid Stockholms universitet (se bedömningsgrund 3.1), bl.a. med avseende på att det finns lärare i erforderlig omfattning samt med rätt kompetens. I reglerna för denna process⁵¹ framgår att vid ansökan om att etablera en ny utbildning ska antalet och namnen på de tillsvidareanställda lärarna inom den planerade utbildningen anges, liksom deras planerade undervisningstid inom utbildningen, deras akademiska titel samt deras vetenskapliga och högskolepedagogiska kompetens. Även de tillsvidareanställda lärarnas möjligheter till kompetensutveckling, inklusive hur undervisande lärare har möjlighet att själva forska inom ämnet, ska beskrivas, liksom eventuella planerade rekryteringar och pensionsavgångar inom de närmaste fem åren.

Att systemet fungerar indikeras av att det förekommer att utbildningar vid kvalitetsprövning inte ges tillstånd att starta, till följd av att lärarkompetensen inte bedöms vara tillräcklig. Exempel på detta är utbildningar inom arkivvetenskap och språk. I det förra fallet fanns kvarvarande brister i lärarkompetens⁵² och i det senare fallet anställdes en ny lektor varefter utbildningen gavs tillstånd att starta.

⁴⁹ Anställning som universitetsadjunkt reglerades tidigare i högskoleförordningen, vilket inte gäller nuvarande anställning som adjunkt.

⁵⁰ Villkorsavtal-SU, s. 15.

⁵¹ Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

⁵² Utbildningen hade avvecklats efter att ha utvärderats av UKÄ som fann brister i lärarkompetensen. Något år senare anhöll institutionen om att etablera en ny kurs, vilket avslogs av den berörda fakultetsnämnden.

En annan typ av planeringsarbete för att se till att lärarnas kompetens överensstämmer med utbildningens behov är det dimensioneringsarbete som görs på fakulteterna och institutionerna. För vissa utbildningar är tillgången på undervisande personal begränsad, och nyrekryteringar av lärare kan vara svåra att göra. I dessa fall kan utbildningarnas volym behöva hållas nere trots att det kan finnas såväl högt söktryck från studenter som stort samhällsbehov av utbildade inom området. Ett exempel på detta är vissa lärarutbildningar, där utlysningar av lektorsanställningar många gånger inte genererar fler än en eller två sökande. Universitetet väljer här att prioritera hög kvalitet i en utbildning framför att bedriva en mer omfattande utbildning där delar av lärarkåren inte har tillräcklig kompetens. Ett annat exempel, som framkom vid universitetets utbildningsgranskning, är utbildningen i svenskt teckenspråk där rekrytering av lektorer kraftigt försvåras av bristen på tillräckligt kvalificerade ämneskunniga kandidater. Även detta innebär att universitetet av kvalitetsskäl väljer att i nuläget inte bygga ut utbildningen.

En motsatt utmaning i dimensioneringsarbetet, i synnerhet inom det naturvetenskapliga området, är bristen på studenter. Där finns vid många institutioner en god lärarkompetens och kapacitet att ta emot betydligt fler studenter än vad man lyckas rekrytera till de utlysta utbildningarna.

Rekrytering och befordran av lärare

På grund av betydelsen av kompetensförsörjning och kompetensutveckling för att skapa och upprätthålla hög kvalitet i utbildning och forskning har universitetet under den senaste tioårsperioden lagt stor omsorg på att utveckla ändamålsenliga, effektiva, och rättssäkra rekryteringsprocesser. Rekryteringsprocessen för lärare säkerställer på ett systematiskt sätt att den undervisande personalens kompetens motsvarar utbildningsverksamhetens behov.⁵³

Av universitetets lärare, d.v.s. professorer, lektorer, biträdande lektorer och adjunkter, är 85 % disputerade (år 2020). Enligt universitetets anställningsordning ska som huvudregel samtliga lärare som anställs vid Stockholms universitet vara disputerade. Det innebär att majoriteten av de lärarkategorier som anställs är professorer, lektorer och biträdande lektorer. Dispens för att anställa adjunkter, som kan vara odisputerade, kan dock ges efter anhållan hos rektor om det finns synnerliga skäl. Adjunkter och adjungerade lärare (se vidare bedömningsgrund 6.1) återfinns företrädesvis inom vissa professionsutbildningar och språkutbildningar och anställs normalt för att bidra med kvalificerad arbetslivsanknytning och färdighetsträning.

Den formella rekryteringsprocessen startar genom att ansvarig institution anhåller hos berörd områdes- eller fakultetsnämnd om att få utlysa en läraranställning. Anhållan ska innehålla en motivering till anställningen, förslag till anställningsprofil, samt uppgifter om finansiering.⁵⁴ Områdes- eller fakultetsnämnden fattar beslut om att tillstyrka eller avslå begäran. I de fall en utlysning av en läraranställning sker, bereds ärendet av en lärarförslagsnämnd utsedd av områdes- eller fakultetsnämnden. Vid det humanvetenskapliga området finns sex lärarförslagsnämnder fördelade på de tre fakulteterna, och vid det naturvetenskapliga området finns fyra lärarförslagsnämnder, en för vardera sektionen. Vid samtliga rekryteringar anlitas minst två externa sakkunniga, som bedömer såväl vetenskaplig som pedagogisk kompetens.

⁵³ Rekrytering av samtliga lärarkategorier regleras i Anställningsordning för anställning som och befordran till lärare vid Stockholms universitet (AOSU) respektive Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

⁵⁴ Inom det naturvetenskapliga området innehåller anhållan även en lista med potentiella sökande av båda könen.

Dessutom används vid två av fakulteterna (naturvetenskaplig och juridisk fakultet) en särskild pedagogisk sakkunnig.

Vid Stockholms universitet läggs stor vikt vid att samtliga läraranställningar utlyses och annonseras så brett som möjligt, i allmänhet internationellt, för att attrahera de bästa kandidaterna. Att så också sker visas av att de utlysta läraranställningarna oftast får ett relativt stort antal sökande. Som exempel kan nämnas att vid Samhällsvetenskapliga fakulteten är det i genomsnitt 14 sökande per utlyst läraranställning och vid Naturvetenskapliga fakulteten i genomsnitt 34 sökande per utlyst läraranställning (gäller åren 2017-2019).

Vid bedömning av de sökandes kvalifikationer ägnas lika stor omsorg åt pedagogisk och vetenskaplig skicklighet. Beroende på det huvudsakliga motivet till utlysningen, om kompetensförstärkning främst behövs inom utbildning eller inom forskning (se ovan), kan dock olika vikt läggas vid pedagogisk respektive vetenskaplig meritering vid bedömningen. Detta gör att universitetet kan säkerställa att varje utlysning tillsätts med just den kompetens som behövs inom det aktuella utbildnings- och/eller forskningsområdet.

En särskild lärarkategori är biträdande lektorer, som börjar bli en vanligare rekryteringsväg till en tillsvidareanställning via en möjlig befordran till lektor och senare eventuellt även till professor. För att säkerställa den pedagogiska och vetenskapliga kompetensen hos befordrade lektorer genomgår de biträdande lektorer vid befordringsprocessen en noggrann sakkunnigbedömning. Vid det naturvetenskapliga området följs exempelvis kandidaten inför en befordran under en längre tid av en särskild pedagogisk sakkunnig som en del av underlaget till dennes bedömning av den sökandes pedagogiska kompetens.

Vid Stockholms universitet har även universitetsadjunkter, men inte adjunkter, och lektorer rätt att ansöka om befordran till lektor respektive professor.

Viss undervisning bedrivs av andra än de som är anställda som lärare, exempelvis av doktorander, forskare, teknisk personal eller externa lärare. Dessa kategorier har ofta stor ämneskunskap inom ett specifikt område och är därför viktiga för att säkerställa att undervisningen bedrivs av undervisande personal med hög ämneskompetens. Till exempel kan doktoranderna ibland vara mer kompetenta inom specifika undervisningsmoment än vad ordinarie undervisande personal är. Universitetet menar att även den pedagogiska kompetensen är viktig för doktorander och kräver därför att de ska ha grundläggande universitetspedagogisk utbildning (se vidare bedömningsgrund 2.2).

Stockholms universitet tillämpar de rekommendationer som Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) ställt upp för behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning. Detta innebär att samtliga lärare ska ha motsvarande 15 hp högskolepedagogik. Vid nyanställningar kan dispens ges och krav ställs i dessa fall på att den anställda tar dessa 15 hp inom två år från anställningen.

Uppföljning

Uppföljning av att den undervisande personalens kompetens motsvarar utbildningens behov sker som nämnts ovan inom ramen för institutionernas planeringsarbete, samt genom dialog mellan institution och fakultetsledning.

Även kursvärderingar kan vara en indirekt källa till information om den undervisande personalens kompetens. Visserligen ställs inte explicita frågor om enskilda lärare i enkäter,

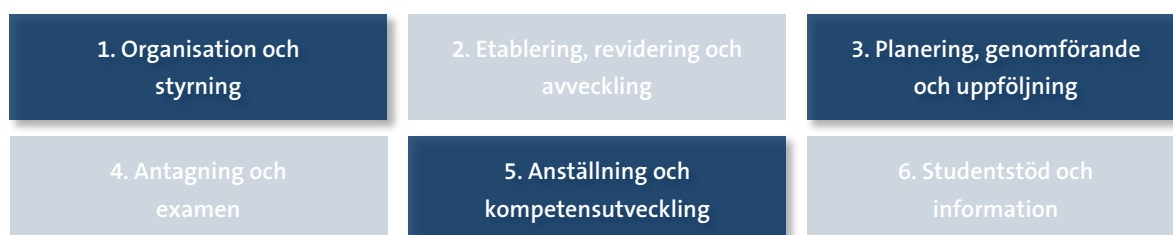
men fritextsvar kan ofta rymma information om hur studenterna uppfattar den undervisande personalens kompetens och pedagogiska skicklighet, vilket kan ha bäring på befordringsprocessen. Kursvärderingarna är därför viktiga instrument för institutionen när det gäller uppföljning av bemanning och kompetens.

Granskning av att den undervisande personalens kompetens motsvarar utbildningens behov sker även genom universitetets utbildningsgranskningar med hjälp av kvalitetskriterium K 1.3 GN/AN respektive K 1.4 FN (se tabell 1). Här görs både en bedömning av den nuvarande undervisande personalens kompetens (lärare och övrig undervisande personal) och en uppföljning av de utbildningsansvariga institutionernas mer långsiktiga kompetensförsörjningsarbete.

En annan typ av uppföljning av kompetensen hos den undervisande personalen, på ett individuellt plan, görs i samband med de årliga medarbetarsamtalen. Dessa samtal syftar bland annat till att utreda om den enskildes nuvarande pedagogiska och vetenskapliga kompetens stämmer överens med de arbetsuppgifter som medarbetaren har, och vilka eventuella kompetensutvecklingsbehov som finns.⁵⁵

2.2 Lärosätet säkerställer att det tillhandahåller en främjande miljö som ger undervisande personal möjlighet att utveckla såväl sin pedagogiska kompetens som sin ämneskompetens, samt förutsättningar att bedriva sitt arbete på ett effektivt sätt.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

Utbildning vid universitetet sker i nära samspel med forskning och en målsättning är att samtliga lärare ska både undervisa och forska (se bedömningsgrund 2.1).⁵⁶ Detta är något som Stockholms universitet prioriterar och universitetets lärare erbjuds därför förutsättningar för att kunna ägna en betydande del av sin arbetstid åt såväl undervisning som forskning. Detta är också anledningen till att universitetet har valt att inte skapa särskilda pedagogiska karriärvägar för undervisande personal. Den fördelning som i normalfallet ska gälla mellan den högsta andelen undervisning och den lägsta andelen forskning, utvecklingsarbete och egen kompetensutveckling för den enskilde läraren anges i tabell 2 nedan.⁵⁷

⁵⁵ Se webbsidan [Anvisningar för utvecklingssamtal](#) där mallar och manualer för utvecklingssamtal med olika personalkategorier finns.

⁵⁶ [Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022](#), s. 3.

⁵⁷ [Villkorsavtal-SU](#), s. 12-14.

Tabell 2. Relationen mellan andelen undervisning respektive lägsta andelen forskning och övriga arbetsuppgifter för olika lärarkategorier, som den regleras i universitetets arbetstidsavtal.

Lärarkategori	Undervisning	Forskning, utvecklingsarbete och egen kompetensutveckling
Rekryterad professor	50 procent	50 procent
Befordrad professor	60 procent	40 procent
Universitetslektor	70 procent	30 procent
Biträdande lektor	30 procent	70 procent
Universitetsadjunkt	85 procent	15 procent

Fördelningen av årsarbetstiden enligt tabell 2 är utformad för att ge alla lärare en god möjlighet att utveckla sin kompetens och att bedriva sitt arbete på ett effektivt sätt. Det är den undervisande läraren själv som primärt ansvarar för planering och genomförande av den vetenskapliga och pedagogiska kompetensutvecklingen inom dessa 15-70 %. På ett individuellt plan följs den undervisande personalens kompetensutvecklingsbehov upp systematiskt i medarbetarsamtal med närmaste chef en gång per år.

Adjunkter (till skillnad från universitetsadjunkter) har inte någon centralt reglerad tid avsatt för egen forskning, men förväntas inom ramen för sin kompetensutveckling hålla sig ajour med forskningen och framför allt upprätthålla och utveckla sin kunskap om beprövad erfarenhet. Normalt avsätts också särskild tid för adjunkters egen utvecklingstid (och i vissa fall tid för t.ex. utbildning på forskarnivå eller egen forskning) i institutionernas bemanningsplaner. Även adjungerade lärare och adjungerade professorer, som kan anställas vid Stockholms universitet i en omfattning upp till 49 % av heltid för att tillföra kompetens som inte finns i den ordinarie verksamheten, kan ha forsknings- och utvecklingstid inom anställningen.

Pedagogisk kompetensutveckling

Möjlighet till pedagogisk kompetensutveckling ges av olika aktörer inom universitetet. Den dagliga pedagogiska utvecklingen sker vid institutionerna som ett led i den löpande kurs- och programutvecklingen. I detta ingår exempelvis regelbundna lärarmöten inom enheter och institutioner, liksom särskilda pedagogiska institutionsdagar. En viktig del i undervisningsmiljön vid institutionerna är också att introducera nyanställda lärare, visstidslärare och doktorander. Detta kan till exempel ske genom att ha lärarlag med regelbundna möten och dokument som reglerar kursansvariga lärares ansvar för detta inom anställningen.

Ett särskilt och centralt organiserat ansvar för systematisk utveckling på universitetsgemensam nivå har Centrum för universitetslärarytbildning (CeUL) som ansvarar för högskolepedagogisk utveckling och kompetensutveckling inom undervisning och lärande för universitetets lärare och doktorander. CeUL har en styrelse med ledamöter från båda vetenskapsområdena, studenter, och fackliga representanter och med prorektor som ordförande, vilket borgar för att behov och önskemål från hela universitetet om aktiviteter och inriktningar kan identifieras och tillvaratas. CeUL är en nätverksorganisation med kansli och ledning förlagt till Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD). Universitetet har sedan tillskapandet av CeUL 2014 aktivt

verkat för att säkerställa att verksamheten vid centrumet ska ha en stark vetenskaplig förankring i högskolepedagogisk forskning, exempelvis genom att placera det vid en pedagogisk-didaktisk institution, genom att tillsätta en föreståndare med stark vetenskaplig meritering i högskolepedagogik/-didaktik (som sedan 2019 är professor i ämnet) och genom att låna in professorer, docenter och lektorer från universitetets olika institutioner som kurslärare och workshopledare. Sammanlagt är ett 30-tal lärare involverade i att leda centrumets olika högskolepedagogiska aktiviteter.

Kursverksamheten inom CeUL består av två huvudkurser, "Universitetslärarutbildning 1" och "Universitetslärarutbildning 2", motsvarande 7,5 hp vardera. Dessa kurser sammantaget stödjer universitetslärare att uppnå den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen om 15 hp. Förutom universitetslärarkurserna finns kortare introduktionskurser för t.ex. doktorander, kurser i universitetslärarkunskap och pedagogiskt skrivande, en kurs i relationskompetens, en kurs i pedagogiskt ledarskap och kurser i forskarhandledning. Genomgången handledarkurs är ett krav för minst en av handledarna till varje doktorand inom forskarutbildningen vid universitetet och är ett krav för att bli befordrad till professor. Totalt deltog 487 personer i de högskolepedagogiska kurserna under 2019.

CeUL erbjuder därutöver varje år pedagogisk kompetensutveckling i form av endags- eller halvdagsworkshoppar med 5-30 deltagare kring ett specifikt tema: t.ex. kursutvärderingar, inkluderande undervisning, olika IKT-verktyg och motverkande av plagiat. Under 2019 arrangerades exempelvis 54 workshoppar som sammanlagt samlade 797 deltagare, och i de utvärderingar som alltid görs gavs ett genomsnittligt helhetsomdöme på 4,5 (skala 1-5 och 95 procents svarsfrekvens). För att kunna nå en så stor del av universitetets undervisande personal som möjligt ges kurser och workshoppar i olika varianter både på svenska och engelska samt webbaserat. Kring vissa teman bildas dessutom nätverk som samlar universitetslärare som är intresserade av specifika frågor som handledning, examination, genus och jämställdhet, IT i utbildningen med mera, och som samordnas av centrumet.

CeUL är även värd för årligt utsedda pedagogiska ambassadörer där oftast en lektor eller forskare som arbetat en längre tid på institutionen får möjlighet att under ett år ägna sig åt pedagogisk utvecklingsverksamhet, och under tiden ingå i ett pedagogiskt nätverk för kommunikation, förankring, lärande och utveckling. Utvärderingar av denna verksamhet visar på positiva effekter på såväl institutionsnivå som individnivå. Till dags dato har det stora flertalet institutioner någon gång haft en pedagogisk ambassadör, vilket gör att det nu finns ett brett nätverk för att sprida kunskap kring högskolepedagogik inom universitetet.

Ett annat exempel på kunskapsspridning om högskolepedagogik är nyhetsbrevet "Aktuell högskolepedagogisk forskning", som ges ut månadsvis under terminstid och numera har ca 600 prenumeranter. CeUL ansvarar även för beredningen, i vilken studentrepresentanter också medverkar, av universitetets pedagogiska pris Årets lärare.

Stödet för pedagogiskt arbete och kvalitetsutveckling vid universitetet inkluderar även den årligen återkommande satsning på kvalitetsutveckling av utbildning som rektor gjort sedan 2015 i syfte att stödja det breda arbete och engagemang som på institutionsnivå finns för pedagogiskt utvecklingsarbete. Dessa kvalitetsmedel har haft stor effekt eftersom de genom direkt resurstilldelning kan initiera och möjliggöra pedagogiskt förändringsarbete. Vid de hittills genomförda sex utlysningstillfällena har sammanlagt 343 ansökningar inkommit av vilka omkring hälften beviljats medel om sammanlagt ca 50 mnkr. En utvärdering av

utlysningarna som genomfördes 2018 visade att spridningen av erfarenheter och resultat, inom och mellan vetenskapsområden och fakulteter, har varit god.

För att stödja kommunikation kring pedagogisk kompetensutveckling, samt för att ge den undervisande personalen möjlighet till utbyte av erfarenheter och goda exempel, arrangeras, som tidigare nämnts, också en universitetsgemensam lärarkonferens vartannat år, vilken lockar i genomsnitt 300-400 deltagare.

Vetenskaplig kompetensutveckling

De viktigaste förutsättningarna för att universitetets lärare ska kunna utveckla sin ämnesmässiga kompetens är 1) arbetstid för forskning och utveckling, 2) en vetenskapligt stimulerande miljö, som förutsätter 3) tillgång till en väl utvecklad och ändamålsenlig forskningsinfrastruktur.

Som redogjorts för i bedömningsgrund 2.1 tar Stockholms universitet ett centralt ansvar för att samtliga lärare ska ha tid för vetenskaplig (och annan) kompetensutveckling inom sin anställning. Universitetets professorer, lektorer, biträdande lektorer och universitetsadjunkter är således inte beroende av att själva erhålla externa forskningsbidrag för att på särskilt avsatt tid kunna bedriva egen forskning. Detta garanterar varje lärares möjlighet till egen vetenskaplig utveckling genom att själv forska.

För att underlätta för de anställda lärarna att söka externa forskningsbidrag, och för att öka de totala externa bidragen till forskning, har universitetet kraftigt byggt ut sin stödjande verksamhet för detta ändamål de senaste tio åren genom det arbete som sker inom Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd. Dessutom uppmanar fakultetsledningarna sina institutioner att utveckla interna kollegiala stödprocesser för att skriva ansökningar till statliga forskningsråd och olika typer av stiftelser. De två vetenskapsområdena arbetar också med processer för att de forskare och forskningsprojekt som universitet nominerar till olika utlysningar är så starka som möjligt.

Stockholms universitet är ett av Sveriges största forskningsuniversitet och inom samtliga universitetets institutioner, centrum och institut bedrivs forskning.⁵⁸ Alla lärare har därmed tillgång till en aktiv forskningsmiljö med utbildning på forskarnivå, seminarieverksamhet eller motsvarande, och kollegiala forum för forskningsdiskussioner (forskningsgrupper, handledarkollegier, ämneskollegier m.fl.), även över institutions- och fakultetsgränserna. Varje institution kan därför sägas utgöra det som ibland kallas en ”komplett akademisk miljö”, d.v.s. där såväl forskning som utbildning på alla tre nivåer bedrivs.

För att kunna bedriva forskning krävs inom många ämnesområden en modern och tillgänglig forskningsinfrastruktur. Stockholms universitet har prioriterat detta och tagit fram övergripande riktlinjer för att se till att sådan infrastruktur ska kunna tillhandahållas och finansieras. Exempel på centralt ansvarstagande för tillhandahållande av forskningsinfrastruktur inom universitetet är satsningar på Experimental Core Facility, SUBIC, SciLifeLab och universitetets fältstationer (Tarfala, Askö, Tovetorp, Navarino Environmental Observatory). Det finns dessutom en stor mängd forskningsinfrastrukturer som finansieras helt inom fakulteter och institutioner samt en omfattande användning av nationell och internationell forskningsinfrastruktur. Många av dessa

⁵⁸ Med undantag för Institutionen för biologisk grundutbildning (BIG) som är en administrativ enhet med ansvar för utbildning inom biologi på grundnivå och avancerad nivå. Utbildningen i biologi utförs dock normalt av lärare anställda vid institutioner med omfattande forskning.

forskningsinfrastrukturer används i stor utsträckning även för utbildning vid universitetet eller i samband med att studenter främst på avancerad nivå och forskarnivå deltar i utbildning vid andra lärosäten i Sverige eller utomlands.

Kompetensutveckling inom ledarskap och administration

Som framgår av såväl strategier⁵⁹ som kvalitetspolicy⁶⁰ betonar Stockholms universitet att dess chefer är centrala aktörer i att skapa framgångsrik undervisning och forskning. Därför finns ett omfattande utbildnings- och utvecklingsprogram för chefer och ledare vid universitetet. Alla prefekter, ställföreträdande prefekter, administrativa chefer, avdelningschefer eller motsvarande genomgår till exempel ett obligatoriskt program, ”Att vara chef”, som fördelat över ett års tid ger deltagarna stärkt kunskap och förmåga att utöva sitt ledarskap på ett professionellt och effektivt sätt. Även vetenskapsområdena arrangerar återkommande utbildningar i samband med att nya områdes- och fakultetsnämnder tillsätts, bl.a. för lärarförslagsnämnderna. Utbildning för nya prefekter sker även på fakultetsnivå.

Studierektorerna har av universitetet identifierats som en särskilt viktig grupp av ledare med stort såväl formellt som informellt ansvar, med betydande påverkan på t.ex. utbildning, arbetsmiljö, och jämställdhet. Uppdraget som studierektor är dock komplext och mångfasetterat och det är inte ovanligt att rollen upplevs som svårdefinierad. För att stärka studierektorsrollen och det akademiska ledarskapet har universitetet, efter goda erfarenheter av en liknande utbildning i Humanistiska fakultetens regi, inrättat ett universitetsgemensamt studierektorsprogram som ges i samarbete mellan personalavdelningen, områdeskanslierna och CeUL.

Även i övrigt erbjuds ett stort antal kompetensutvecklande utbildningar med betydelse för utbildningen, studenterna och arbetsmiljön, exempelvis inom studieadministration.

Övrig intern kompetensutveckling

Vid det humanvetenskapliga området har vetenskapsområdets vicerektorer beslutat om en strategisk satsning på utbildning och stöd i statistik för områdets lärare, forskare och doktorander under 2019 och 2020. Denna satsning innebär att Statistiska institutionen ger kurser i statistik som riktar sig till lärare, forskare och doktorander, utvecklar och ger konsultativt stöd till lärare och forskare, samt utreder möjligheterna att använda statistikämnet som resurs i olika utbildningar där arbetsmarknadens behov av kompetensutveckling är tydligt. Satsningen omfattar 4 mnkr som frigjorts genom omfördelning av myndighetskaptal inom vetenskapsområdet och ska redovisas i en slutrapport i slutet av 2020. Detta är ett exempel på hur universitetet medvetet och aktivt omfördelar resurser för att öka kvaliteten i verksamheten.

Uppföljning

Uppföljning av lärarnas vetenskapliga, professionsrelaterade och pedagogiska kompetensutveckling och den främjande miljön sker konkret och individuellt genom medarbetarsamtalen som inleds med en uppföljning av föregående års samtal.

Uppföljning ingår också som en del i universitetets utbildningsgranskningar. Där följs både rådande kompetensläge och möjligheterna till kompetensutveckling upp via kvalitetskriterium

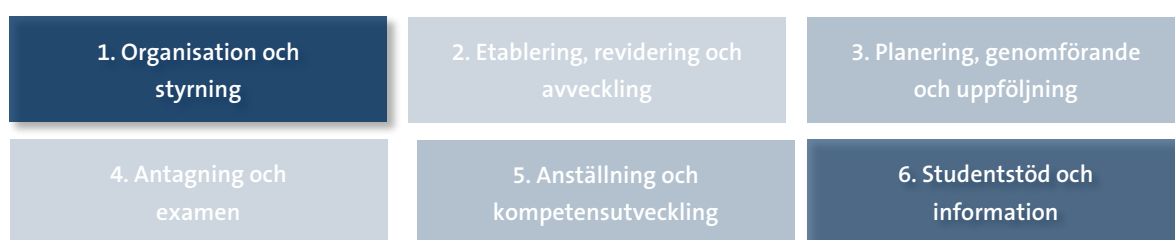
⁵⁹ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet.

⁶⁰ Bilaga 1. Kvalitetspolicy.

K 1.3 GN/AN respektive K 1.4 FN. Även kvalitetskriterium K 1.4 GN/AN respektive K 1.5 FN som rör forskningsanknytning är relevanta för denna bedömningsgrund (se tabell 1).

2.3 Lärosätet säkerställer att infrastruktur, studentstöd och läranderesurser är ändamålsenliga för studenternas och doktorandernas lärande och att dessa används på ett effektivt sätt.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

Studentstöd

I universitetets Infocenter kan både presumtiva och antagna studenter få svar på allmänna frågor som rör antagning, högskoleprov, utbytesstudier, examen med mera, men också slussas vidare till andra personer, t.ex. studie- och karriärvägledare. Studie- och karriärvägledningen vid universitetet inbegriper all verksamhet som bidrar till att främja välgrundade val av studie- och karriärvägar, från allmän informationsspridning till enskilda vägledningssamtal. Tillgången på god studie- och karriärvägledning är därigenom en viktig del av kvalitetsarbetet vid universitetet. Vägledningen är organiserad på två nivåer, central, erbjuden av Studentavdelningen, och institutionsspecifik. Den centrala vägledningen hanterar framför allt allmänna frågor från presumtiva och befintliga studenter, medan institutionerna ger ämnesspecifik vägledning samt information om institutionens kurs- och programutbud, kombinationsmöjligheter och relevans på arbetsmarknaden.⁶¹

Studenter med varaktiga funktionsnedsättningar erbjuds olika pedagogiska stödformer via individuella rekommendationer och beslut. Stöd erbjuds exempelvis i form av mentorer, anpassad examination, resursrum, anteckningsstöd, talböcker, digitala verktyg, teckenspråkstolkning och informationsträffar. Stöd erbjuds även vid utbytesstudier. På medarbetarwebben finns information till lärare och annan personal som kan användas som stöd vid kontakt med studenter med funktionsnedsättning.⁶²

Studenthälsan erbjuder studenterna individuellt samtalsstöd, gruppaktiviteter och workshoppar som syftar till att främja hälsan och bidra till en god studiemiljö. Mot bakgrund av resultat från medarbetarundersökningar och regelbunden uppföljning av doktorandernas sjuktal erbjuder universitetet ett doktorandprogram på både svenska och engelska. Syftet är att stärka och stödja

⁶¹ Se vidare Regler för studie- och karriärvägledning av vilket bland annat krav på kompetens- och kompetensutveckling för vägledare framgår.

⁶² Institutionernas ansvar för alternativ eller anpassad examinationsform eller kursobligatorium framgår av Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå.

doktorander att leda sig själva och att hantera höga prestationskrav, bl.a. genom produktivitets- och stresshanteringsverktyg. En del av programmet ges i form av föreläsningar och gruppträffar om stresshantering. Doktorandernas hälsa fångas även upp vid regelbundna medarbetarsamtal och under uppföljningen av den individuella studieplanen.

Universitet deltar i *World Mental Health International College Student Initiative*, arrangerat av WHO. Detta är ett globalt forskningsprojekt som syftar till att generera epidemiologiska data om psykisk ohälsa bland studenter samt implementera och utvärdera webbaserade interventioner för att både förebygga och behandla ohälsa.

Utbildningsinsatser om hälsofrämjande arbete inom forskarutbildningen i syfte att minska doktoranders sjukskrivningstal genomförs även riktat till prefekter, studierektorer och handledare. Ett exempel på detta är en högskolepedagogisk temadag om hållbar forskarhandledning.

Läranderesurser

Studenters lärande främjas framför allt av skickliga lärare och handledare och deras möjligheter till god kompetensutveckling, vilket beskrivs i bedömningsgrunderna 2.1 och 2.2. Här beskrivs andra läranderesurser vid universitetet.

Som resurs för studenternas lärande finns Stockholms universitetsbibliotek som omfattar såväl de fysiska biblioteken, varav Frescatibiblioteket är det centrala, som elektroniska resurser. Biblioteket erbjuder ett stort antal tjänster, t.ex. utlånings- och utskriftstjänster, stöd i form av föreläsningar, digitala guider till studenter om litteraturlistor, käll- och referenshantering samt sökning av litteratur. För doktorander erbjuds även stöd kring publicering av doktorsavhandlingar och övriga publikationer, forskningsdata samt vetenskapligt granskat material i open access samt registrering i DiVA. Likaså erbjuder biblioteket bokningsbara grupprum och tysta läsplatser. Verksamheten styrs genom årliga verksamhetsberättelser och verksamhetsplaner som tar sin utgångspunkt i universitetets strategier.

En annan resurs är Studie- och språkverkstaden vars uppdrag är att bidra till att så många studenter som möjligt självständigt klarar av sina studier och når goda studieresultat, oavsett bakgrund och förutsättningar. Studenter erbjuds såväl individuell undervisning som föreläsningar, seminarier och webbaserat material om akademiskt skrivande, studieteknik, studievänor och muntlig presentation på svenska och engelska. Studie- och språkverkstaden stödjer även institutionernas arbete med kvalitetsfrämjande åtgärder i akademiskt skrivande och läsande samt studiestrategier.

Vid Humanistiska fakulteten finns Medieverkstan som är en resurs för hela universitetets lärarutbildningar, där lärarstudenter och lärarutbildare kan få stöd i att utveckla digital kompetens, bland annat i text, ljud, bild, film och multimediala produktioner. Där finns även Språkstudion som verkar för ett brett språkfrämjande och erbjuder stöd till studenter, lärare och forskare inom hela universitetet. I språkstudion finns bland annat specialutrustade datorsalar för undervisning, examination och självstudier i språk och en professionell inspelningsstudio.

Studie- och lärandemiljöer

Av universitetets strategier⁶³ framgår att lokaler och fysisk miljö är av stor betydelse för verksamhetens samlade kvalitet. Universitetet arbetar därför aktivt för ett levande campus med ändamålsenliga lokaler och miljöer som främjar samarbete, interaktion och hållbarhet.

Universitetets Lokalförsörjningsplan⁶⁴ inkluderar prognoser för universitetets lokalbehov och planerade nybyggnationer och renoveringar inom perioden. Bland annat ingår den planerade flytten till nya lokaler i campusområdet Albano där cirka 10 000 personer dagligen kommer att röra sig. Planerad inflyttning för universitetets verksamhet till Albano är perioden 2020-2023.

Ett stort problem för Stockholms universitet och dess studenter är bristen på studentbostäder. Befintliga bostäder erbjuds av bostadsförmedlingen eller stiftelsen Stockholms studentbostäder. I Albano ingår dock ca 1 000 nya student- och gästforskarbostäder som kommer att bli värdefulla tillskott på den ansträngda bostadsmarknaden.

I Albano, liksom tidigare i Kista, byggs moderna formella och informella studie- och lärandemiljöer med flexibla lösningar som ska främja en studentaktiverande pedagogik. Genom Albano kommer universitetet även att kunna utöka antalet studieplatser väsentligt. Det pågår även ett projekt som innebär iordningställande av fem olika miljöer (två formella och tre informella) för test av olika framtida lärandemiljöer. Syftet är att erbjuda en variation av olika miljöer (se vidare bedömningsgrund 3.2).

IT-infrastruktur

I universitetets strategier⁶⁵ lyfts att "stödsystemen ska utvecklas och universitetet sträva mot en enhetlighet för att öka användarvänligheten och driftsäkerheten över tid, för både studenter och medarbetare." Fortsatt digitalisering ska även förbättra verksamheten ytterligare. Styrningen av universitetets IT-system är organiserad i en portföljmodell, där en av delportföljerna är Utbildningsstöd. Delportföljen leds av chefen för Studentavdelningen och såväl vetenskapsområdena som studentkåren är representerade, vilket säkerställer att krav och önskemål från lärare och studenter tas tillvara på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt.

Studenter har tillgång till en mängd olika digitala tjänster och verktyg som stöd för sitt lärande, såsom datorsalar, skrivare, IT-support, licenser, programvaror och informationssäkerhet. Nedan ges några exempel.

Athena (lärplattformen Itslearning) är sedan 2017 universitetets gemensamma lär- och samarbetsplattform för kurser och pedagogiskt arbete. Athena används av de flesta av institutionerna och av de flesta av studenterna och är därmed ett av de viktigaste stödsystemen för utbildning vid universitetet. Athena används även av student- och doktorandråd för att lägga ut material från exempelvis möten (se bedömningsgrund 5.1) och kommer dessutom att användas för att publicera resultat från kursutvärderingar.

Den digitala VFU-portföljen är ett pedagogiskt verktyg som används under lärarstudenternas verksamhetsförlagda utbildning (VFU). I VFU-portföljen finns allt material från kursläraren som berör den aktuella VFU-kursen, studentens VFU-dokumentation samt dokumentation kring eventuella trepartssamtal och VFU-rapport. Arbetet i VFU-portföljen syftar till att stödja

⁶³ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 7.

⁶⁴ Lokalförsörjningsplan 2019-2022 med utblick mot 2030.

⁶⁵ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 7.

studenten i att synliggöra sitt lärande och sätta det i relation till VFU-kursernas förväntade studieresultat samt att utveckla förmågan till självbedömning. Dokumentationen utgör också underlag för examination.

För effektiv samordning och utnyttjande av skriftliga och digitala tentamina har universitetet infört ett centralt bokningssystem för centralt administrerade skriv- och lärosalar och rektor har i anslutning till detta arbete beslutat om Regler för salstentamen. I Albano kommer samtliga lokaler att bokas via detta system.

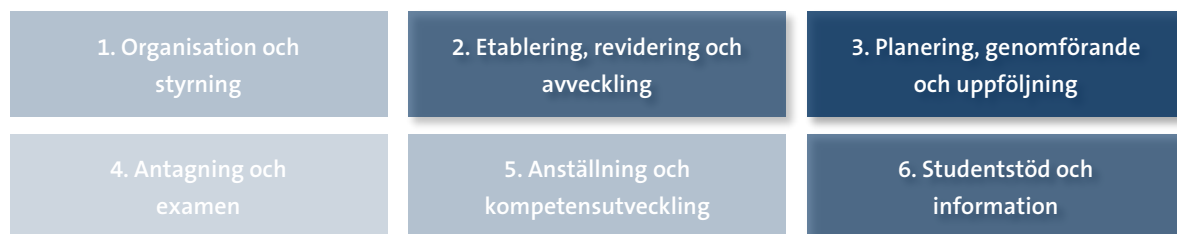
Ett pågående projekt är digitalisering av individuella studieplaner inom forskarutbildningen, vilket kommer att underlätta uppföljningen av doktorandernas studier. Detta system pilottestas under höstterminen 2020 och sätts under 2021.

Uppföljning

Studentstöd, läranderesurser och infrastruktur följs upp i utbildningsgranskningarna med kvalitetskriteriet K 1.5 GN/AN respektive K 1.6 FN (se tabell 1). Vid etablering av utbildning ska anhållan innehålla en beskrivning av hur studiemiljön och infrastrukturen ser ut.⁶⁶ Området för bedömningsgrunden följs ofta upp även genom kursvärderingar. För doktorandernas del följs det även upp i de individuella studieplanerna. Uppföljning sker även vid de årliga kvalitetsdialogerna, där studentrepresentanter medverkar. Universitetet genomför för närvarande stora lokalförändringar och lokalförsörjningen följs upp kontinuerligt. Lokalförsörjningsplanen uppdateras årligen. Det IT-strategiska arbetet inom universitetet styrs och följs upp av IT-styrgruppen, där vetenskapsområdena, förvaltningen och studenterna är representerade.

2.4 Lärosätet säkerställer, genom rutiner och processer, att studenter och doktorander ges goda förutsättningar att genomföra utbildningen inom planerad studietid.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 2. Etablering, revidering och avveckling, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

Arbetet med att säkerställa att alla studenter och doktorander ges goda förutsättningar att genomföra utbildningen inom planerad studietid kan brytas ner i olika delar: Utbildningen ska planeras så att goda förutsättningar finns, adekvat stöd ska ges under utbildningens genomförande, och utbildningar ska följas upp vad gäller exempelvis genomströmning.

⁶⁶ Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

Planering – etablering av utbildning

När nya utbildningar etableras vid Stockholms universitet sker en noggrann granskning och kvalitetskontroll av alla kurs- och utbildningsplaner, till en början inom den utbildningsansvariga institutionen och av institutionsstyrelsen. Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning (se vidare bedömningsgrund 3.1) syftar bl.a. till att säkerställa att förutsättningarna för utbildningen är adekvata, något som är avgörande för att studenterna ska ges möjlighet att klara utbildningen inom planerad studietid. Det handlar t.ex. om att de utbildningsansvariga ska visa att de förväntade studieresultaten och examensmålen går att nå genom den undervisning och examination som planeras, att förkunskapskraven är adekvata, att lärarresurserna är tillräckliga och att lärarna/handledarna har tillräcklig vetenskaplig och pedagogisk kompetens (se bedömningsgrund 2.2), och att det finns en lämplig utbildningsmiljö och infrastruktur för utbildningen. Kvalitetsprövningen av kurs- och utbildningsplaner inför etableringen sker inom områdes-/fakultetskanslierna och i områdes- och fakultetsnämnderna med deras utbildningsberedningar (se vidare bedömningsgrund 3.1).

Resurser och stöd för måluppfyllelse

Att utbildningarna ges adekvata resurser är avgörande för att studenter ska uppnå målen inom planerad studietid. Vad som är adekvat varierar dock stort mellan olika kurser och utbildningar, även inom de olika utbildningsområdena som ligger till grund för de olika statliga HST/HPR-ersättningarna. Därför sker det en intern prövning av olika utbildningars resursbehov och det sker i vissa fall en omfördelning av medel mellan olika utbildningar för att säkerställa att nödvändiga förutsättningar kan ges för varje utbildning, t.ex. vad gäller behov av lärarledd tid eller särskild infrastruktur. Även utbildning på forskarnivå dimensioneras efter de resurser, exempelvis i form av handledningskapacitet och medel för studiestöd, som institutionerna har till sitt förfogande.

Några exempel på resursomfördelning inom universitetet är den tilldelning av resurser som ges till kurser inom kemi och kurser i vissa språk, vilka ges högre interna ersättningsbelopp med hänvisning till särskilda resursbehov. Omfördelning av medel används alltså aktivt och systematiskt för att underlätta förutsättningarna för studenternas genomströmning i utbildningar på grundnivå och avancerad nivå.

Andra resurser och stöd som erbjuds studenterna för att främja genomströmning och måluppfyllelse inkluderar olika former av studentstöd som studie- och språkverkstaden, studie- och karriärvägledning och det särskilda pedagogiskt stödet (se bedömningsgrund 2.3).

En annan viktig faktor för studenternas och doktorandernas möjligheter att nå målen inom planerad studietid är lärar-/handledarkårens vetenskapliga och pedagogiska kompetens och kompetensutvecklingsmöjligheter, vilket beskrivs i bedömningsgrund 2.2.

Uppföljning

Att studenterna och doktoranderna uppnår utbildningarnas mål (förväntade studieresultat och examensmål) inom planerad studietid är fokus för uppföljning på samtliga beslutsnivåer inom universitetet. I universitetets årsredovisning redovisas nyckeltal gällande genomströmning, t.ex. i form av genomsnittlig studietid för doktorander. En årlig indikatorrapport för utbildning diskuteras av universitetsstyrelsen efter att dessförinnan ha diskuterats av universitetsledning

och SUS presidium vid OR. Den innehåller några olika mått på genomströmning, t.ex. prestationsgrad på grundnivå och avancerad nivå och examensfrekvens på samtliga utbildningsnivåer. Prestationsgraden utgör även ett av de stående bakgrundsmåtten som ligger till grund för diskussioner vid universitetsledningens regelbundna institutionsbesök. Låg genomströmning utgör vidare en av universitetets prioriterade risker i riskanalysen⁶⁷ och utgjorde tidigare en åtgärd i universitetets åtgärdsplan (för 2015-2017) som på central nivå följts upp bl.a. i två rapporter från Rektors kansli 2017 om genomströmning på grundnivå och avancerad nivå samt om genomströmning på forskarnivå.

På områdes- och fakultetsnivå genomförs systematiska utredningar om, och satsningar på, ökad genomströmning. Till exempel har det humanvetenskapliga området genomfört flera utredningar och även utlyst extramedel till institutionerna för att finansiera projekt med fokus på ökad genomströmning. En slutsats av dessa utredningar och satsningar är att ökad genomströmning handlar om en kombination av åtgärder som behöver vidtas på utbildningsnära nivå. Exempel på åtgärder som genomförts på institutionsnivå och som lett till ökad genomströmning är införande av mentorsprogram och samverkansinlärningsprogram (*supplemental instruction*)⁶⁸ och ändring av kurs- och programstrukturer. Ett annat resultat av satsningarna är att medvetenheten om betydelsen av olika pedagogiska utvecklingsinsatser för ökad genomströmning har höjts på såväl vetenskapsområdes-/fakultetsnivå som institutionsnivå.

En utredning om genomströmning har specifikt riktats mot lärarutbildningarna,⁶⁹ där genomströmningen i vissa program under lång tid legat på nivåer som inte varit tillfredsställande. Utredningen presenterades under hösten 2020. En tidigare åtgärd för att stödja studenter inom dessa utbildningar är etableringen av en särskild sommarkurs riktad till lärarstudenter: "Akademiskt läsande och skrivande, 7,5 hp", vars syfte är att öka lärarstudenternas förmåga att skriva och läsa akademiska texter för att därigenom öka deras möjlighet att klara studierna.

Genomströmning i utbildningarna följs även upp i utbildningsgranskningarna, både i det statistiska underlag som områdeskanslierna tar fram ur beslutsstödsystemet och som använder ett antal genomströmningsmått, och i kvalitetskriterierna K 1.2. GN/AN respektive K 1.2. FN som rör genomströmning. Även andra kvalitetskriterier som följs upp i utbildningsgranskningarna är direkt eller indirekt relaterade till studenternas möjlighet att genomföra utbildningarna på utsatt tid, avseende exempelvis lärarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetens (se tabell 1).

Förutsättningarna för studenternas möjligheter att inom planerad tid uppnå målen för en kurs följs även upp i en av de obligatoriska frågorna inom ramen för universitetets system för kursutvärdering: "Undervisningen gav mig goda förutsättningar att uppnå de förväntade studieresultaten."⁷⁰

⁶⁷ Riskanalys 2019-2020 – Stockholms universitet, s. 2.

⁶⁸ Se vidare bedömningsgrund 3.2.

⁶⁹ Genomströmning i lärarutbildningarna, rapport överlämnad till Områdesnämnden för humanvetenskap 2020-11-11.

⁷⁰ Mall för kursvärdering, s. 2.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet säkerställer genom sitt kvalitetsarbete hög kvalitet i det samlade utbildningsutbudet. Lärosätet har en tydlig ansvarsfördelning och genomför kontinuerligt uppföljningar och regelbundna granskningar av sina utbildningar för att säkerställa att de är aktuella och anknyter till relevant forskning. Lärosätet följer systematiskt upp hur väl de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade. Såväl personal, studenter och doktorander som externa intressenter deltar på ett ändamålsenligt sätt i utvärdering och utveckling av utbildningarna.

Lärosätet har en välfungerande förbättringscykel vilket innebär att lärosätet på utbildningsnivå arbetar systematiskt med att följa upp, utvärdera och utveckla utbildningarna. Lärosätet samlar systematiskt in information om utbildningarna. Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet utvecklingsbehov och förbättrar utbildningarna. Lärosätet vidtar åtgärder och utvecklar systematiskt utbildningarna. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att åtgärder som planeras eller genomförs på ett ändamålsenligt sätt publiceras och kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa.

Bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat innehåller följande bedömningsgrunder:

3.1 Lärosätet har en tydlig ansvarsfördelning samt ändamålsenliga rutiner och processer för utformning, utveckling, inrättande samt nedläggning av utbildningar.

3.2 Lärosätet säkerställer att dess utbildningar utformas och genomförs på ett sätt som uppmuntrar studenterna till att ta en aktiv roll i lärandeprocesserna, vilket också återspeglas i examinationen.

3.3 Lärosätet säkerställer ett nära samband mellan forskning och utbildning i verksamheten.

3.4 Lärosätet säkerställer att dess utbildningar utformas och genomförs med tydlig koppling mellan nationella och lokala mål, lärandeaktiviteter och examinationer.

3.5 Utifrån kontinuerliga uppföljningar och regelbundna granskningar vidtar lärosätet de åtgärder som krävs för att förbättra och utveckla utbildningarna.

3.6 Lärosätet säkerställer att granskningsresultat publiceras och att åtgärder som planeras eller genomförs för att förbättra och utveckla utbildningarna kommuniceras på ett ändamålsenligt sätt med relevanta intressenter.

För enskilda utbildningsanordnare gäller även:⁷¹

3.7 Lärosätet har och tillämpar goda rutiner för antagning av studenter och doktorander, tillgodoräkningen samt för utfärdande av examina. Lärosätet har även en fastställd rutin för omprövning av beslut gällande studenter och doktorander.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete uppfyller bedömningsområdet, bland annat genom att beskriva rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska visa hur lärosätet arbetar löpande för att systematiskt kvalitetssäkra och utveckla sina utbildningar. Beskrivningen ska även innehålla mål och strategier som har ställts upp i förhållande till bedömningsområdet och bedömningsgrunderna. Av

⁷¹ Bedömningsgrunden avser endast enskilda utbildningsanordnare eftersom dessa inte omfattas av UKÄ:s lärosätetstillsyn.

beskrivningen ska det framgå hur lärosätet säkerställer att dessa mål uppnås, hur det avgörs om målen har uppnåtts och vad lärosätet vidtar för åtgärder om målen inte har uppnåtts. Visa även hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar utvecklingsområden.

Om det finns en skillnad i hur kvalitetsarbetet vid olika delar av lärosätet eller vid olika typer av utbildningar utförs ska dessa skillnader beskrivas. Vid behov, hänvisa till de policyer, rutiner och processer som beskrivs i samband med bedömningsområdet ”styrning och organisation”.

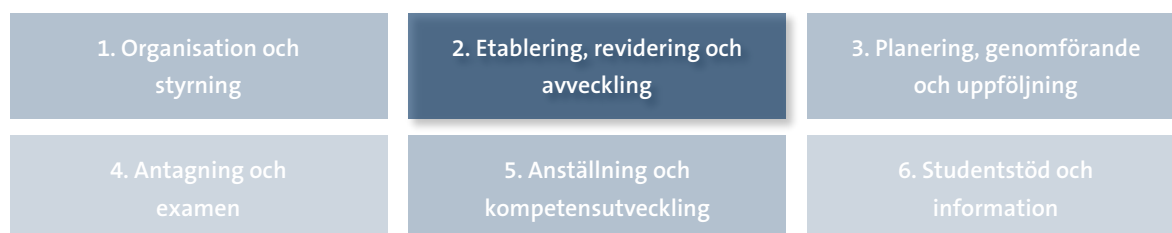
Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för lärosätets systematiska kvalitetsarbete inom bedömningsområdet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande och effektivt, och att det systematiskt säkerställer hög kvalitet i utbildningarna, utifrån information som genereras inom kvalitetssystemet.

Lärosätets redogörelse:

3.1 Lärosätet har en tydlig ansvarsfördelning samt ändamålsenliga rutiner och processer för utformning, utveckling, inrättande samt nedläggning av utbildningar.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområde 2. Inrättande, revidering och avveckling och olika aktiviteter inom det.

Under denna bedömningsgrund beskrivs huvudsakligen formella rutiner och processer för etablering och avveckling av utbildning. Processer för utveckling av utbildningarnas innehåll och utformning beskrivs i bedömningsgrund 3.5.

Ansvar och process för framtagande av styrdokument

Rektor är ytterst ansvarig för att universitetets utbildningar håller hög kvalitet, vilket främst kommer till uttryck genom de styrdokument för utbildning som beslutas av rektor och som omfattar båda vetenskapsområdena. Det senaste styrdokumentet är det under 2020 beslutade Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.⁷²

Den kollegialt präglade processen att ta fram detta styrdokument kan tjäna som exempel på hur övergripande regelverk i kombination med delegerad beslutanderätt och därmed ansvar inom universitetet i praktiken fungerar. Det var initialt Högskoleverket som i sin granskning 2009 av universitetets kvalitetsarbete identifierade behovet av att ha ett universitetsgemensamt regelverk kring etablering av utbildning (gemensamma regler kring avveckling av utbildning

⁷² Exempel på andra styrdokument för utbildning som beslutats av rektor är Lokal examensordning, Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå, Regler för utbildning och examination på forskarnivå, Regler och handläggningsordning för tillgodoräkande.

togs fram 2013). Tidigare fanns regler för detta framför allt på fakultetsnivå. När Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (Rebus) fanns på plats och hade genomfört sin kartläggning av universitetets kvalitetssystem tillsattes en arbetsgrupp med representanter från båda vetenskapsområdena och studenterna, liksom från berörda förvaltningsavdelningar, och med prorektor som ordförande. Arbetet samordnades av en utbildningsledare från Rektors kansli. Uppgiften för arbetsgruppen var att med avstamp i fakulteternas utbildningsregler komma fram till en gemensam basnivå som båda vetenskapsområdena kunde enas om, vilket innebar att stor hänsyn togs till de regler, processer och rutiner som redan fanns inom universitetet. På så sätt kunde också goda exempel på kvalitetsarbete inom de olika fakulteterna spridas och utvecklas till hela universitetet, samtidigt som centrala processer och rutiner reglerades universitetsgemensamt. Utkast till regelverk diskuterades under processens gång inom Områdesövergripande rådet (OR) och skickades på internremiss till vetenskapsområdena, Studentavdelningen och studentkåren innan rektor fattade beslut om reglerna i september 2020. Implementering av reglerna startade direkt efter beslutet genom att utbildningsledaren deltog i fakulteternas studierektorsmöten. Områdes- och fakultetsnämnder har härefter möjlighet att antingen enbart använda det universitetsgemensamma regelverket eller att ytterligare reglera processer och rutiner, t.ex. i en handläggningsordning på områdes- eller fakultetsnivå.

I de övergripande reglerna används begreppet ”etablera”, som omfattar hela berednings- och beslutsprocessen fram till och med att styrdokument är fastställda för utbildningen, t.ex. kurs- och utbildningsplaner samt allmänna studieplaner. I vetenskapsområdenas regler och riktlinjer används även ”inrätta”, d.v.s. det begrepp som används i bedömningsgrunden, och ”fastställa”, i samband med etablering av utbildning. På samma sätt används inom universitetet ”avveckling” för det som i bedömningsgrunden kallas nedläggning av utbildning.

Ansvar och processer inom vetenskapsområdena

Arbetet med att utveckla och etablera utbildningar och kurser på Stockholms universitet drivs i första hand på institutionernas initiativ, där en omvärldsbevakning som rör både forskningens framskridande och efterfrågan av utbildningen från studenthåll, samhälle och arbetsmarknad har betydelse. Fakultetsnämnder och områdesnämnder gör också särskilda satsningar när ett behov av särskilda utbildningar har identifierats.

Önskemål om att etablera en utbildning sker i form av en anhållan från institutionsstyrelsen till respektive fakultetsnämnd alternativt områdesnämnden (vid det humanvetenskapliga området) eller till områdesnämnden (vid det naturvetenskapliga området). Dessförinnan har beredning på institutionsnivå skett och beslut om att anhålla om utbildningen har fattats av berörd institutionsstyrelse.

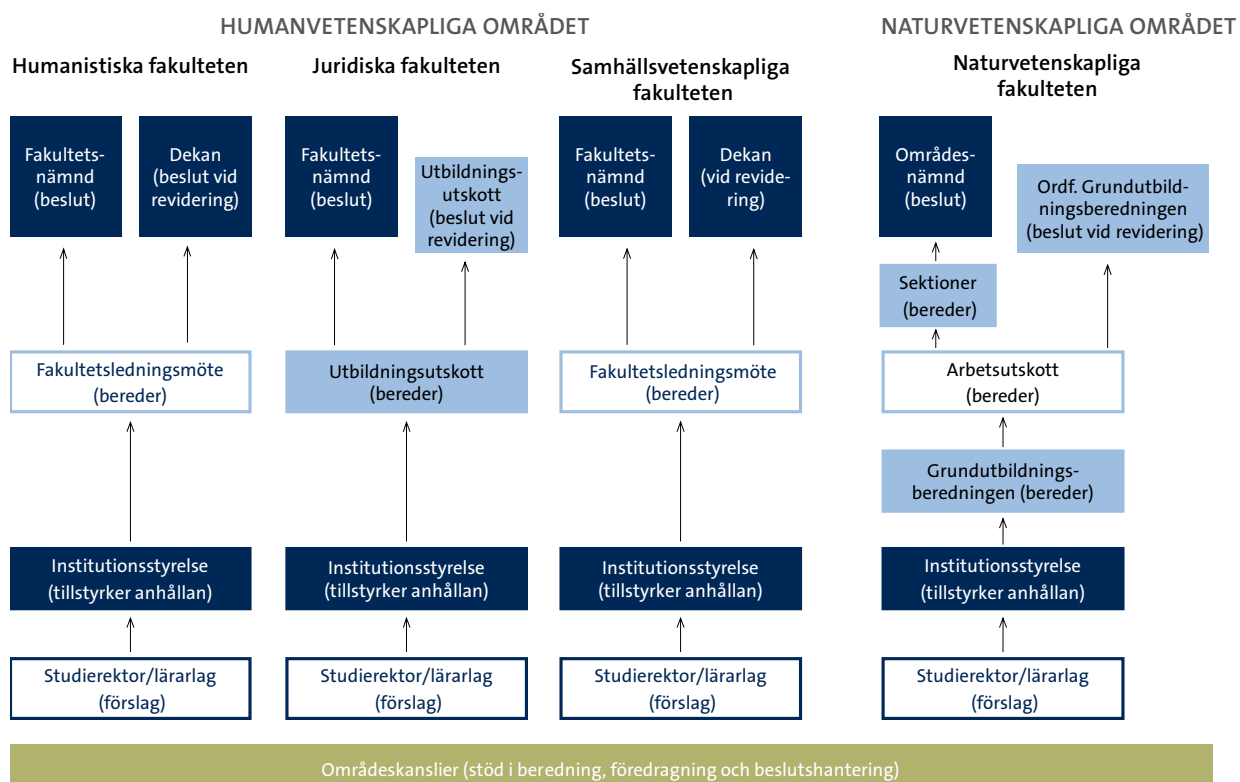
Anhållan (bedömningsunderlaget vid den kvalitetsprövning som sker) ska innehålla redogörelser för ett flertal kvalitetsfrågor under bestämda rubriker. För anhållan av etablering av utbildningsprogram krävs exempelvis redogörelser för: 1. Formalia, 2. Motivering och behovsanalys, 3. Måluppfyllelse, 4. Lärarresurser, 5. Forskningsanknytning, 6. Internationalisering, hållbar utveckling och breddad rekrytering, 7. Jämställdhet, 8. Utbildningsmiljö, 9. Studentinflytande, 10. Ekonomi och infrastruktur samt 11. Övrigt. Till anhållan bifogas ett utförligt utkast till utbildningsplan, som möjliggör bedömning av kvaliteten, och en beskrivning av programmets obligatoriska kurser. Dessutom bifogas en ifylld examensmålsmatris, som används för bedömningen av måluppfyllelsen. Bedömningsunderlaget

för kursplan, huvudområde, forskarutbildningsämne och allmän studieplan innehåller liknande rubriker, dock anpassade till den specifika typen av utbildning.

Beroende på hur besluten är delegerade inom vetenskapsområdena sker granskning av anhängan på olika nivåer. Institutionsstyrelse och områdes- eller fakultetsnämnd (inklusive utbildningsberedningar) är alltid involverade. I granskningen av utbildningsplaner inför beslut ingår som ett minimum vid varje tillfälle en dialog mellan institutionen, utbildningsledaren vid berörd fakultet och berörd utbildningsberednings ordförande. I samband med etablering av kurser ingår alltid dialog mellan ansvarig institution och fakultetskansli. Dessa dialoger kan ibland resultera i att planerna att erbjuda en utbildning helt och hållet stoppas, t.ex. med hänvisning till bristande lärarkapacitet, lärarkompetens eller måluppfyllelse.

Även vid anhängan om avveckling (nedläggning) av utbildning förekommer dialoger mellan områdes- eller fakultetskansli och berörd utbildningsberedning och institutionen där bl.a. kvaliteten i utbildningen under avvecklingsperioden diskuteras. Studenternas rättssäkerhet är i fokus för beredningen av avveckling av utbildning. Stockholms universitet har generösa avvecklingsperioder i syfte att underlätta för studenter att slutföra utbildningen under avvecklingsperioden, vilket tydligt avspeglas i mallarna för kursplaner.⁷³

I figur 9 beskrivs schematiskt beredning och beslut av en utbildningsplan som kan leda till generell examen.

Figur 9. Berednings- och beslutsstruktur för utbildningsplan som kan leda till generell examen.

⁷³ Exempelvis har Samhällsvetenskapliga fakulteten följande övergångsbestämmelse i sin kursplanemall: "När kursplanen är upphävd har studenten rätt att examineras en gång per termin enligt föreliggande kursplan under en avvecklingsperiod på tre terminer."

De båda områdesnämndernas organisation och ansvar beskrevs översiktligt i bedömningsgrund 1.3 och visades i figur 7 och 8 i det avsnittet.

Nedan beskrivs närmare hur utformning, etablering, utveckling och avveckling av utbildning bereds och beslutas inom respektive vetenskapsområde.

Humanvetenskapliga området

Vid det humanvetenskapliga området finns tre beslutsnivåer: institutionsstyrelse, fakultetsnämnd och områdesnämnd. De flesta beslut rörande utformning, utveckling, etablering och avveckling av utbildningar är delegerade från områdesnämnd till fakultetsnämnderna och bereds av deras utbildningsberedningar. När det gäller etablering av forskarutbildningsämne beslutar områdesnämnden. Dessutom fattar områdesnämnden, efter beredning av Beredningen för lärarutbildning, beslut om utbildningsplaner för lärarutbildning och om kursplaner för den utbildningsvetenskapliga kärnan samt för verksamhetsförlagd utbildning (VFU), eftersom det gäller fakultetsöverskridande utbildningar.

Exempel på beslut som bereds på fakultetsnivå är inrättande av kursplaner, fastställande av kursplan (vid en fakultet), fastställande av utbildningsplan, etablering och avveckling av huvudområde, fastställande av lokal examensbeskrivning och allmän studieplan.⁷⁴

Utöver ovanstående finns ett antal beslut rörande etablering av utbildning som är vidaredelegerade från fakultetsnämnderna. Exempel på sådana är beslut om reviderade styrdokument, t.ex. utbildningsplaner (till dekanus), samt fastställande av kursplan (till institutionsstyrelse eller prefekt på två av fakulteterna). Institutionsstyrelserna fattar även beslut om kursbeskrivningar, betygskriterier, kurslitteratur, examinator och bemanning av kurser och utbildningsprogram.

Naturvetenskapliga området

Inom det naturvetenskapliga området är de vanligast återkommande utbildningsbesluten delegerade enligt följande. Områdesnämnden beslutar om nya utbildningsplaner och lokala examensbeskrivningar, om kursplaner av principiellt intresse, om nya huvudområden och forskarutbildningsämnena, om nya allmänna studieplaner samt om nedläggning av utbildningsplaner, examensbeskrivningar, huvudområden och forskarutbildningsämnena.⁷⁵

Ordföranden i Grundutbildningsberedningen beslutar efter hörande av Grundutbildningsberedningen⁷⁶ om nya kursplaner, reviderade kursplaner, reviderade utbildningsplaner och reviderade lokala examensbeskrivningar samt om nedläggning av kursplaner. Institutionsstyrelserna beslutar om kursbeskrivningar, betygskriterier, kurslitteratur, examinator och bemanning av kurser och utbildningsprogram.

Vid det naturvetenskapliga området finns även sektionsberedningar (se figur 9). De är inte beslutande organ utan bereder enbart frågor inför beslut i områdesnämnden.

⁷⁴ I enlighet med Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning samt med fakulteternas fastställda regeldokument.

⁷⁵ I enlighet med Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning samt med fakultetens egna fastställda rutiner.

⁷⁶ Beslut fattas av ordförande endast då enighet råder i Grundutbildningsberedningen. I de fall oenighet råder, samt i de fall kursplaner är av principiellt intresse, t ex gällande formuleringar som kan föranleda ny praxis eller nya kursplanemallar, lyfts beslutet till områdesnämnden.

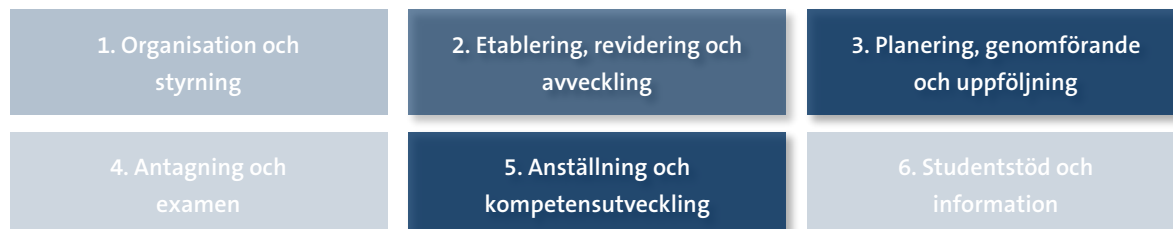
Uppföljning

Uppföljning av rutiner och processer som rör etablering och avveckling sker inom det humanvetenskapliga området via stickprov av kursplaner (Humanistiska fakulteten), genom granskning av t.ex. examinationsformer i kursplaner (Samhällsvetenskapliga fakulteten) och en granskning av samtliga kursplaner enligt en treårscykel (Juridiska fakulteten). Uppföljning på det naturvetenskapliga området sker löpande i och med att samtliga kurs- och utbildningsplaner behandlas av Grundutbildningsberedningen.

Uppföljning av institutionernas arbete med utveckling av utbildningen sker inom ramen för utbildningsgranskningarna där ett kvalitetskriterium, K 3.1 GN/AN/FN, fokuserar på arbetet med uppföljning, förbättring och utveckling av utbildningarna. Dessutom sker uppföljning på förekommen anledning i samband med UKÄ:s tillsynsbeslut som berör kurs- och utbildningsplaner samt i samband med disciplinärenden som berör kursplaner.

3.2 Lärosätet säkerställer att dess utbildningar utformas och genomförs på ett sätt som uppmuntrar studenterna till att ta en aktiv roll i lärandeprocesserna, vilket också återspeglas i examinationen.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 2. Etablering, revidering och avveckling, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

En aktiv studentmedverkan i utbildningen är av avgörande betydelse i det pedagogiska utvecklingsarbetet, d.v.s. för uppföljning och utveckling av utbildningarna. Denna utgångspunkt uttrycks exempelvis i universitetets strategier⁷⁷ som anger att: "En kvalitativ utveckling av utbildningarna förutsätter en aktiv studentmedverkan..." och "Universitetet ska ... erbjuda utbildningar där direktkontakt mellan lärare och studenter står i centrum men även vidareutveckla de möjligheter som digitaliseringen erbjuder, både för distansutbildning och campusundervisning." Universitetets arbete med att säkerställa en studentaktiverande pedagogik tar sig uttryck på ett mer konkret plan såväl i det förberedande arbetet, t.ex. genom utformning av styrdokument för utbildning och examination, som i genomförandet i undervisningssituationen samt genom att följa upp utbildningen.

⁷⁷ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 5.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Kursplaner

I universitetets regler för kursplaners innehåll⁷⁸ understryks att kedjan kursens innehåll – förväntade studieresultat – undervisningsformer – examinationsformer är grunden för kursplanens utformning.

Alla undervisningsformer ställer krav på olika grad av aktivitet hos studenterna, alltifrån förmågan att lyssna, anteckna och ställa frågor på föreläsningar, till kunskapsutbyte i grupp- och seminariediskussioner, skrivande av laborationsrapporter och redovisningar av gruppuppgifter. Inom många ämnen har undervisningen sedan länge bedrivits i former som är i hög grad studentaktiverande, t.ex. är seminarier, grupparbeten, laborationer eller fältmoment vanligt förekommande i de flesta utbildningar. En stor del av undervisningen är dessutom obligatorisk, och studenter som uteblir behöver kompensera frånvaron med en ersättningsuppgift eller delta i undervisningen vid ett senare tillfälle.

Även examinationsformerna ställer krav på olika grad av aktivitet hos studenterna, alltifrån förmågan att sortera inlärt stoff och minnas detta, exempelvis vid saltentamen, till självständig analys och strukturerad återgivning (med användande av rätt terminologi) av inläst material vid hemtentamen.

I samband med processen för etablering av kursplaner (se bedömningsgrund 3.1) sker en granskning av varje kursplan, inklusive beskrivningen av dess undervisnings- och examinationsformer, utifrån vilken det går att bilda sig en uppfattning om vilka olika sorters aktiviteter och förmågor studenterna förväntas genomföra respektive använda sig av under kursens gång.

Studentaktiverande pedagogik i undervisning och examination

Det är kursansvarigs och de i kursen ingående lärarnas ansvar att, utifrån de undervisnings- och examinationsformer som är föreskrivna i kursplanen, utforma de enskilda undervisningsmomenten. Det är i praktiken i detta skede som den studentaktiverande pedagogiken utformas och genomförs. Det är därför av stor vikt att samtliga kursansvariga och undervisande lärare har kompetens inom högskolepedagogik, och insikter i hur man utformar studentaktiverande pedagogik.

Som nämnts i bedömningsgrund 2.2. ställer Stockholms universitet krav på pedagogisk kompetens vid anställning av lärare, i enlighet med SUHF:s rekommendationer på 15 hp högskolepedagogik. Samtliga lärare ska vid anställningstillfället ha dessa kunskaper eller genomgå universitetets egen universitetslärarutbildning inom två år. Därigenom säkerställs att universitetets lärare ges goda förutsättningar att bedriva studentaktiverande undervisning.

Stöd för lärarnas pedagogiska planering och praktik, inklusive utformning av undervisningen i studentaktiverande former, finns i den kollegiala miljö där lärarna verkar. En särskild roll för genomförande av studentaktiverande pedagogik har institutionernas studierektorer som ledare av det pedagogiska utvecklingsarbetet. I universitetets nya studierektorsprogram ingår bl.a. pass om det pedagogiska ledarskapet och studentaktiverande pedagogik (se bedömningsgrund 2.2).

⁷⁸ Dessa regler finns i [Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå](#).

Stöd ges även av Centrum för universitetslärarutbildning (CeUL) (se bedömningsgrund 2.2). Utbildningarna vid CeUL har fokus på vilka lärandeaktiviteter och examinationsformer som bäst främjar studentens lärande för att nå lärandemålen. Utöver högskolepedagogiska kurser genomför CeUL ett antal andra aktiviteter som främjar en studentaktiverande pedagogik, inte minst ett rikt utbud av workshoppar om undervisning och lärande som är öppna för alla universitetets lärare. I programmet för höstterminen 2020 finns ett flertal workshoppar som syftar till att utveckla lärarnas förmåga till att utforma studentaktiverande undervisning: "Aktivt lärande i digital miljö", "An introduction to assessment in the digital environment", "ABC-metoden för kursdesign", "Glappet – att undervisa så att nya studenter utvecklas till självständiga inlärare", "Video i dina kurser: Motiverande kursdesign och skärminspelning", "Evidensbaserad studentaktiverande undervisning – kursupplägg, tips och råd", "Så jobbar du med studenters skrivkompetens", "Flipped classroom – How to flip your teaching", "Aktivitetsbaserat lärande i universitetets nya ALC-salar" m.fl.

En form av systematiskt arbete som stödjer studenternas lärande är s.k. *supplemental instruction*-pedagogik (samverkansinläring), där mer erfarna studenter verkar som mentorer åt studenter i början av utbildningen. Detta är ett exempel på en pedagogisk modell som ur ett flertal aspekter engagerar studenter. Ett antal utbildningar, såsom filosofi, statsvetenskap, matematik, fysik, delar av lärarutbildningen m.fl., tillämpar idag *supplemental instruction*-pedagogik. CeUL har de senaste åren byggt upp en kompetens för att stödja fler institutioner som vill komma igång med denna pedagogiska modell och det finns även ett nätverk för kollegialt erfarenhetsutbyte om samverkansinläring.

Ett annat exempel på aktiv studentmedverkan för att främja andra studenter lärande finns vid institutioner som engagerar amanuenser, vilka kan vara studenter på avancerad nivå, i att hålla s.k. pluggstugor för att stödja främst nybörjarstudenter, t.ex. i övningsuppgifter som rör grammatik och studieteknik.

Som nämnts ovan har utbildningsansvarig institution det praktiska ansvaret för pedagogisk utveckling av kurser och program och arbetet sker i allmänhet på initiativ av kurs-/programansvarig men även av studenter, andra medverkande lärare, och prefekter/studierektorer. För att stödja utveckling av utbildningen har Stockholms universitet även system för att stötta dem som vill genomföra större utvecklingsarbete av kurser och utbildningar eller ägna tid åt pedagogisk utveckling i övrigt. I utlysningssomgång 5 (2019) av rektors kvalitetsmedel (se bedömningsgrund 2.2) var exempelvis ett av de prioriterade områdena en satsning på utveckling av studentaktiverande undervisning i samband med övergången till universitetets nya lärplattform Athena.

Även universitetets lokaler anpassas för att skapa bättre förutsättningar för att tillämpa studentaktiverande pedagogik (se bedömningsgrund 2.3). Under 2015 genomfördes och presenterades en omfattande utredning om framtidens lärandemiljöer vid Stockholms universitet, som bland annat har resulterat i att universitetets fastighetsavdelning har genomfört ett ombyggnadsprojekt. Fem formella och informella lärandemiljöer har, i syfte att testa och utvärdera olika framtida lärandemiljöer för aktivt lärande, byggts om för att stödja studenters lärande med hjälp av anpassad teknik och inredning (bl.a. ett ALC, *active learning classroom*). I den pågående nybyggnationen av campus Albano har utformningen av både de formella och informella ytorna planerats utifrån de tankar om multinyttjande, flexibilitet och studentaktiverande pedagogik som presenterats i utredningen om framtidens lärandemiljöer.

Det bör även framhållas att den på grund av covid-19-pandemin påtvingade onlineundervisningen, då lärare och studenter inte kan mötas fysiskt, varken i lärosalar eller i informella lärandemiljöer, innebär en stor utmaning för en levande campuskultur. Att försäkra sig om att studenterna trots rådande omständigheter (med en mycket stor press på samtliga undervisande lärare) får en högkvalitativ utbildning är för närvarande en av universitetets mest prioriterade uppgifter. CeUL har haft en framträdande roll i att stödja institutionerna i att ställa om sin utbildning från campusbaserad till webbaserad, och då inte bara genom att sända föreläsningar via digitala verktyg, utan också att utveckla studentaktiverande undervisning via digitala kanaler. CeUL har under 2020 förstärkt sin [resursplattform](#) för lärare i olika stadier av utveckling av sin onlineundervisning. I juni 2020 genomförde CeUL en omfattande [enkätundersökning](#) riktad till studenter och lärare om deras upplevelser av vårens omställning till onlineundervisning.

Utbildning på forskarnivå

Studenter som påbörjar utbildning på forskarnivå har redan utvecklat sin förmåga till självständighet i sina studier, vilken kommer att utvecklas än mer under utbildningen. Doktoranderna ska "...utveckla de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning" (1 kap. 9a § högskolelagen). Själva avhandlingsarbetet är i sig ett projekt som kräver hög grad av självständighet. Utbildningen bygger på att doktoranden själv driver sin utbildning framåt, med handledarnas stöd. Varje år följs doktorandens progression upp i samband med uppföljningen av den individuella studieplanen. Ytterligare en uppföljning av området för bedömningsgrunden sker i samband med examinationen av avhandlingen (disputationen), där doktorandens självständighet under avhandlingsarbetet är en viktig bedömningsgrund.

Doktorander som undervisar inom utbildningen på grundnivå eller avancerad nivå ska ha genomgått (eller under samma termin ha påbörjat) inledande högskolepedagogisk utbildning.⁷⁹ Doktorander erbjuds därför högskolepedagogisk utbildning i form av en särskild [introduktionsutbildning](#), som bl.a. riktar sig till de doktorander som ska börja undervisa. Kursen som ges i två varianter, en som vänder sig till det naturvetenskapliga området och en som vänder sig till det humanvetenskapliga området, utvecklar bland annat deltagarnas kompetens inom studentaktiverande pedagogik.

Uppföljning

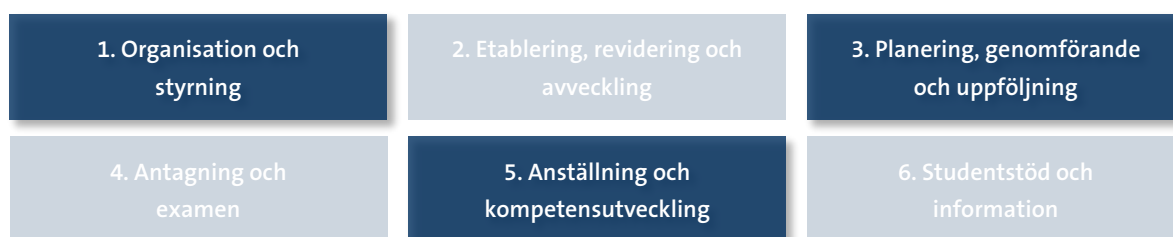
I universitetets utbildningsgranskningar granskas den studentaktiverande undervisningen och examinationen genom kvalitetskriterierna K 2.1 GN/AN respektive K 2.1 FN som rör måluppfyllelse samt K 1.3 GN/AN respektive K 1.4 FN som rör lärarnas och handledarnas ämnesmässiga, professionsrelaterade och pedagogiska kompetens (se tabell 1). Genom dessa kvalitetskriterier säkerställs att det inom utbildningarna ges goda förutsättningar för en studentaktiverande pedagogik. Dessutom har granskarna möjlighet att begära in extramaterial i form av t.ex. examinerande frågor och betygskriterier, vilket har skett vid flera tillfällen, i syfte att följa upp hur undervisningen stimulerar studenternas lärande så att de kan uppnå utbildningens mål.

⁷⁹ [Regler för utbildning och examination på forskarnivå.](#)

I de nya rutinerna för kursutvärderingar⁸⁰ ingår ett antal obligatoriska frågor i samtliga kursvärderingar, varav flera kopplar till studentaktiverande undervisning, exempelvis frågor om kursens innehåll, undervisning och examination ger förutsättningar för studenterna att nå de förväntade studieresultaten. Fokus i kursvärderingarna är således studentcentrerat, d.v.s. får studenterna förutsättningar och stöd för att nå de förväntade studieresultaten.⁸¹

3.3 Lärosätet säkerställer ett nära samband mellan forskning och utbildning i verksamheten.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning, 3. Planering, genomförande och uppföljning och delområde 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

Strategiska överväganden och förutsättningar för forskningsanknytning

Stockholms universitet är ett lärosäte som har mycket omfattande utbildning och en bred och framgångsrik forskning. Utbildning och forskning hör väl ihop och forskningsaktiva lärare i undervisning på alla nivåer inom utbildningen är viktiga för en djup förtrogenhet med den vetenskapliga metoden såväl som för djup och bred kunskap inom ämnet. Ambitionen att ha ett nära samband mellan forskning och utbildning är vägledande för universitetets arbete med strategisk utveckling av verksamheten och skrivs fram i universitetets strategier och kvalitetspolicy. I universitetets strategier⁸² anges exempelvis att

”Studenter, lärare och forskare utvecklar *gemensamt* universitetet och bidrar till samhället med vetenskapligt baserad kunskap.”

”Stockholms universitet fokuserar på utbildning i *nära samspel* med forskningen. Denna tydliga forskningsanknytning leder till utbildningar av hög kvalitet som ständigt utvecklas.”

”Områdena ska, utifrån sina respektive förutsättningar, befästa och vidareutveckla *den nära kontakten mellan forskning och utbildning*.”

För att säkerställa att ovanstående ambitioner kan nås har universitetet som princip att varje institution ska vara av tillräcklig storlek för att kunna erbjuda en vital vetenskaplig miljö. Av bland annat denna anledning har ett antal institutionssammanslagningar genomförts under den senaste tioårsperioden, och fler är planerade under de närmaste åren.

För att säkerställa möjligheten till forskningsanknytning i samtliga utbildningar fördelas också forskningsresurser så att aktiv forskning kan bedrivas vid samtliga institutioner. En genomsnittlig institution vid Stockholms universitet har en fördelning av totala intäkter mellan

⁸⁰ Se Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå.

⁸¹ Se Mall för kursvärdering.

⁸² Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 1, 3 och 4.

forskning och utbildning som är ca 36 % utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 64 % forskning och utbildning på forskarnivå, och samtliga institutioner har en årlig forskningsbudget som möjliggör både egen forskning för lärarna och upprätthållande av en forskarutbildning. Detta ger institutionerna goda förutsättningar för en vital forskningsmiljö.

Ett belägg för att universitetets målsättningar, så som de är uttryckta i strategierna ovan, har förutsättningar att nås är att det stora flertalet undervisande lärare vid Stockholms universitet också är aktiva forskare och ges goda förutsättningar av bedriva både utbildning och forskning, vilket beskrivs i bedömningsgrunderna 2.1 och 2.2. Även vid de centrum och institut som finns vid universitetet, och som samtliga är forskningsbaserade, deltar många av de anställda aktivt i utbildningen, ofta vid någon ämnesmässigt närliggande institution. Universitetets process för rekrytering av lärare (se bedömningsgrund 2.1), utgör också en viktig del i att säkerställa att förutsättningarna för en forskningsanknuten utbildning finns på plats.

Även inom universitetets professionsutbildningar, som exempelvis lärarutbildningar och utbildningar till jurist, socionom och psykolog är den vetenskapliga förankringen betydande (ett exempel ges nedan). Detta säkerställs bland annat genom att tillse att det i alla miljöer där utbildningar bedrivs ges goda förutsättningar att även bedriva forskning, exempelvis genom resursfördelning. Utbildningsvetenskap är exempel på ett ämnesområde som trots stora utbyggnader av lärarutbildningen inte fått motsvarande ökat statligt stöd för att säkerställa en tillräcklig forskningsbas som utbildningen ska vila på. Områdesnämnden för humanvetenskap omfördelade därför 2016, i samband med att dess ämnesdidaktiska verksamhet omorganiserades, 2,5 mnkr för forskning och utbildning på forskarnivå samt ett treårigt extraanslag om 2,5 mnkr och ytterligare 1 mnkr för utbildning på grundnivå till den nya ämnesdidaktiska institutionen som bildades. En liknande satsning gjordes inom det naturvetenskapliga området där områdesnämnden omfördelade 2 mnkr från övrig forskning till vetenskapsområdets utbildningsvetenskapliga institution från och med budgetåret 2020, i syfte att denna bättre skulle kunna balansera utbildningsuppdragets omfattning med motsvarande forskningsverksamhet.

Vid anhållan om att etablera nya utbildningar ska forskningsanknytningen särskilt beskrivas, både vad gäller utbildningsmiljön och utbildningens innehåll.⁸³ Därigenom säkerställs att forskningsanknytningen beaktas då utbildningar planeras och utformas.

Enligt universitetets regler för utbildning på forskarnivå krävs att "Det ska finnas en god forskningsmiljö med aktiv forskning av tillräcklig omfattning inom relevant vetenskaplig inriktning i förhållande till utbildningen".⁸⁴ Vid etablering av ny forskarutbildning görs därför en bedömning av att handledarresurser och den vetenskapliga miljön är av tillräcklig omfattning, för att säkerställa att doktoranderna får möjlighet att verka i en vetenskapligt stimulerande miljö.⁸⁵ Se vidare bedömningsgrund 3.1.

Akademiska samarbeten

Stockholms universitet ingår i ett antal nationella och internationella universitetsnätverk, och har också direkta samarbets- och partneravtal med flera enskilda universitet, högskolor och oberoende forskningsinstitutioner. Ett viktigt syfte med dessa akademiska samarbeten är att

⁸³ Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

⁸⁴ Regler för utbildning och examination på forskarnivå, s. 8.

⁸⁵ Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

kunna erbjuda universitetets studenter och anställda en bredare utbildnings- och forskningsmiljö än vad universitetet ensamt kan erbjuda (se även bedömningsgrund 6.1). Inte minst inom utbildning på forskarnivå är det en styrka att universitetet kan erbjuda tillgång till många internationellt framstående forskningsmiljöer. Förutom de olika utbytesavtal som syftar till mobilitet bland personal och studenter och som har funnits länge har universitetet de senaste åren, i enlighet med strategierna,⁸⁶ gjort några större strategiska internationella satsningar som berör både personal och studenter.

Sedan 2019 deltar Stockholms universitet tillsammans med sju andra lärosäten⁸⁷ i det europeiska samarbetet Civis (*European Civic University Alliance*) som syftar till att underlätta samarbeten över nationella gränser och att öka mobiliteten hos studenter, lärare och övrig personal. Samarbetet skapar förutsättningar för bl.a. forsknings- och undervisningssamarbeten samt ger studenter möjligheter att läsa kurser och program vid varandras lärosäten.

Stockholms universitet, Karolinska Institutet och KTH bildade 2019 universitetsalliansen Stockholm trio i syfte att utveckla och lyfta fram den internationellt framstående forsknings- och utbildningsmiljö som de tre universiteten bildar i Stockholmsregionen. Genom allianssamarbetet kan lärosätena dra nytta av den kompletta akademiska miljön de tillsammans utgör för att utveckla ny och universitetsövergripande forskning och utbildning.

Forskningsanknuten utbildning

Att lärarna är aktiva forskare är en viktig förutsättning för forskningsanknytning men det är väsentligt att forskningsanknytningen får tydligt genomslag i utbildningarnas innehåll, t.ex. genom att forskning berörs i kurserna och genom att nya forskningsresultat inom ämnet och aktuella forskningsmetoder tas upp i undervisningen. Säkerställandet av forskningsanknytningen sker framför allt genom att goda förutsättningar ges, vilket beskrivits ovan, och följs även upp i olika former, vilket beskrivs under rubriken "Uppföljning" nedan, men i det följande ges även en översikt över hur forskningsanknytningen tar sig konkreta uttryck i universitetets utbildningar:

En aspekt av sambandet mellan utbildning och forskning är att studenterna får kunskaper om vetenskapligt förhållningssätt, och då inte bara inom ramen för det egna ämnesinnehållet. Därför beslutade rektor 2005 att samtliga studenter vid Stockholms universitet inom ramen för sin utbildning ska ha ett kursmoment om vetenskaplighet. Inom det naturvetenskapliga området ledde rektorsbeslutet till att det skapades en områdesgemensam kurs i vetenskaplighet på 1,5 hp som är obligatorisk för att ta ut en kandidatexamen från fakultetens utbildningar. Inom det humanvetenskapliga området ingår normalt moment om vetenskaplighet i kandidatkurserna, i anslutning till att det självständiga arbetet skrivs. Inom humanistisk fakultet ges likaså en obligatorisk kurs i vetenskaplighet och forskningsetik på 7,5 hp för samtliga studenter på avancerad nivå som läser till examen inom fakulteten. Ett liknande moment finns inom det humanvetenskapliga området på forskarnivå, där kursen "Forskningsetik och vetenskaplig redlighet - seminarier i serie inom forskarutbildningen" erbjuds samtliga doktorander inom området.

⁸⁶ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022.

⁸⁷ De andra universiteten i Civis är Aix-Marseille Université (Frankrike), National and Kapodistrian University of Athens (Grekland), Universitatea din București (Rumänien), Université libre de Bruxelles (Belgien), Universidad Autonoma de Madrid (Spanien), Sapienza Università di Roma (Italien) och Eberhard Karls Universität Tübingen (Tyskland).

Universitetet erbjuder ett flertal kurser inom forskningspraktik, där studenter får prova på forskning genom att vara en del av en forskargrupp på en av universitetets institutioner under en period. Under läsåret 2020/2021 erbjuds 46 stycken forskningspraktikkurser inom olika ämnesområden. Institutionen för lingvistik erbjuder exempelvis tre former av projektkurser med forskningspraktik på grundnivå och avancerad nivå. Kurserna syftar till att studenter under handledning får genomföra uppgifter inom ett forskningsprojekt, samarbeta i en forskargrupp, sätta sig in i underliggande teori för projektet och presentera sitt arbete muntligt och skriftligt i en rapport.

Att använda fall från pågående forskning är ett annat exempel på forskningsanknytning. I utbildningsgranskningarna från 2020 framgår t.ex. att Statsvetenskapliga institutionen använder beslutsprocessen kring byggandet av Nya Karolinska Solna (NKS) i en delkurs. Underlaget kommer från ett pågående forskningsprojekt vid institutionen om NKS-processen. I en annan delkurs används tillämpningsövningar som handlar om hur internationella organisationers anställda tar en aktiv roll i formulerandet av internationella konventioner samt hur dessa kan skapa miljöer som får stater att efterleva dessa konventioner. Övningarna är direkt kopplade till lärarens egen forskning om internationella organisationers roll.

Ett annat exempel på forskningsnära utbildning är kursen "Projekt inom experimentell modern fysik" som 2014 infördes som obligatorisk kurs på Kandidatprogram i fysik. Denna kurs ger studenterna en inblick i forskningsmetoder inom modern fysik och är tänkt som en förberedelse inför det självständiga arbetet där de mer självständigt ska visa att de behärskar områdets metoder. Inom många ämnen erbjuds också möjligheten att skriva examensarbeten i nära ämnesmässig anknytning till pågående forskningsprojekt.

Ett exempel på forskningsanknytning inom en professionsutbildning utgörs av Psykologprogrammet, där hela utbildningen har fokus på "*scientist-practitioner*"-perspektivet som innebär att forskningen får en central roll under hela utbildningen. I de teoretiska kurserna tidigt i utbildningen lär sig studenterna att söka, läsa och värdera vetenskaplig litteratur samt erfarenheter av olika metoder. Här sker progression inom och mellan kurserna. När klientbehandling blir aktuell under senare delar av utbildningen går teori om evidensbaserad metod som en röd tråd genom utbildningen. Även detta innebär progression inte minst i delarna som rör klientbehandling.

Andra sätt att forskningsanknyta utbildningen är att systematiskt säkerställa att litteraturlistor är forskningsanknutna och aktuella. Till exempel har Institutionen för ekonomisk historia och internationella relationer ett ämnesråd (som även utgör "litteraturkommitté") som arbetar med detta. Lärarnas förslag på ändringar av kurslitteraturen omhändertas av studierektorn, och ämnesrådet granskar och skriver en motion som fastställs av institutionsstyrelsen.

Ytterligare ett exempel på forskningsanknytning är att sprida forskning inom och mellan olika utbildningar. Vid Statsvetenskapliga institutionen uppmuntras forskare att spela in kortare presentationer av sin forskning, forskningsfältet och aktuella forskningsproblem. Inspelningarna läggs ut i lärplattformen Athena och är tänkta att utnyttjas av olika lärare för breddning och fördjupning inom institutionens olika kurser.

Ett exempel på forskningsanknytning inom forskarutbildning är breddning inom forskningsämnet. Områdesnämnden för naturvetenskap identifierade ett behov av att stärka breddningen inom forskarutbildningen och beslutade 2016-09-14 att ställa krav på breddningskurser i de allmänna studieplanerna för vetenskapsområdets forskarutbildningar.

Detta krav säkerställer att doktoranderna får en forskningsanknytning som är bredare än enbart inom det egna forskningsområdet.

Ett exempel på ett fakultetsöverskridande samarbete, slutligen, där kopplingen mellan forskning och utbildning är stark, är de forskarutbildningskurser som ges inom ramen för Genusakademien, som är ett för alla ämnen och institutioner öppet nätverk för samarbete kring genusforskning vid universitetet. Inom ramen för samarbetet har ett flertal forskarutbildningskurser arbetats fram i ett tvärdisciplinärt samarbete mellan forskare och lärare där doktorander från olika ämnen och fakulteter har deltagit. Exempel på dessa kurser är ”Genus och biologisk forskning 7,5 hp”, ”Förändring i feministisk teori och empiri 7,5 hp”, och ”Genus och tid i mångvetenskaplig belysning 7,5 hp”.

Uppföljning

Avgörande för forskningsanknytningens betydelse är att den forskning som bedrivs vid universitetets institutioner, centrum och institut håller hög kvalitet. Universitetet säkerställer detta i samband med uppföljningen av forskningen som sker inom ramen för universitetets kvalitetssystem för forskning.

Utbildningens forskningsanknytning följs upp bland annat i universitetets utbildningsgranskningar, framför allt genom kvalitetskriterierna K 1.4 GN/AN respektive K 1.5 FN. Även andra kvalitetskriterier syftar direkt eller indirekt till att säkerställa att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning inom samtliga utbildningar, exempelvis med avseende på den undervisande personalens vetenskapliga och pedagogiska kompetens (se tabell 1).

Uppföljning av forskningsanknytningen sker också i samband med universitetets arbete med alumner. Bland annat genomförs alumnundersökningar som följer upp hur framgångsrika universitetets studenter är i att övergå till forskarutbildning, samt hur framgångsrika de disputerade är att erhålla olika typer av forskningsinriktade anställningar.

3.4 Lärosätet säkerställer att dess utbildningar utformas och genomförs med tydlig koppling mellan nationella och lokala mål, lärandeaktiviteter och examinationer.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 3. Planering, genomförande och uppföljning och 5. Anställning och kompetensutveckling, och olika aktiviteter inom dem.

1. Organisation och styrning	2. Etablering, revidering och avveckling	3. Planering, genomförande och uppföljning
4. Antagning och examen	5. Anställning och kompetensutveckling	6. Studentstöd och information

Konstruktiv länkning, som beskrivs i denna bedömningsgrund, innebär vid Stockholms universitet att de nationella målen för utbildningen, i form av de nationella examensmålen,

också utgör varje utbildnings övergripande mål och ska anges i varje utbildningsplan och allmän studieplan.⁸⁸ Examensmålen är sedan nedbrutna i lokala mål, som dels kan vara uttryckta i form av kompletterande examensmål i utbildningsplaner/allmänna studieplaner, dels uttryckta genom kursspecifika lärandemål i form av förväntade studieresultat i kursplaner. I kursplanerna ska också anges vilka undervisningsformer som kursen innehåller och den examination som kurserna tillämpar för att säkerställa att de förväntade studieresultaten nås.

Universitetet har även lokala examensbeskrivningar som reglerar vägen till examen inom de olika huvudområdena. De är inte minst viktiga för studenter som väljer att läsa fristående kurser. De lokala examensbeskrivningarna fastställs i samband med etableringen av nya utbildningar. Vid anhållan om etablering av nya utbildningar (se bedömningsgrund 3.1) är en bedömningsgrund vid granskningen att det krävs ”En noggrann beskrivning av programmets/inriktningens struktur (inkl. obligatoriska och valbara kurser) och progressionen inom utbildningen...” i syfte att säkerställa att alla examensmål nås.⁸⁹

Som hjälp för att bedöma kopplingen mellan nationella mål och lokala mål används på grundnivå och avancerad nivå en examensmålsmatris där de utbildningsansvariga anger vilka kurser som täcker vilka mål. Denna matris används såväl vid etablering av nya utbildningar som vid uppföljning inom universitetets egna utbildningsgranskningar. Vid etablering av nya kurser och tillhörande kursplaner är förväntade studieresultat, undervisningsformer och examinationsformer, samt kopplingen dem emellan, aspekter som granskas särskilt.

En viktig del av den konstruktiva länkningen är även examinationen och betygsättningen. I samband med Bolognaprocessen 2007 infördes krav på att kurser vid Stockholms universitet skulle ha målrelaterade betygskriterier. I universitetets Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå framgår att examinationen ska pröva samtliga förväntade studieresultat och att grunden för betygsättningen ska anges genom tydliga betygskriterier. Vidare anges att ”Betygskriterier anger de kvalitativa krav studenten ska uppfylla för de olika betygsgraderna vid examination. Kriterierna ska utformas med utgångspunkt i de förväntade studieresultaten för kursen eller den del av kursen som examineras. Betygskriterierna ska vara skriftliga och meddelas studenterna vid kursstart.”⁹⁰ (Jämför även bedömningsgrund 2.4, där det centrala högskolepedagogiska stödet till lärarna beskrivs.)

Uppföljning

Koppling mellan nationella och lokala mål, lärandeaktiviteter och examinationer är en av de aspekter som följs upp i universitetets utbildningsgranskningar. Inte minst sker det genom kvalitetskriterium K 2.1 GN/AN respektive K 2.1 FN som specifikt är riktade mot måluppfyllelse. Genomförandet och examinationen av de självständiga arbetena är av särskild vikt för prövningen av studenternas måluppfyllelse. Att institutionerna har ändamålsenliga och systematiska rutiner för att försäkra sig om de självständiga arbetenas kvalitet granskas i utbildningsgranskningarna genom kvalitetskriterium K 1.6 GN/AN. Motsvarande kriterium K 3.2 FN för forskarnivå gäller avhandlingarnas kvalitet (se tabell 1).

⁸⁸ Se Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå respektive Regler för utbildning och examination på forskarnivå.

⁸⁹ Se Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning, s. 18.

⁹⁰ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå, s. 17.

Som ett exempel på att måluppfyllelse granskas genom de interna utbildningsgranskningarna kan nämnas att en stor andel av de granskningar som genomförts, närmare 70 % inom det humanvetenskapliga området, har lyft just ett eller flera examensmål där utveckling krävs.⁹¹ De nödvändiga åtgärder som gäller detta följs upp när institutionerna sedan lämnar in sin åtgärdsredovisning till områdesnämnden.

Områdesnämnden för humanvetenskap beslutade 2020-06-10 till följd av detta att genomföra en undersökning bland institutionerna av hur de säkerställer att doktoranderna ges möjlighet att uppnå ett av examensmålen, i syfte att sprida goda exempel inom vetenskapsområdet. Återrapporteringen har lett till ett nytt beslut om att utifrån analysen av svaren utforma en vägledning för måluppfyllelse senast i januari 2021.⁹²

I vissa fall genomförs även externa granskningar som ett led i universitetets kvalitetssäkring. Två exempel på där detta rör måluppfyllelse är Masterprogram i biologi och Kandidatexamen i språkdidaktik, där områdesnämnderna i båda fallen beslutade att en extern granskning av utbildningen skulle genomföras, framförallt med avseende på säkerställande av att samtliga examensmål uppnås genom utbildningens utformning.

Uppföljning kring konstruktiv länkning sker också inom universitetets rutiner för kursutvärderingar, där varje kursvärdering vid universitetet ska innehålla ett antal frågor som kopplar till om studenterna upplever att de uppnår de förväntade studieresultaten (se även bedömningsgrund 3.2).⁹³

Inom utbildning på forskarnivå sker uppföljningen av uppfyllandet av examensmålen även i samband med den årliga uppföljningen av den individuella studieplanen, där en bilaga om vilka aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av de olika examensmålen ska fyllas i. Även själva arbetet med de individuella studieplanerna följs upp genom kvalitetskriterium K 2.2 FN (se tabell 1). I och med universitetets planerade övergång till en digital tjänst för de individuella studieplanerna (se bedömningsgrund 2.3) kommer de individuella studieplanerna enklare kunna följas upp.

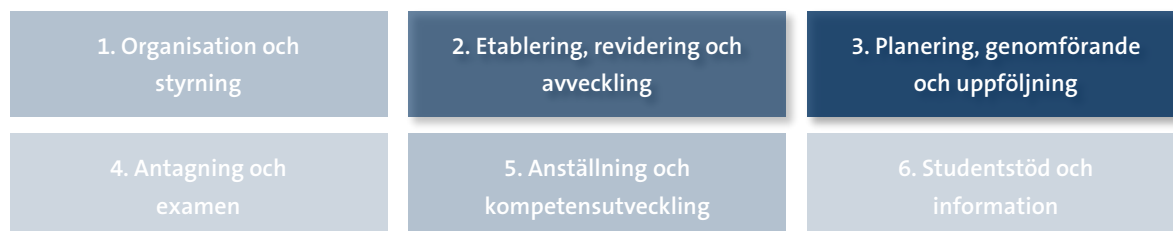
3.5 Utifrån kontinuerliga uppföljningar och regelbundna granskningar vidtar lärosätet de åtgärder som krävs för att förbättra och utveckla utbildningarna.

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 2. Etablering, revidering och avveckling och 3. Planering, genomförande och uppföljning, och olika aktiviteter inom dem.

⁹¹ Beslut inom utbildningsgranskningarna kan gälla: ingen åtgärd, rekommendationer, nödvändiga åtgärder, extern granskning eller avveckling av utbildning. Se vidare bedömningsgrund 3.5.

⁹² De tre examensmålen är: "visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt", "visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande" samt "visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används".

⁹³ Mall för kursvärdering. Till exempel ska studenten gradera följande påståenden: "Kursens innehåll var relevant för att jag skulle uppnå de förväntade studieresultaten", "Undervisningen gav mig goda förutsättningar att uppnå de förväntade studieresultaten" och "Examinationen/erna prövade hur väl jag uppnått de förväntade studieresultaten".

Den tillitsbaserade styrningsmodellen som finns vid Stockholms universitet bygger på att ett stort operativt ansvar för att förbättra och utveckla etablerade utbildningar finns hos institutionerna. Det innebär att områdes- och fakultetsnämndernas roll är mindre vid revidering av utbildning än vid etablering av densamma (som beskrevs i bedömningsgrund 3.1). Uppgiften att fastställa reviderade utbildningsplaner och kursplaner är också delegerad längre ned i organisationen än vid etablering av nya utbildningar.

Att förbättra och utveckla utbildning är en central uppgift för institutionerna som behöver tillse att utbildningarnas innehåll är av vetenskapligt hög kvalitet, samt att de är relevanta för de kompetenser som efterfrågas på en föränderlig arbetsmarknad. Vid sidan av att genomföra kursutvärderingar (se vidare nedan) åligger det respektive institution att genomföra de uppföljningar och granskningar av utbildningen som man finner lämpligt. Ansvaret för att åtgärder vidtas ligger i första hand vid institutionerna, där det anordnas t.ex. institutionskonferenser, studierektorsmöten, lärarmöten och lärarlagsmöten där utbildningarnas utveckling löpande diskuteras.

Institutionernas arbete med att vidta åtgärder och att utveckla utbildningarna följs upp kontinuerligt och systematiskt inom kvalitetssystemet med hjälp av de centrala kvalitetssäkrande aktiviteterna. Kursutvärderingen som sker efter avslutad kurs (eller delkurs) är det mest utbildningsnära och utgör institutionernas verktyg för löpande uppföljning. Utbildningsgranskningen som sker vart sjätte år är den mest omfattande aktiviteten och utgör områdesnämndernas instrument för uppföljning. I utbildningsgranskningarna används t.ex. kvalitetskriterierna K 3.1 GN/AN respektive K 3.1 FN för att granska hur utbildningsansvariga kontinuerligt följer upp utbildningen, hur resultaten återkopplas till relevanta intressenter, och hur resultaten leder till åtgärder för att förbättra och utveckla utbildningarna (se tabell 1). Extern utbildningsgranskning omfattar de utbildningar som t.ex. utvärderas av UKÄ. Kvalitetsdialogen som sker årligen är rektors instrument för uppföljning av vetenskapsområdenas kvalitetsarbete som rör utbildning. Dessutom har rektor fokusutvärderingen till sitt förfogande, som kan riktas mot aspekter av utbildningen som inte täcks in av de övriga aktiviteterna. Omhändertagandet av resultat från de externa utbildningsgranskningarna och från kvalitetsdialogerna har beskrivits tidigare (se bedömningsgrunderna 1.5 respektive 1.1). Nedan beskrivs närmare de mest utbildningsnära aktiviteternas betydelse för vidtagande av åtgärder som leder till utveckling.

Kursutvärdering

Kursvärderingar och efterföljande kursanalys ska genomföras på alla kurser oavsett nivå, typ eller omfattning.⁹⁴ Det huvudsakliga syftet med kursutvärderingar är, förutom att ge studenterna möjlighet att lämna sina synpunkter på utbildningen i enlighet med högskolelagen, att tillhandahålla ett viktigt instrument för kursutveckling. Det är prefekten som ansvarar för att

⁹⁴ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå och Mall för kursrapport.

kursutvärdering genomförs i enlighet med universitetets regler. Prefekten kan delegera uppgiften vidare, t.ex. till kursansvarig lärare eller studierektor.

En utredning om universitetets arbete med kursutvärderingar från 2016 visade att det fanns utvecklingsbehov vad gäller rutinerna för sammanställning av kursvärderingarna samt tillgängliggörande och återkoppling av resultaten. Denna analys bekräftas också av tidigare tillsynsgranskningar av UKÄ.

Det naturvetenskapliga området har sedan 2015 haft ett gemensamt system för kursutvärderingar för samtliga kurser inom området. Systemet har bl.a. inneburit att kursvärderingen ska innehålla ett antal obligatoriska frågor och att universitetets IT-tjänst för enkäter ska användas. Erfarenheterna från detta system har varit goda och har legat till grund för ett utvecklingsarbete kring kursutvärderingar som genomförts under ledning av en arbetsgrupp under Rebus, i samarbete med universitetets IT-avdelning. Målet för utvecklingsarbetet har varit att åtgärda de brister som identifierats i tidigare nämnda utredning. Utvecklingsarbetet har bestått av två delar, dels revidering av universitetets regelverk kring kursutvärderingar, dels framtagandet av en universitetsgemensam IT-tjänst för genomförande och resultatpublicering av kursutvärderingar.

Enligt de nya reglerna utgörs grunden i kursvärderingarna av ett antal universitetsgemensamma frågor som alltid ska ingå och ligga först.⁹⁵ Därutöver kan institutionsstyrelsen besluta om andra obligatoriska frågor.⁹⁶ Likaså kan kursansvarig/motsvarande lägga till kursspecifika frågor. I samband med att de nya reglerna för kursutvärderingar beslutades, beslutade rektor även om gemensamma mallar både för själva kursvärderingen och för den kursrapport som utbildningsansvarig sammanställer.

Den IT-tjänst som har utvecklats ska hjälpa institutionerna att delvis automatisera själva kursutvärderingsprocessen för att utbildningsansvariga ska kunna fokusera på analysen och uppföljningen av eventuella åtgärder föranledda av kursutvärderingen. IT-tjänsten kommer inte att vara obligatorisk, men ambitionen är att göra den tillräckligt attraktiv för att så många som möjligt ska välja att använda den. Anledningen till att inte göra tjänsten obligatorisk är att vissa utbildningsmiljöer redan har tekniska lösningar som är väl inarbetade och välfungerande och det finns då få skäl att ändra på detta. När kursutvärderingstjänsten är igång kommer material att samlas och arkiveras centralt, vilket innebär att det finns möjlighet att jämföra resultat från kursutvärderingar inom universitetet och att vid behov vidta åtgärder även på övergripande nivå.

En farhåga som uttryckts i samband med utvecklingen av kursutvärderingssystemet är att om kursvärderingar genomförs digitalt och dessutom innehåller generella frågor så finns risken att studenter uppfattar kursvärderingarna som mindre relevanta och att detta i sin tur leder till alltför låga svarsfrekvenser. Erfarenheterna från föregångaren till systemet, d.v.s. det kursutvärderingssystem som under de senaste fem åren har funnits på det naturvetenskapliga området, styrker dock inte denna farhåga. Exempelvis har biologiska sektionen, som haft systemet under längst tid, svarsfrekvenser på omkring 50 % för kurser på grundnivå, respektive 60 % för kurser på avancerad nivå. Detta anser universitetet vara tillfredsställande svarsfrekvenser. Men risken att svarsfrekvenserna går ner vid ett generellt införande av ett digitalt system kvarstår och kommer att följas av Rebus under systemets implementering.

⁹⁵ Mall för kursvärdering.

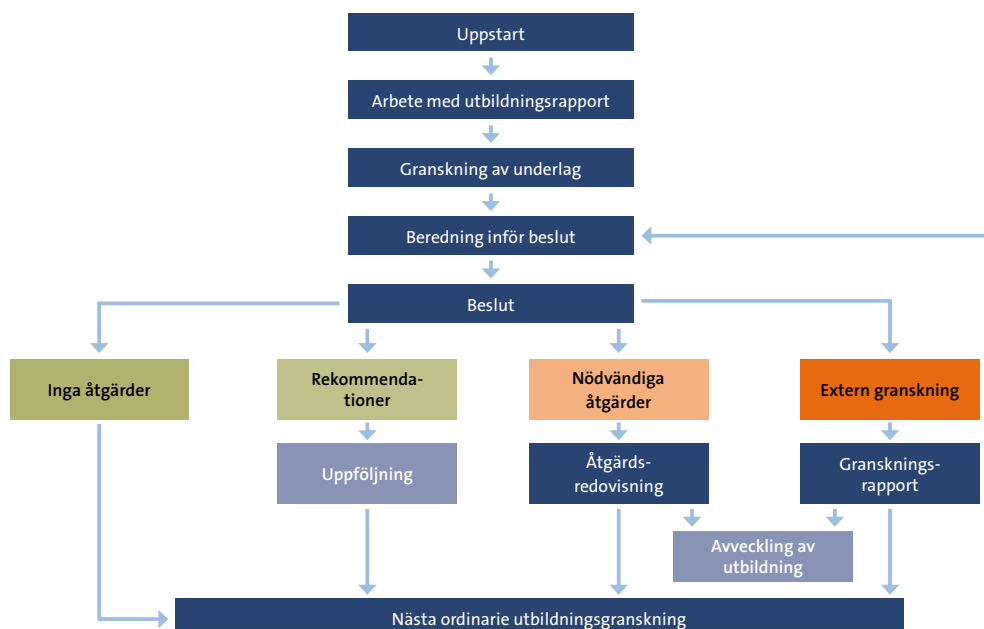
⁹⁶ Även områdesnämnd eller fakultetsnämnd kan besluta att vissa frågor ska läggas till i kursvärderingen.

Resultaten av kursutvärderingarna kommuniceras både till lärare på kursen, till studenterna som läst kursen samt till kommande studenter. Se bedömningsgrund 1.6 för hur kommunikationen kring kursutvärderingar fungerar.

Institutionernas rutiner och processer kring kursutvärderingar följs upp i utbildningsgranskningarna genom kvalitetskriterierna K 3.2 GN/AN respektive K 3.3 FN (se tabell 1).

Utbildningsgranskning

Varje poänggivande utbildning vid Stockholms universitet följs systematiskt upp med hjälp av kvalitetskriterier (tabell 1) vart sjätte år i en utbildningsgranskning.⁹⁷ Granskningsobjektet på grundnivå och avancerad nivå är i regel antingen ett eller flera huvudområden eller ett eller flera utbildningsprogram. På forskarnivå är granskningsobjektet ett eller flera forskarutbildningsämnen. Granskningarna startade i pilotform under hösten 2018 och gick in i ordinarie fas under 2019.⁹⁸ Fördelningen av utbildningar inom sexårscykeln sker bl.a. utifrån principen att varje granskningsomgång ska innehålla en någorlunda jämn fördelning mellan utbildningar på de olika utbildningsnivåerna samt, inom det humanvetenskapliga området, mellan fakulteterna. Utbildningar som inom cykeln utvärderas av UKÄ undantas i regel och granskas i nästkommande sexårscykel. Förslag till fördelning av utbildningar i olika granskningsomgångar tas fram inom respektive vetenskapsområde och skickas till institutionerna för synpunkter. Vissa institutioner föredrar att lägga granskningarna av relevanta utbildningar nära varandra i tiden medan andra föredrar längre avstånd mellan granskningarna. Tidsschemat justeras i möjligaste mån efter institutionernas önskemål. I figur 10 beskrivs de olika stegen i utbildningsgranskningen.

Figur 10. Process för utbildningsgranskningar.

⁹⁷ [Regler för utbildningsgranskningar.](#)

⁹⁸ Till följd av covid-19-pandemin fattades under våren 2020 beslut om att skjuta upp den andra ordinarie granskningsomgången som just hade startat. Flera utbildningar har dock bett att få fortsätta processen och för dessa fortsätter granskningen enligt tidigare plan.

Utbildningsgranskningen är ett skarpt verktyg för att identifiera utvecklingsbehov i en utbildning. Vardera vetenskapsområdet anordnar i samband med starten för terminens eller årets utbildningsgranskningar ett upptaktsmöte, där processen och underlagen nogt presenteras. I utbildningsrapporten beskriver och analyserar de utbildningsansvariga utbildningen utifrån en rad områden med vidhängande kvalitetskriterier. Mallen för utbildningsrapporten ingår som bilaga i granskningsreglerna och beslutas av rektor. I utbildningsrapporten ska framgå styrkor, svagheter och utvecklingsområden som de utbildningsansvariga identifierat. Till hjälp för analysen har institutionen ett statistiskt underlag hämtat från universitetets beslutsstödsystem, där uppgifter om bl.a. studentpopulation, genomströmning och examina finns med. Studenterna har möjlighet att inkomma med en separat studentinlägga, vilket ibland också förekommer.

Vid Stockholms universitet används kollegial granskning i utbildningsgranskningarna. Områdesnämnderna utser inför varje ordinarie granskningsomgång en granskningsgrupp bestående av akademiska ledamöter med doktorsexamen från olika fakulteter och sektioner som är tillsvidareanställda eller har en anställning som biträdande lektor. I granskningsgruppen ingår även studentrepresentanter som utses av studentkåren. Vid granskningen av utbildningen används en av rektor fastställd granskningsmall.⁹⁹ Utbildningen bedöms enligt de i granskningsreglerna fastställda 11 respektive 13 kvalitetskriterierna beroende på nivå (se tabell 1). Granskarna av utbildningen lyfter i sin granskningsrapport fram allmänna tips och råd, rekommendationer och nödvändiga åtgärder och kan även föreslå att en extern granskning ska genomföras (se nedan).

Granskningsrapporten bereds i områdesnämndernas utbildningsberedningar (se bedömningsgrund 1.3). Förslag till beslut lämnas till områdesnämnden som därefter fattar beslut (om rekommendationer, nödvändiga åtgärder, extern granskning eller avveckling av utbildning). Åtgärdsarbetet sker enligt vetenskapsområdenas ordinarie berednings- och beslutsgångar och kan även inkludera uppdrag som områdesnämnden själv ska genomföra samt uppföljningar mellan ordinarie granskningsomgångar.¹⁰⁰ Om beslutet resulterar i ett antal rekommendationer innebär detta att eventuella vidtagna åtgärder rapporteras senast vid nästa ordinarie granskningsomgång, d.v.s. normalt efter ca sex år. Om beslutet innehåller nödvändiga åtgärder innebär detta att utbildningen åläggs att inkomma med en åtgärdsredovisning inom en av områdesnämnden bestämd tidsram. Om beslutet innebär att en extern granskning ska genomföras beslutar områdesnämnden om formerna och tidsplanen för denna, men för grundnivå och avancerad nivå ska den alltid innehålla en granskning av självständiga arbeten enligt specificerade bedömningsaspekter, genomförd av minst två externa disputerade ämnessakkunniga. Därefter beslutar områdesnämnden om åtgärder. Resultat från den externa granskningen återkopplas från områdesnämnden till de utbildningsansvariga samt publiceras på universitetets webbplats. Om beslutet innebär avveckling av den granskade utbildningen följs Regler och handlägningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

Fram till november 2020 har 31 utbildningar granskats (inklusive pilotomgången) inom universitetets utbildningsgranskningssystem. Av dessa har områdesnämnderna beslutat om extern granskning av 2 utbildningar, nödvändiga åtgärder för 23 utbildningar,¹⁰¹ rekommendationer för 27 utbildningar och enbart rekommendationer för 8 utbildningar. Den

⁹⁹ Ingår som bilaga i Regler för utbildningsgranskningar.

¹⁰⁰ Se vidare Handlägningsordning för utbildningsgranskning vid det humanvetenskapliga området och Handlägningsordning för utbildningsgranskningar vid Naturvetenskapliga området.

¹⁰¹ Inklusive de två utbildningar som också granskas externt.

senaste omgången av utbildningsgranskningar där beslut fattats under våren 2020 visade på både styrkor och en del brister inom utbildningarna samt föranledde såväl rekommendationer som nödvändiga åtgärder – av olika art. Några exempel: Några mindre språkmiljöer fick som nödvändig åtgärd att precisera examinationen av examensarbeten vid få (en) studenter. Tre utbildningar inom biologi på avancerad nivå fick som rekommendation att se över rutinerna för utseende av examinator för självständiga arbeten. Vissa större miljöer fick rekommendationer att arbeta aktivt med jämställdhet och rekrytering (t.ex. Psykoterapeutprogrammet). Forskarutbildningen i rättsvetenskap fick som nödvändig åtgärd att avskaffa det handledarintyg som använts under antagningsprocessen och som försvårat antagning på lika villkor. Kandidatprogrammet i meteorologi fick som nödvändig åtgärd att säkerställa att studenterna kan göra etiska överväganden.

Inom ramen för utbildningsgranskningarna sker strukturerade dialoger mellan granskarna och utbildningen där det ges möjligheter till att ställa frågor och till fördjupade samtal angående utbildningarna (se bedömningsgrund 1.6). I vissa fall uppmärksammade granskningarna problem som utbildningarna redan kände till och arbetade på att åtgärda (som t.ex. rättsvetenskap), i andra fall uppdagades vissa problem för institutionerna under arbetet med självvärderingen och kvalitets- och förändringsarbetet inleddes redan innan beslut om åtgärder var fattat.

Kvalitetsdialoger

Områdesnämnderna omhändertar de resultat som genereras av utbildningsgranskningarna och beslutar på vilken nivå som eventuella frågor ska utredas. Dessutom skriver områdesnämnden sin årliga kvalitetsrapport (se bedömningsgrund 1.5) som ligger till grund för rektors kvalitetsdialoger. Dessa delar är viktiga verktyg för att rektor ska kunna utöva insyn och ansvar, men också för att få andra perspektiv på det kvalitetsarbete som sker inom vetenskapsområdena. Kvalitetsrapporten omfattar utbildningsgranskningar, både de interna och de externa utbildningsutvärderingar som har genomförts, och det övriga kvalitetsarbete som pågått under det gångna läsåret. Kvalitetsdialogen ger också möjlighet till förtydliganden, diskussion och problemlösning. Inte minst ger den kunskap om de olika förutsättningar för det breda och varierade utbildningsutbud som lärosätet erbjuder.

Annan uppföljning som används för att utveckla utbildning

Erfarenheter från utbildningsgranskningar lyfts även in i det operativa kvalitetsarbetet på flera olika sätt. Ett exempel är fakulteternas regelbundna studierektorsmöten där frågor som bedöms vara relevanta av antingen fakultetsledningen eller institutionerna tas upp. Det har till exempel handlat om examensmål, kursutvärderingar, tillämpningen av styrdokument eller studentinflytande. På så sätt har goda exempel från pågående och avslutade granskningar spridits inom respektive fakultet och därigenom kunnat påverka det operativa kvalitetsarbetet inom institutionerna.

Eftersom universitetet har utvecklat sitt beslutsstödsystem för att stödja framtagandet av det statistiska material som ingår i utbildningsgranskningarna finns möjligheten att jämföra utbildningarna i en rad avseenden, bl.a. utifrån resultat, och att vid behov vidta åtgärder även på övergripande nivå. Detta är något som universitetet kommer att utveckla vidare som en del av kvalitetssystemet.

En mindre frekvent men systematisk uppföljning som genomförs vid det naturvetenskapliga området är alumnstudien ”Efter studierna”, där synpunkter från tidigare studenter hämtas in om t.ex. utbildningens kvalitet och relevans för arbetet. Denna alumnstudie har genomförts vart fjärde år sedan 1996 och är ett mycket värdefullt verktyg för att fånga upp delar i utbildningen som behöver utvecklas. Alumnenkäten är också värdefull för att bedöma arbetsmarknadsanknytningen (se bedömningsgrund 6.1). Det naturvetenskapliga området genomför 2020 även en doktorandenkät som är tänkt att bli en systematisk och återkommande del av utbildningsuppföljningen. Likaså diskuterar vetenskapsområdet att utreda förutsättningarna för att införa systematiska programutvärderingar, vid sidan om de kursutvärderingar som genomförs.

Vid det humanvetenskapliga området sker alumnundersökningar mer utbildningsspecifikt, dels på grund av den stora omfattning av utbildningen som området ger, dels till följd av det stora antalet fristående kurser som finns inom många institutioner och där det kan vara svårare att fånga upp alumnerna. Till exempel gör Nationalekonomiska institutionen alumnundersökningar vart tredje år medan Juristprogrammet har en alumnuppföljning vartannat år. Andra exempel på regelbundna alumnundersökningar är de som görs vid Institutionen för mediestudier för studenter inom journalistik och medie- och kommunikationsvetenskap.

Utbildningsgranskningarna som hittills genomförts vid det humanvetenskapliga området har i flera fall uppmärksammat att alumnundersökningar kunde vara av värde för fler utbildningsmiljöer. Genomförandet av sådana är emellertid arbetskrävande, särskilt för mindre miljöer, varför vetenskapsområdet nyligen har påbörjat en utredning om möjligheten att genomföra generella alumnundersökningar via uppföljningsverktyget MONA, som tillhandahålls av Statistiska Centralbyrån.

3.6 Lärosätet säkerställer att granskningsresultat publiceras och att åtgärder som planeras eller genomförs för att förbättra och utveckla utbildningarna kommuniceras på ett ändamålsenligt sätt med relevanta intressenter.

Här hänvisar lärosätet till bedömningsgrund 1.6, där allt arbete kopplat till publicering av granskningsresultat och kommunikation av åtgärder med relevanta intressenter både inom och utom universitetet beskrivs.

Bedömningsområde: Jämställdhet

Lärosätet säkerställer genom sitt systematiska kvalitetsarbete att jämställdhet beaktas i utbildningarnas innehåll, utformning och genomförande. Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Det handlar om såväl jämn könsfördelning som att uppmärksamma attityder, normer, värderingar och ideal som påverkar villkoren för kvinnor och män.¹⁰²

Lärosätet beaktar jämställdhet systematiskt som en del av lärosätets kvalitetssystem och kvalitetsarbete. Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet förbättrings- och utvecklingsbehov. Lärosätet vidtar åtgärder och utvecklar systematiskt utbildningarna utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att åtgärder som planeras eller genomförs på ett ändamålsenligt sätt kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa.

Bedömningsområdet Jämställdhet innehåller följande bedömningsgrund:

4.1 Lärosätet säkerställer, genom rutiner och processer, ett systematiskt arbete med att beakta jämställdhet i utbildningarnas innehåll, utformning och genomförande.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete uppfyller bedömningsgrunden inom området, bland annat genom att beskriva rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska visa hur lärosätet systematiskt arbetar med att beakta jämställdhet i sina utbildningar. Beskrivningen ska även innehålla exempel på mål och strategier som har ställts upp i förhållande till bedömningsområdet och bedömningsgrunden. Av beskrivningen ska det framgå hur lärosätet följer upp dessa mål, hur det avgörs om målen har uppnåtts och vad lärosätet vidtar för åtgärder om målen inte har uppnåtts. Visa även hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar utvecklingsområden.

Om det finns en skillnad i hur kvalitetsarbetet vid olika delar av lärosätet eller vid olika typer av utbildningar utförs ska dessa skillnader beskrivas. Vid behov, hänvisa till de policyer, rutiner och processer som beskrivs i samband med bedömningsområdet "styrning och organisation".

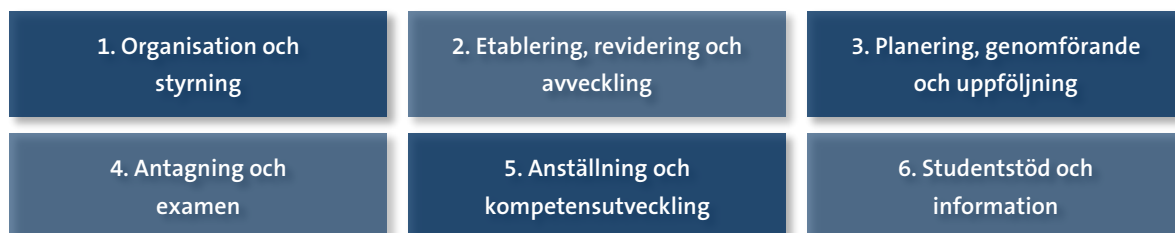
Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för lärosätets systematiska kvalitetsarbete inom bedömningsområdet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande och effektivt, och att det systematiskt säkerställer jämställdhet i utbildningarna, utifrån information som genereras inom kvalitetssystemet.

Lärosätets redogörelse:

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in av samtliga sex delområden och olika aktiviteter och processer inom dem.

¹⁰² Se Jämställdhetsmyndighetens hemsida: www.jamstalldhetsmyndigheten.se

Jämställdhet är en utmaning för högskolesektorn i stort liksom för det övriga samhället; detta gäller även Stockholms universitet. Olikheterna i könsfördelning bland studenter och anställda mellan discipliner och utbildningar är påfallande, och detsamma gäller de akademiska karriärvägarna. Ett aktivt jämställdhetsarbete bedrivs på grund av detta inom universitetet och dess utbildningar. Ett viktigt medel för att förstå de mekanismer som skapar ojämställdhet och kunna motverka dessa är kunskap om genus och om genusperspektivets betydelse.

Övergripande nivå

I universitetets strategier uttrycks den övergripande målsättningen för bl.a. jämställdhet på följande sätt: "Stockholms universitet ska verka för jämlikhet, jämställdhet och likabehandling. Arbets- och studiemiljön ska tillvarata de resurser som medarbetare och studenter med olika bakgrund, livssituation och kompetens tillför universitetet. Medarbetare och studenter ska bemötas likvärdigt och på ett respektfullt sätt." ¹⁰³

I Anställningsordning för anställning som och befordran till lärare vid Stockholms universitet (AOSU) finns ett särskilt avsnitt som beskriver hur jämställdhet ska beaktas i rekryteringsprocessen. Dessutom ska lärarförslagsnämnden ange hur jämställdhetsaspekten har beaktats i beredningsprocessen.

Rektor har beslutat om Arbetsmiljö- och likavillkorspolicy som riktar sig till både medarbetare och studenter och som bl.a. rör jämställdhet. Policyn betonar allas ansvar för att bidra till en god arbets- och studiemiljö.

Rådet för arbetsmiljö och lika villkor är ett av rektors rådgivande organ. Rådet har i uppdrag att verka för jämställdhet, jämlikhet och likabehandling i en god arbetsmiljö med ett inkluderande arbetssätt. Vid institutioner och förvaltningsavdelningar finns, i enlighet med ett rektorsbeslut från 2015, även lokala råd för arbetsmiljö och lika villkor i vilkas ansvarsområde även frågor om jämställdhet ingår. Institutionerna ska även upprätta likabehandlingsplaner riktade till studenter. Vid Studentavdelningen finns universitetets jämlikhetssamordnare, som utreder studentärenden som faller under diskrimineringslagen.

Jämställdhetsintegrering

Stockholms universitet har i likhet med andra lärosäten sedan 2016 arbetat med jämställdhet inom ramen för regeringens uppdrag "Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet" (JiHU). Arbetet har utgått från handlingsplaner som universitetet har tagit fram, en första för perioden 2017-2019 och en andra för åren 2020-2021.¹⁰⁴ Arbetet med jämställdhetsintegrering utgår från fyra delområden: Organisation och ledarskap, Berednings- och beslutsprocesser samt besluts- och delegationsordningar, Utbildning och Forskning. Nedan ges några exempel på

¹⁰³ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 3.

¹⁰⁴ Handlingsplan för jämställdhetsintegrering och Plan för jämställdhetsintegrering 2020-2021.

åtgärder från den första handlingsplanen som rör jämställdhet inom utbildning och hur dessa sedan omhändertagits i den senare planen.

I universitetets strategier¹⁰⁵ pekas anställning av lärare ut som de enskilt viktigaste besluten som fattas inom universitetet, vilket således har stor betydelse för utbildningen. Att beakta jämställdhet vid utlysning, bedömningsprocess och anställningsbeslut är viktigt i hela rekryteringsprocessen. I Handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2017-2019 fanns följande aktiviteter som rör rekrytering och kompetensutveckling:

- 9 Säkerställa att jämställdhet har beaktats vid rekryteringar
- 10 Utvärdera bedömningsprocessen vid befordran och vid docentansökningar i relation till tillämpningen av kriterier och bedömningsgrunder
- 11 Integrera ett genusperspektiv i den interna utbildningen av lärarförslagsnämnder

Aktiviteter 9 och 11 är nu implementerade, bl.a. med hjälp av återkommande utbildningsinslag med expertföreläsare och checklistor. Naturvetenskapliga området har även haft en arbetsgrupp som arbetat med jämställda lärarrekryteringar och som lämnat en slutrapport till områdesnämnden i september 2020. Bland förslagen ingår ändrade instruktioner till sakkunniga (beslutat 2020-06-03), att en sökkommitté alltid ska inrättas, rutiner för dubbling av anställning samt att nyckeltal systematiskt ska följas upp.

Aktivitet 10 visade sig kräva mer omfattande arbete och har därför förts över i den nya Plan för jämställdhetsintegrering 2020-2021 och formuleras på följande sätt: "Ur ett jämställdhetsperspektiv utvärdera (med hjälp av sakkunnig granskare) bedömningsprocessen vid befordran och vid docentansökningar i relation till tillämpningen av kriterier och bedömningsgrunder." Humanvetenskapliga området har därför under 2020 tillsatt en extern sakkunnig som ska granska processerna i aktivitet 10 vid de tre fakulteterna. Den sakkunniga har även fått ett uppdrag att undersöka rekryteringsprocesserna ur ett jämställdhetsperspektiv. Rapport ska lämnas till områdesnämnden i början av 2021.

Ett flertal aktiviteter som specifikt rör undervisning och jämställdhet fanns med i handlingsplanen för 2017-2019:

- 18 Integrera ett genusperspektiv i Centrum för universitetslärares (CeUL) högskolepedagogiska utbildning, i forskarhandledarutbildning och i VFU-handledarutbildning inom universitetet samt i fortbildning av universitetets studie-och karriärvägledare
- 19 Kartlägga och analysera genomströmning utifrån könsuppdelad statistik
- 20 Säkerställa att föreslagna och/eller genomförda åtgärder som motverkar ev. ojämställdhet i utbildningars innehåll och genomförande har dokumenterats i de planerade utbildningsrapporterna
- 21 Integrera ett genusperspektiv i strategin för breddad rekrytering och breddat deltagande
- 22 När utbildningsinformation uppdateras ska jämställdhet beaktas
- 23 Se över reglerna i Antagningsordning för utbildning på forskarnivå och följa upp implementeringen av dem

¹⁰⁵ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet, s. 3.

Samtliga dessa aktiviteter är genomförda och implementerade, även om uppföljning av aktivitet 23 kommer att göras senare och uppföljning av aktiviteterna 19 och 20 sker löpande (se nedan). Förutom aktivitet 20 är aktivitet 18 den som är mest utbildningsnära och som berör flest instanser. Aktiviteten (18) resulterade bl.a. i nya kursinslag samt reviderade kursplaner och litteraturlistor.

Till exempel införde Centrum för universitetslärarutbildning (CeUL) 2018 en obligatorisk självstudiekurs som en del av kursen "Universitetslärarutbildning 1". I kursen går deltagaren igenom universitetets plan för lika rättigheter och möjligheter samt policy mot kränkande särbehandling/mobbning. Därefter diskuteras dessa frågor inom ramen för kursen på temat inklusivitet. Kursdeltagarna får också erfara och reflektera över olika inkluderande undervisningsformer som därmed blir verktyg som kan användas i den egna undervisningen. CeUL erbjuder också sedan hösten 2019 ett seminarium om genusperspektiv i undervisningen. Detta seminarium utgör också underlag för rekrytering till det universitetsövergripande nätverk med fokus på genus i undervisningen som startades våren 2018. Nätverket träffas två gånger per termin och utgör en arena för utbyte av erfarenheter och utforskande av olika perspektiv.

Andra exempel på systematiskt arbete är uppföljning av kursplaner och litteraturlistor inom ramen för aktivitet 18 inom flera professionsutbildningar, t.ex. lärarutbildningar (VFU-delen), socionomprogrammet, psykoterapeututbildningen och sjukhusfysikerprogrammet. Se även under "Uppföljning" nedan.

Aktiviteterna 19 och 20 följs systematiskt upp i utbildningsgranskningarna och i kvalitetsdialogerna (se vidare nedan). I Plan för breddad rekrytering nämns kön som en av de variabler som är av relevans för universitetets arbete med breddad rekrytering (aktivitet 21). I samband med framtagandet av universitetets nya webb som lanserats under 2020 har jämställdhet beaktats i enlighet med aktivitet 22 ovan. Även en specifik aktivitet om utbildningsinformation genomfördes under 2020, i form av en träff inom ramen för universitetets kommunikatörsnätverk med rubriken "Hur integrerar vi jämställdhet i vår dagliga kommunikation?".

Antagningsordning för utbildning på forskarnivå har reviderats så att den numera innehåller tydliga skrivningar om antagningsförfarandet, i synnerhet om urvalsprocessen, i syfte att skapa en mer transparent process som därmed kan bidra till att främja en objektiv och jämställd antagning av doktorander. Universitetet kommer att följa upp aktiviteten genom att den nya planen för jämställdhetsintegrering 2020-2021 innehåller följande aktivitet: "Följa upp institutionernas rutiner vid utlysning av platser i forskarutbildningen samt om det finns skriftlig och tydlig dokumentation av motiveringen av urvalet av sökande inför beslut, i enlighet med Antagningsordning till utbildning på forskarnivå."

Planen för jämställdhetsintegrering för 2020-2021 innehåller även en aktivitet som rör utbildning med fokus på eventuella skillnader i bedömning och påföljder mellan kvinnor och män i disciplinärenden. Vidare finns en aktivitet som rör kartläggning och identifikation av åtgärder som rör doktorander och handledare ur ett jämställdhetsperspektiv. Även aktiviteter som riktas mot studenter och doktoranders hälsa finns med i planen för 2020-2021, vilket beskrivits i bedömningsgrund 2.3.

Planen för jämställdhetsintegrering 2020-2021 finns också publicerad på webben och är översatt till engelska. Uppföljning av planen sker vid Områdesövergripande rådet (OR) varje

halvår och en slutuppföljning kommer att redovisas och kommuniceras i en skriftlig slutrapport.

Jämställdhet i utbildning

Jämställdhet, liksom genus, i utbildning är relevant på flera olika sätt. Det kan gälla innehåll, bemanning av kurser och undervisningens och examinationens genomförande, t.ex. val av belysande exempel och kurslitteratur men också av examinationsformer. Universitetet har satsat på att samtliga salskrivningar ska vara anonyma och att hemskrivningar bör vara det.¹⁰⁶ En bidragande orsak till detta är forskning vid Stockholms universitet som har visat att icke-anonyma salskrivningar bl.a. missgynnar kvinnor. För att främja jämställdhet anges även i reglerna att undervisning och examination bör anpassas till tider som möjliggör för studenter som är föräldrar att delta i möjligaste mån.

Det förekommer även satsningar på jämställd rekrytering i form av mentorsprogram inom utbildningarna, t.ex. inom kemi, som syftar till att stödja och uppmuntra de kvinnor som studerar på forskarnivå eller är postdoktorer inom ämnet att fortsätta sin akademiska karriär som kemister. Eftersom det finns relativt sett färre kvinnor än män inom kemiämnet efter doktorsexamen görs inom kemisektionen särskilda satsningar på att lyfta fram förebilder. Bland annat inbjuds kvinnor att föreläsa om sin forskning och att lyfta fram kvinnors forskning generellt. Den senaste omgången av mentorsprogrammet har på grund av covid-19-pandemin skjutits upp men är planerad till 2021-2022.

Universitetet har inget regelverk som styr hur jämställdhet (eller genus) ska beaktas i varje enskild utbildnings eller kurs innehåll, utan det är utbildningsansvarigas ansvar att inkludera jämställdhetsfrågor i utbildningars innehåll där så är relevant. Att så också sker framkommer i de utbildningsgranskningar som genomförts. Nedan ges ett antal exempel på hur både jämställdhet och genus har beaktats i utbildningarnas innehåll, utformning och genomförande, hämtade från de utbildningsgranskningar som genomförts under våren 2020:

Genusperspektiv: Ekonomisk historia har många forskare med fokus på genusperspektiv. Utbildningarna integrerar genusperspektiv i samtliga (del)kurser och erbjuder även valbara kurser med genusfokus. Även i kulturgeografi ska samtliga kurser om möjligt ha ett genusinslag, t.ex. en föreläsning, ett seminarium, eller en skrivuppgift.

Jämställdhet och lika villkor: Institutionen för arkeologi och antikens kultur har bjudit in externa föreläsare som varit aktiva i metoorörelsen (med kopplingar till det arkeologiska fältet) och föreläsare från universitetets personalavdelning som har föreläst om jämställdhet och lika villkor.

Handledning av doktorander: Vid utbildningsgranskningen av forskarutbildningsämnet rättsvetenskap upptäcktes en ojämn könsfördelning bland handledare, vilket har resulterat i att områdesnämnden ålade juridiska institutionen att se över fördelningen av handledare för doktorander.

Några exempel på ett mer systematiskt arbete med jämställdhet som framkommit i utbildningsgranskningen är följande:

Kursvärderingar: Kulturgeografi har en återkommande fråga i sina kursvärderingar om hur genusperspektiv har tagits upp i kursen.

Kurslitteratur: Kulturgeografi har efter en kartläggning tagit fram en policy från och med

¹⁰⁶ Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå.

läsåret 2017/18 som säger att antalet författare per kön ska summeras för varje kurs. En ojämn fördelning av författare behöver motiveras av läraren innan beslut fattas. Efter att policyn införts har en ökning skett från 39 % till 56 % kvinnor i litteraturlistorna för ämnets kurser.

Jämställdhetsintegrering: Vid Statsvetenskapliga institutionen har det sedan flera år bedrivits ett systematiskt arbete med jämställdhetsintegrering. Av utbildningsrapporten framgår att institutionen har en jämställdhets- och likabehandlingskommitté som regelbundet tar fram rapporter om jämställdhetsintegreringen i kurser på grundnivå och avancerad nivå.

Institutionens ambition är att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra utbildningen på alla nivåer, vilket bl.a. berör könsfördelningen bland lärarna, könsfördelningen bland författare till kurslitteratur och genusperspektivets integration i undervisningen och i kursanvisningarna. Förbättringsområden som lyfts fram är: könsfördelningen bland författare till kurslitteratur; integrering av genusperspektiv, exempelvis i kurslitteraturen; samt könsobalans i lärarkåren, särskilt på grundnivå.

En universitetsövergripande jämställdhetsfrämjande miljö finns också genom Genusakademien och dess olika tvärdisciplinära kurser inom utbildning på forskarnivå (se bedömningsgrund 3.3). Genusakademins verksamhet finansieras genom centrala anslagsmedel och utgör därmed ett exempel på hur universitetet aktivt stödjer genusforskningen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten har sedan lång tid även en jämställdhetsgrupp som bl.a. arrangerat årliga workshoppar på teman som rör både utbildning, forskning och övrigt arbete vid universitetet.

Uppföljning

Inom kvalitetssystemet för utbildning följs jämställdhet systematiskt upp vid utbildningsgranskningarna, vid kvalitetsdialogerna samt vid etablering, revidering och avveckling av utbildning.

Könsuppdelad genomströmningsstatistik ingår i det statistiska material som de granskade utbildningarna förväntas analysera och kommentera i samband med utbildningsgranskningar. Institutionernas arbete med jämställdhet i utbildningen granskas mot det särskilda kvalitetskriterium som hör till bedömningsgrunderna K 3.3 GN/AN respektive K 3.4 FN (se tabell 1). Detta kvalitetskriterium infördes efter att pilottestningen visat att jämställdhet inte kommenterats tillräckligt i utbildnings- och granskningsrapporterna (se nedan).

Jämställdhet är ett tema som varje gång tas upp under kvalitetsdialogerna. Naturvetenskapliga området konstaterade vid kvalitetsdialogen hösten 2019 att det inte skrivits mycket om jämställdhet i utbildningsrapporterna inom de första utbildningsgranskningar som genomförts (pilotomgången 2018-2019) men att vetenskapsområdet arbetat med jämställdhet på andra sätt. Bevakning av jämställdhetsaspekter är exempelvis ett stående inslag i rekryteringsprocesser. Vetenskapsområdet ansåg dock att det behöver utvecklas rutiner för att granska och genomföra åtgärder som är mer utbildningsspecifika. I detta behöver också områdesnämndens respektive institutionernas roll och ansvar genomlysas.

Humanvetenskapliga området konstaterade vid kvalitetsdialogerna våren 2020 att jämställdhet har lyfts fram något mer i den första ordinarie omgången än under pilotomgången (delvis som ett resultat av införandet av ovanstående kvalitetskriterium). Även om en viss utveckling har skett behöver dock frågan fortsatt bevakas. En risk som lyftes under kvalitetsdialogerna är att i de fall kvinnor tidigt i karriären tar på sig tyngre ansvarsuppdrag kan det ske på bekostnad av

forskningen, vilket i förlängningen kan leda till försämrade karriärmöjligheter. Juridiska fakultetens jämställdhets- och likabehandlingsorgan har noterat en minskning av ärenden som rör jämställdhet och en ökning av likabehandlingsärenden. Fakulteten kommer att kartlägga orsaken till detta och vid behov vidta åtgärder.

När utbildningar etableras ska anhållan bl.a. innehålla en beskrivning av hur jämställdhet har beaktats i utbildningens planering, innehåll och genomförande. Detta gäller för etablering av all utbildning: huvudområden, utbildningsprogram, kurser och ämnen på forskarnivå.¹⁰⁷

Jämställdhet på forskarnivå följs även upp på individnivå i medarbetarsamtal (för anställda doktorander) samt i de individuella studieplanerna, t.ex. beträffande frågor om arbetsmiljö.

¹⁰⁷ Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

Bedömningsområde: Student- och doktorandperspektiv

Lärosätet säkerställer genom sitt systematiska kvalitetsarbete att studenter och doktorander har goda förutsättningar att utöva inflytande över utbildningen och sin studiesituation. Lärosätet engagerar och motiverar studenter och doktorander att ta en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningarna. Student- och doktorandperspektivet beaktas systematiskt som en del av lärosätets kvalitetssystem och kvalitetsarbete. Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet behov av förbättring och utveckling av studenters och doktoranders förutsättningar att utöva inflytande över utbildningarna och sin studiesituation. Lärosätet vidtar åtgärder och utvecklar kontinuerligt student- och doktorandperspektivet. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att åtgärder som planeras eller genomförs på ett ändamålsenligt sätt kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa.

Bedömningsområdet Student- och doktorandperspektiv innehåller följande bedömningsgrund:

5.1 Lärosätet säkerställer, genom rutiner och processer, ett systematiskt arbete med att verka för studenters och doktoranders möjligheter och förutsättningar att utöva inflytande över utbildningen och sin studiesituation.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete uppfyller bedömningsgrunden inom området, bland annat genom att beskriva rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska visa hur lärosätet systematiskt arbetar med att beakta student- och doktorandperspektivet och säkerställa goda förutsättningar att utöva student- och doktorandinflytande i utbildningarna. Beskrivningen ska även innehålla exempel på mål och strategier som har ställts upp i förhållande till bedömningsområdet och bedömningsgrunden. Av beskrivningen ska det framgå hur lärosätet följer upp dessa mål, hur det avgörs om målen har uppnåtts och vad lärosätet vidtar för åtgärder om målen inte har uppnåtts. Visa även hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar utvecklingsområden.

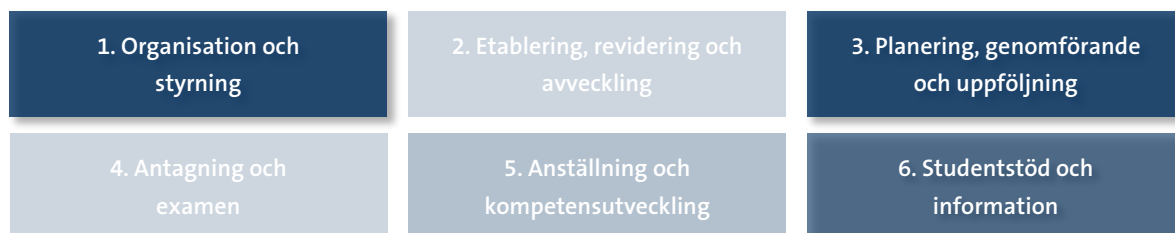
Om det finns en skillnad i hur kvalitetsarbetet utförs, vid olika delar av lärosätet eller vid olika typer av utbildningar, ska dessa skillnader beskrivas. Vid behov, hänvisa till de policyer, rutiner och processer som beskrivs i samband med bedömningsområdet "styrning och organisation".

Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för lärosätets systematiska kvalitetsarbete inom bedömningsområdet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande och effektivt, och att det systematiskt säkerställer ett väl utvecklat student- och doktorandperspektiv, utifrån information som genereras inom kvalitetssystemet.

Lärosätets redogörelse:

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 1. Organisation och styrning och delområde, 3. Planering, genomförande och uppföljning och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

Strategier, styrning och organisation

Av universitetets strategier framgår att ett nära samarbete med studenterna prioriteras, för utbildningarna och hela universitetets utveckling. Detta uttrycks på följande sätt: ”En kvalitativ utveckling av utbildningarna förutsätter en aktiv studentmedverkan, som ger studenterna möjlighet att påverka sin utbildning under studietiden.” och ”Det aktiva studentinflytandet är också en viktig förutsättning för engagemang och trivsel, vilket i sin tur kan leda till bättre studieresultat och högre genomströmning.”¹⁰⁸

I åtgärdsplanen för 2019-2020 framgår att universitetet ska utveckla och stärka studentinflytandet. Under 2019 och 2020 har det därför genomförts ett utvecklingsarbete, framför allt kring styrdokumentet och universitetets stöd för studentinflytande. Universitetets arbete för att säkerställa ett systematiskt arbete med studenter och doktoranders inflytande över sin utbildning och studiesituation utgår från Regler för studentinflytande som tagits fram i nära samarbete med Stockholms universitets studentkår (SUS).¹⁰⁹

Styrdokumentet, som är översatt till engelska för att även inkludera internationella studenter och personal i arbetet med studentinflytande, anger bland annat att det ska finnas kontaktpersoner för studentinflytande på samtliga nivåer som fungerar som länk till studentkåren, inklusive fakultetsråd, studentråd och doktorandråd.¹¹⁰ Av reglerna framgår också att studenter och doktorander ska finnas representerade i både stadigvarande och tillfälliga organ och grupper, exempelvis i styrelser, nämnder, råd, styrgrupper, arbetsgrupper, projektgrupper och referensgrupper. Det tydliggörs även hur studenterna erbjuds utöva inflytande när beslut ska fattas eller beredning ska genomföras av en person, såsom studierektors-, prefekt, universitetsdirektörs- eller rektorsbeslut.

I reglerna beskrivs även hur processen för att utse studentrepresentanter går till, inklusive ansvarsfördelning mellan universitetet och studentkåren. Det har förekommit att institutioner direkt kontakter studenter för att rekrytera studentrepresentanter utan en urvalsprocess via studentkåren. Det pågår därför ett löpande arbete med att sprida information om rekryteringsprocessen, ett arbete där SUS också är involverad.

Reglerna innehåller universitetets regler om ersättning för studentrepresentanter vid mötesnärvaro respektive förlängning av anställning för doktorandrepresentanter. Att studentkåren har tillräckliga resurser är centralt för att studentinflytandet ska fungera även i praktiken. Utöver statsbidraget om 3 330 tkr för studentinflytande erhöll därför SUS stöd från universitetet med totalt 10 789 tkr (gäller 2020). Stödet är avsett att främst användas för att stärka studentinflytandet, studiesocial verksamhet och för student- och doktorandombud.

¹⁰⁸ Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 5.

¹⁰⁹ SUS har hela universitetet som verksamhetsområde, med undantag för Institutionen för data- och systemvetenskap där Studentkåren DISK har ställning som studentkår.

¹¹⁰ Dessa är organ inom SUS som verkar på olika utbildningsnivåer inom universitetet.

Områdesnämnderna anmodades att tillsammans avsätta totalt minst 2 562 tkr för finansiering av främst fakultetsföreningarna och föreningen lärarstudenterna.

Av reglerna framgår att studentkåren årligen kan lämna en skriftlig redogörelse för sin syn på studentinflytande och hur det har utvecklats. Detta görs i samband med att de varje år redovisar sin verksamhet till universitetsstyrelsen.

Universitetet och SUS ingår inför varje ny kårstatusperiod en överenskommelse om studentrepresentation. Till överenskommelsen hör en årlig förteckning som tydliggör vilka stadigvarande organ och grupper (ca 130) inom universitetet som studenterna ska vara representerade i och antalet studentrepresentanter ("studentplatser") i dessa. Förteckningen omfattar organ och grupper på och inom olika nivåer och delar av organisationen, inklusive institutionsstyrelser. Studenterna är t.ex. representerade i Rektors beredning för utbildningsutvärdering och system för kvalitetssäkring (Rebus) och därmed aktiva medskapare i utvecklingen av universitetets kvalitetssystem och har även deltagit i arbetsgruppen som tagit fram denna självvärdering.

Former för studentinflytande

Vid universitetet finns flera olika former för studentinflytande. En sådan är studentrepresentation i organ och grupper samt studentrepresentation vid beredning och beslut fattade av en person. Ett konkret exempel på studentrepresentation finns i Regler för utbildningsgranskningar, där det framgår att studentkåren ska erbjudas möjlighet att utse studentrepresentanter till samtliga steg i utbildningsgranskningarna, till exempel i arbetet med utbildningsrapport och granskningsrapport samt i samband med dialog efter områdesnämndens beslut. Det naturvetenskapliga området har beslutat att utbildningsrapporter och granskningsrapporter ska skrivas på engelska i de fall utbildningen till största delen bedrivs på engelska. Huvudskälet till det är att stärka möjligheterna till studentinflytande i samband med utbildningsgranskningarna.

För att upprätthålla en nära och god dialog med studenterna har universitetet, förutom den dagliga kontakten mellan personal och studenter, flera arenor för mer informell dialog. Varje vecka, i samband med rektors beslutsmöten (rektorsföredragningen), finns t.ex. tillfälle för kortare avstämningar mellan SUS och rektor, prorektor och universitetsdirektören i olika löpande aktuella frågor. Regelbundna möten hålls även på andra nivåer inom universitetets verksamhet, till exempel mellan universitetets kontaktpersoner och studentkår.

Samhällsvetenskapliga fakulteten har till exempel möten varje termin med ombud från SUS om aktuella utbildningsfrågor inom fakulteten, och det naturvetenskapliga området har infört årliga dialoger med SUS som syftar till att reda ut eventuella oklarheter och problem som rör undervisningen och som uppstått under året.

En annan viktig form av studentinflytande är kursutvärderingar (se bedömningsgrund 3.5). Det är prefekten vid varje institution som ansvarar för att kursvärderingar och kursrapporter genomförs samt att studenterna informeras. Dessutom ska även deltagare i doktorandkurser ha möjlighet att framföra synpunkter på kurserna genom kursvärderingar, på samma sätt som på grundnivå och avancerad nivå. Arbetet med kursutvärderingar granskas inom universitetets utbildningsgranskningar. Utbildningsansvarig institution ska till exempel beskriva uppföljnings- och kvalitetsarbetet kring utbildningen, som bland annat kan bygga på

kursvärderingar, samt hur resultatet kommuniceras till relevanta intressenter. Flera utbildningar har i sina utbildningsrapporter angett att de använt kursvärderingar i kursutveckling.

Den enskilde doktoranden har inflytande över sin utbildning genom den årliga revideringen av den individuella studieplanen. Inom båda vetenskapsområdena har man i samband med covid-19-pandemin infört en bilaga till den individuella studieplanen för att fånga upp särskilda problem i samband med denna. I den regelbundet återkommande medarbetarenkäten kan doktorander ge synpunkter och återkoppling på såväl sin egen studiesituation som universitetet i stort, något som exempelvis resulterat i det särskilda stresshanteringsprogram som beskrivs i bedömningsgrund 2.3. Som tidigare nämnts har det naturvetenskapliga området beslutat att skicka ut årliga uppföljningsenkäter till doktoranderna (se bedömningsgrund 3.5). Inom de forskarskolor som förekommer inom båda vetenskapsområdena har doktoranderna, t.ex. via styrgrupper, goda möjligheter att utöva studentinflytande vad gäller exempelvis kursutbud och utformning av utbildningen. Vid de allra flesta institutionerna finns även doktorandråd, där frågor som rör forskarutbildningen tas upp.

Stöd och kommunikation

För att ytterligare engagera och motivera studenter att ta en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningar tar universitetet, i nära samverkan med SUS, fram stödmaterial om studentinflytande, baserat på reglerna för studentinflytande. Ett exempel är en checklista till ordförande i organ och grupper som kan användas inför utseende och introduktion av studentrepresentanter. Ett annat är en utbildning riktad till studentrepresentanter i framför allt institutionsstyrelser, som beräknas bli klar 2021. Utbildningen kommer att vara öppen för alla studenter, vara webbaserad och placerad i universitetets lärplattform Athena. Den kommer att handla om studentrepresentantens väg genom sitt uppdrag, från att bli utsedd, via att vara studentrepresentant, till att avsluta sitt uppdrag. Utbildningen kommer att inkludera lagar och regler, universitetets organisation och beslutsvägar, samt ge konkreta tips om och erfarenheter av studentinflytande. Universitetet erbjuder också en utbildning för studentrådets studiemiljöombud och jämlikhetsombud.

Universitetets webbsida om studentinflytande riktad till personal återfinns på ovan nämnda universitetsövergripande webbsida om kvalitetsarbete (se bedömningsgrund 1.6). Motsvarande webbsida för studenter heter "Påverka din utbildning" och finns på universitetets webbsida för utbildning. Denna sida inkluderar information om kårval, student- och doktorandråd, studentrepresentation, kursvärdering och universitetets rutiner för hantering av klagomål. Sidan inkluderar även en länk till den externa webbsidan för kvalitetsarbete där det i sin tur finns länkar till resultatet av utbildningsgranskningarna (se bedömningsgrund 1.6). Samtliga student- och doktorandråd har dessutom, genom rektorsbeslut, rätt att använda Athena för att kommunicera aktuella frågor om studentinflytande till berörda studenter vid respektive institution, såsom inbjudningar till möten, protokoll och rekrytering av studentrepresentanter. Ombud vid SUS har också behörighet till Athena för att kommunicera frågor om studentinflytande, exempelvis inbjudningar till fakultetsråd och Centrala studentrådet.

Uppföljning

I samband med universitetets utvecklingsarbete av studentinflytande inventerades mötesnärvaro för studentrepresentanter, t.ex. genom mötesprotokoll. En slutsats var att närvaron var god eller mycket god, speciellt i institutionsstyrelserna, oavsett fakultet.

Mötesnärvaron varierade dock mer på vetenskapsområdes- och fakultetsnivå.

Doktorandrepresentanter hade särskilt hög närvaro, t.ex. i institutionsstyrelser inom det naturvetenskapliga området.¹¹¹ Detta resultat skiljer sig från många andra lärosäten som i stället har problem med doktorandrepresentation, enligt en rapport från UKÄ.¹¹²

Uppföljning av studentinflytandet sker årligen i samband med uppdatering av förteckningen över organ och grupper där studenter har rätt att vara representerade, samt SUS årliga avrapportering av sin verksamhet till universitetsstyrelsen. Uppföljning vart tredje år sker i samband med att överenskommelsen om studentinflytande förnyas. Reglerna för studentinflytande aktualitetsgranskas varje år och delar av dessa följs upp vid behov.

Under rektors årliga kvalitetsdialoger, då även studenter medverkar, kan områdena vid behov ta upp styrkor och utvecklingsområden kring studentinflytande. Behov av förbättring och utveckling på universitetsövergripande, områdes- eller fakultetsnivå kan därmed identifieras och åtgärder kan vid behov vidtas.

Därutöver sker löpande uppföljning genom den kontinuerliga dialog som sker mellan studentrepresentanter och ledningsföreträdare vid universitetet då frågor som har med formerna för studentinflytande att göra ofta tas upp.

På utbildningsnära nivå granskas studentinflytandet genom kvalitetskriterium K 3.2 GN/AN respektive K 3.2 FN i universitetets utbildningsgranskningar (se tabell 1).

¹¹¹ Se vidare [Ett förstärkt studentinflytande vid Stockholms universitet – Slutrapport december 2019](#).

¹¹² [Studentinflytandet. Kartläggning och analys av studentinflytandets förutsättningar efter kårobligatoriets avskaffande](#). Rapport 2017:4. UKÄ.

Bedömningsområde: Arbetsliv och samverkan

Lärosätet säkerställer genom sitt systematiska kvalitetsarbete att utbildningarna utvecklar studenternas och doktorandernas beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Lärosätet har väl fungerande samverkan med arbetslivet som bidrar till att utveckla utbildningarna. Med hjälp av information som tas fram inom kvalitetssystemet identifierar lärosätet behov av utveckling av arbetsliv och samverkan i utbildningarna. Lärosätet vidtar åtgärder och utvecklar utbildningarna så att de är användbara, samt utvecklar kontinuerligt studenternas och doktorandernas beredskap att möta arbetslivet. Lärosätet har systematiska processer och rutiner för att säkerställa att åtgärder som planeras eller genomförs på ett ändamålsenligt sätt kommuniceras till relevanta intressenter, såväl interna som externa.

Bedömningsområdet Arbetsliv och samverkan innehåller följande bedömningsgrund:

6.1 Lärosätet säkerställer, genom rutiner och processer, att utbildningarna utvecklar studenternas och doktorandernas beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Vägledning till lärosätet:

Visa hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete uppfyller bedömningsgrunden inom området, bland annat genom att beskriva rutiner och processer som bidrar till detta. Beskrivningen ska visa hur lärosätet systematiskt arbetar med att beakta arbetsliv och samverkan i sina utbildningar. Beskrivningen ska även innehålla exempel på mål och strategier som har ställts upp i förhållande till bedömningsområdet och bedömningsgrunden. Av beskrivningen ska det framgå hur lärosätet följer upp dessa mål, hur det avgörs om målen har uppnåtts och vad lärosätet vidtar för åtgärder om målen inte har uppnåtts. Visa även hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar utvecklingsområden.

Beskriv hur lärosätet arbetar med samverkan med arbetslivet. Beskrivning kan också inkludera hur information och statistik av relevans för hur utbildningarna förbereder studenternas och doktorandernas inför arbetslivet inhämtas och används.

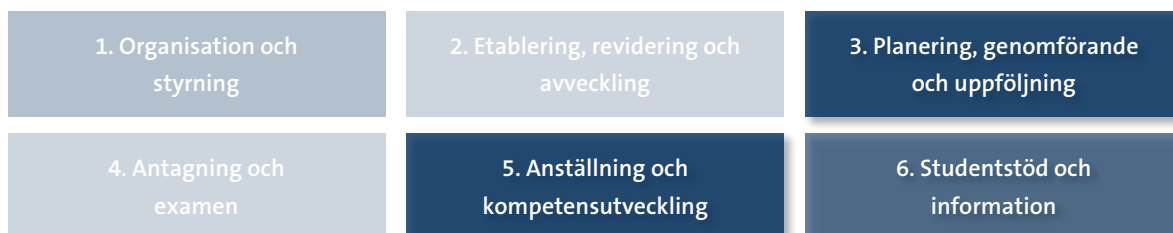
Om det finns en skillnad i hur kvalitetsarbetet utförs, vid olika delar av lärosätet eller vid olika typer av utbildningar, ska dessa skillnader beskrivas. Vid behov, hänvisa till policyer, rutiner och processer som beskrivs i samband med bedömningsområdet ”styrning och organisation”.

Lyft vid behov ytterligare aspekter som är viktiga för lärosätets systematiska kvalitetsarbete inom bedömningsområdet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande och effektivt, och att det systematiskt säkerställer en väl utvecklad samverkan i planering och genomförande av utbildningarna och att utbildningarna väl förbereder studenter och doktorander för arbetslivet, utifrån information som genereras inom kvalitetssystemet.

Lärosätets redogörelse:

I Stockholms universitets kvalitetssystem täcks denna bedömningsgrund in framför allt av delområdena 3. Planering, genomförande och uppföljning, 5. Anställning och kompetensutveckling och 6. Studentstöd och information, och olika aktiviteter inom dem.

Universitetets profil

I universitetets strategier betonas att lärosätets enskilt största påverkan på samhällsutvecklingen är genom dess utbildning, där ca 6 000 studenter på grundnivå och avancerad nivå och drygt 200 forskarstuderande varje år tar sin examen från universitetet och där ett stort antal studenter därutöver läser fristående kurser. I strategierna markeras också att "Arbetslivsanknytningen liksom utbildningens relevans och användbarhet ska kontinuerligt beaktas genom en ökad dialog med det omgivande samhället."¹¹³

Universitetet har en utbildningsprofil som är inriktad mot det livslånga lärandet. Exempelvis har Stockholms universitet (enligt UKÄ:s statistikdatabas och ett nyckeltal som UKÄ tog fram för år 2015):

- en mycket stor andel fristående kurser av det totala utbildningsutbudet – omkring 40 %, vilket är högst av alla universitet i landet,
- en stor andel icke-traditionella studenter (d.v.s. studenter som studerar deltid och/eller påbörjat sina studier vid 25 års ålder eller senare och/eller gjort ett längre studieuppehåll) – drygt 50 % (år 2015) vilket är högst bland de större universiteten i landet,
- en omfattande distansutbildning – omkring 2 500 HST,
- en omfattande uppdragsutbildning – motsvarande ca 900 HST.

Former för arbetslivsanknytning

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Närmare 40 % av de examina som universitetet utfärdar varje år är yrkesexamina, där de flesta är olika lärarexamina (vilka utgör ca 25 % av alla examina som tas ut vid Stockholm universitet), men även juristexamen, psykologexamen och socionomexamen är stora professionsutbildningar. Inom dessa utbildningar är arbetslivsanknytningen av naturliga skäl mycket stor och tar sig uttryck i form av t.ex. VFU och annan praktik/fältstudier, adjungerade lärare och andra externa inslag i utbildningarna. Men även inom utbildningar som leder till generell examen säkras studenternas beredskap att möta förändringar i arbetslivet på olika sätt, inte minst genom de nationella examensmålen betoning på de generiska kompetenserna inom de övergripande examensmålen Färdighet och förmåga, respektive Värderingsförmåga och förhållningssätt. Att utbildningarna säkerställer att dessa examensmål uppfylls granskas i universitetets utbildningsgranskningar genom kvalitetskriterium K 2.1 GN/AN (se tabell 1).

Vid anhållan om att starta en ny utbildning (mot såväl generell examen som yrkesexamen) ska utbildningsansvariga redogöra för förutsättningarna för arbetslivskoppling samt möjligheterna

¹¹³ Bilaga 2. Strategier vid Stockholms universitet 2019-2022, s. 6.

att anordna VFU eller praktik i den planerade utbildningen.¹¹⁴ Det ställs även krav på att utbildningens behov och relevans i relation till samhället och arbetslivet, inklusive akademien, ska beskrivas och analyseras (se bedömningsgrund 3.1).¹¹⁵

Adjungerade lärare, som har anställning såväl inom professionen som vid universitetet är en viktig resurs för arbetslivsanknytningen i utbildningarna.¹¹⁶ Stockholms universitet har idag ett 70-tal adjungerade lärare verksamma inom framför allt lärarutbildningarna, socionomutbildningen och psykologutbildningen.

Även adjunkter är en viktig lärarkategori för arbetslivsanknytningen eftersom de ofta har en relevant yrkesbakgrund när de anställs (se vidare bedömningsgrund 2.1). De ca 250 adjunkter och universitetsadjunkter som är anställda vid universitetet idag är verksamma inom framför allt professionsutbildningar och språkutbildningar.

Externa gästlärare och övriga timlärare undervisar ofta inom områden där arbetslivsperspektivet och yrkesspecifik kompetens är av särskild vikt. Inom generella utbildningar som syftar till arbete utanför forsknings- och utvecklingssektorn är externa gästlärare och timlärare ett viktigt inslag för att säkerställa de yrkesrelevanta perspektiven. Exempel på utbildningar med ett fokus på en specifik yrkeskategori och som normalt inkluderar externa lärare är de rättsvetenskapliga utbildningarna, miljö- och hälsoskyddsutbildningen, sjukhusfysikerutbildningen, journalistutbildningen, kulturarvsutbildningen samt teckenspråkstolk- och översättarutbildningarna. För t.ex. sjukhusfysikerutbildningen har universitetet ett avtal med Region Stockholm om praktik och ett samverkansavtal med Karolinska Universitetssjukhuset och Region Stockholm om medverkan i undervisningen i kliniska kurser.

Inom universitetets professionsutbildningar säkras studenternas förmåga att möta arbetslivet och dess förändringar genom VFU och praktik och genom att universitetet är engagerat i omfattande samverkan med företag, kommuner och statliga myndigheter, kulturell sektor och ideella organisationer. Inom lärarutbildningarna samverkar universitetet med en mängd enskilda skolor, skolhuvudmän och kommuner. Stockholms universitet har med start 2019 utvecklat och permanentat försöksverksamheten med övningsskolor genom att utveckla en modell med VFU-kluster inom Stockholmsregionen. Ett VFU-kluster är en organisatorisk plattform där skolverksamhet och universitetet samverkar inom såväl VFU som andra gemensamma aktiviteter syftande till såväl skolutveckling som kunskapsuppbyggnad. Här ges också studenterna möjlighet till fältstudier och examensarbeten. Den nya klustermodellen syftar till att skapa en likvärdig VFU av hög kvalitet för samtliga lärarstudenter. Sedan 2012 har Stockholms universitet tillsammans med övriga lärosäten med lärarutbildning i regionen ett samverkansavtal med fokus på VFU-verksamheten med Stockholmsregionens kommuner genom kommunförbundet Storsthlm, ett avtal som reglerar omkring 2 500 studenter förstagångsplacering på VFU varje år (varav ca 1 500 studenter från Stockholms universitet).

Inom framför allt professionsutbildningarna är det vanligt med externa ledamöter inom de utbildningsråd/motsvarande som finns knutna till utbildningarna. Exempel på det är lärarutbildningarna, där det finns plats för externa representanter i samtliga tio programråd och

¹¹⁴ I utbildningar med obligatorisk praktik är det, enligt Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå, den utbildningsansvariga institutionens ansvar att erbjuda studenten en praktikplats.

¹¹⁵ Regler och handläggningsordning för etablering och avveckling av utbildning.

¹¹⁶ Se Bilaga 2. Strategier för Stockholms universitet 2019-2022, s. 6.

juristutbildningens arbetsmarknadsråd. Även andra utbildningar har programråd eller liknande, t.ex. har Nationalekonomiska institutionen ett programråd med arbetslivsrepresentanter kopplat till ett nytt utbildningsprogram på grundnivå, och Företagsekonomiska institutionen har en s.k. "Advisory Board" – "en plattform för ett utökat och fördjupat samarbete mellan institutionen, näringsliv och offentlig verksamhet". Dessa utbildningsråd/motsvarande är forum för diskussioner kring utbildningarnas upplägg, progression, lärandemål och arbetslivsanknytning.

Även inom andra utbildningar än professionsutbildningar är det vanligt med arbetsmarknadsinslag, vilka kan se olika ut beroende på utbildningarnas karaktär. Exempel på sådana inslag är externa föreläsare, studiebesök och olika typer av arbetsplatsanknuten utbildning. Ett vanligt sätt att öka studenternas beredskap att möta arbetslivet och dess förändringar, även inom utbildningar som saknar VFU, är att erbjuda praktikkurser. Universitetet ger vid sidan om VFU ett 40-tal olika praktikkurser inom olika generella utbildningar, både på grundnivå och avancerad nivå. Även examensarbeten som genomförs externt är ett bra sätt att utveckla studenternas beredskap att möta förändringar i arbetslivet, och särskilt förekommer detta inom professionsinriktade utbildningar som miljö- och hälsoskydd, curating m.fl. För att underlätta studenternas möjligheter att själva skapa kontakt med arbetslivet har universitetet en jobbportal, MyCareer, där universitetets studenter och alumner har möjlighet att söka praktikplatser, externa examensarbeten och jobb.

Universitetet arbetar också för att ge studenter möjlighet till arbetslivsanknytning utanför landets gränser. Erasmus+ ger studenter möjlighet att genom Erasmuspraktik samla praktiska erfarenheter under eller i direkt anslutning till sin utbildning. Syftet är bl.a. att öka studenternas kompetenser och anställningsbarhet och att förbereda studenter för en europeisk arbetsmarknad. Genom det SIDA-finansierade *Minor Field Studies* (MFS) kan studenter genomföra fältstudier i samband med att de skriver sitt examensarbete. Syftet med MFS är att öka den svenska resursbasen och förse Sverige med personer som har de kunskaper och erfarenheter och det intresse som krävs för att verka inom internationellt utvecklingssamarbete.

Utöver inslagen i själva utbildningen finns ett stort antal aktiviteter inom Stockholms universitet som syftar till att öka studenternas kunskap om och attraktivitet för arbetsmarknaden, så att studenterna är så väl förberedda som möjligt för ett kommande arbetsliv. Exempel på sådana aktiviteter är olika typer av karriärevenemang och arbetsmarknadsdagar, som arrangeras både av enskilda institutioner för specifika utbildningar, t.ex. Statsvetardagen, Antropologernas dag, Ekonomernas dag, Systemvetardagen och Karriärdagen för lärarstudenter, och i större skala för hela fakulteter, t.ex. Arbetsmarknadsdag för naturvetenskap och matematik, Humanistdagen och Juristdagarna. Universitetet har också en omfattande alumnverksamhet som är viktig både för utbildningarnas utvecklingsarbete och för studenter, som genom kontakter med alumner får en mer personlig förståelse för arbetslivet och dess villkor. Den centrala alumnverksamheten samordnar ett mentorskapsprogram där studenter matchas med alumner i en mentorskapsrelation för ömsesidig nytta.

Stockholms universitet har ett antal strategiska partnerskap, varav några är breda partnerskap med offentlig och kulturell sektor, såsom Stockholms stad, Region Stockholm, Dramaten och Stadsteatern, medan andra är med privata företag. I samtliga dessa partnerskap är studentperspektivet och möjligheterna till arbetslivsanknytning, gästföreläsningar och praktik inom olika samhällssektorer en central komponent.

Universitetet har också tillsammans med andra lärosäten i Stockholm ett innovationshus för sociala innovationer, Openlab. Här bereds studenter möjlighet att genom kurser eller i inkubatorform utveckla sina idéer kring sociala innovationer. Detta sker i samarbete med Stockholms stad och Region Stockholm som är såväl problemställare som avnämare till framkomna lösningar. Detta utvecklar studenternas förmåga att senare ta sig an utmaningar i arbetslivet. Stockholms universitet har även en process för innovationsrådgivning i samarbete med Drivhuset som är speciellt avsedd för studenter. Här kan studenter få råd i innovationsfrågor och kan även bli antagna till ett program under en termin som syftar till att utveckla en idé så långt att det sedan går att driva den som en affärsverksamhet efter studierna.

Utbildning på forskarnivå

Forskarutbildningen är till stora delar inriktad på en framtida karriär inom undervisnings-, forsknings- och utvecklingsarbete inom eller utom akademien, men ger även förberedelser för annat kvalificerat arbete, och i utbildningen finns processer och rutiner för att säkerställa doktorandernas beredskap att möta förändringar i arbetslivet. En stor del av examensmålen för utbildningen har fokus på generiska kunskaper, som ger den examinerade goda förutsättningar att verka också inom andra områden än undervisnings- och forskningsverksamhet. Granskning av att samtliga examensmål nås sker på individuell basis i samband med de årliga uppföljningarna av de individuella studieplanerna, samt på utbildningsnivå inom utbildningsgranskningarna (genom kvalitetskriterierna K 2.1 FN och K 2.2 FN, se tabell 1).

För att förbereda doktorander på en karriär efter examen finns fakultetsövergripande kurser för universitetets doktorander, t.ex. "Praktisk retorik i akademiska genrer, 7,5 hp", "Humanvetenskapliga kunskapsproblem, 7,5 hp", "Academic Writing for International Publication, 7,5 hp" och "Creative Academic Writing, 7,5 hp". Det naturvetenskapliga området erbjuder samtliga doktorander inom området som har högst två år kvar till examen en kurs "After the PhD" som tar upp de olika möjligheterna som finns efter doktorsexamen.

Doktorander erbjuds även expensmedel för att underlätta deltagande i nationella och internationella konferenser under utbildningstiden, vilket är en viktig förberedelse för en framtida karriär inom akademien.

Doktorander erbjuds vidare institutionstjänstgöring, framför allt i form av undervisning, vilken är meriterande, inte bara för läraranställningar av olika slag, utan även för pedagogisk verksamhet i andra sammanhang. För de doktorander som undervisar krävs högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande erfarenhet (se bedömningsgrund 2.2).

Universitetet arrangerar också årliga karriärdagar för doktorander med fokus på karriär både inom och utom akademien.¹¹⁷ Inbjudna föreläsare från universitetet och arbetslivet brukar delta och berätta om t.ex. möjligheter att ansöka om forskningsmedel, livet som nydisputerad och kvalificerat arbete utanför akademien. Inom utbildningsberedningarna på forskarnivå hanteras frågan om utbildningens arbetsmarknadsanknytning, t.ex. inom det naturvetenskapliga området i en särskild arbetsgrupp.

Doktorander har tillgång till den karriärvägledning och de karriärevenemang som erbjuds övriga studenter. I vissa allmänna studieplaner, t.ex. statsvetenskap, är det inskrivet att studie- och yrkesorientering sker fortlöpande under utbildningen på forskarnivå genom bl.a. samtal

¹¹⁷ Den senaste ägde rum i maj 2019. Nästa var planerad till maj 2020 men sköts upp p.g.a. covid-19-pandemin och är nu planerad till maj 2021 istället.

med handledningsgruppen och handledarna, alumnverksamhet, genom karriärdagen för doktorander (se ovan), samt i återkommande utvecklingssamtal med studierektorn i forskarutbildningen eller institutionsledningen.

Det kan särskilt nämnas att ungefär en fjärdedel av adepterna i det mentorsskapsprogram som använder alumner som mentorer (se beskrivning ovan under rubriken "Utbildning på grundnivå och avancerad nivå") utgörs av doktorander.

Ett exempel på arbetslivsanknytning inom forskarutbildningen är de många forskarskolor för lärare som genom åren drivits vid universitetet. Inom dessa forskarskolor antas lärare i för-, grund- och gymnasieskolor till forskarutbildning mot licentiatexamen. Dessa syftar specifikt till att utveckla den forskarstuderandes förmåga att utveckla sin profession på vetenskaplig grund. Dessa lärarforscarskolor har bedrivits inom en mängd ämnen, t.ex. specialpedagogik, pedagogik, ämnesdidaktik, språk, och naturvetenskap. En del av forskarskolorna bedrivs i samarbete med andra lärosäten inom landet, och i samverkan med omgivande kommuner.

Uppföljning

Arbetslivsanknytningen i samtliga utbildningar följs upp i universitetets utbildningsgranskningar genom kvalitetskriterium K 3.5 GN/AN respektive K 3.5 FN (se tabell 1). Ytterligare uppföljning sker genom de alumnundersökningar som görs, där frågor ställs om utbildningens användbarhet och relevans för arbetslivet. I exempelvis det naturvetenskapliga områdets alumnundersökning redovisas även i rapporten ett avsnitt med intervjuer med avnämare (se bedömningsgrunderna 3.3 och 3.5).

Universitetet följer också upp studenternas etablering på arbetsmarknaden som en del av den indikatorrapport för utbildning som tas fram årligen och som rapporteras till universitetsstyrelsen (se bedömningsgrund 2.4). Etableringsgraden från Stockholms universitet är generellt sett god i ett nationellt perspektiv, trots att en förhållandevis stor del av utbildningen utgörs av annan utbildning än professionsutbildning, något som indikerar att arbetet med arbetslivsanknytning av utbildning fungerar relativt väl.